

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
נצבים וילך
י"ז – כ"ג אלול תשפ"ו

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב, עיר שומרי הלשון, עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'

או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ״ק אדמו״ר עט״ר
מוהרא״ש
ר׳ אליעזר שלמה בן
ר׳ מנחם זאב זי״ע

לזכות מורנו ורבנו הרה״צ
ר׳ יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט״א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ״ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד:
לְמוּד הַבַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יְהֶיה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מְשִׁיחַ־צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית־מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

פלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא בפירקין (חולין קכד,א) במתניתין, דקתני: היו עליו שני חצאי זיתים — מטמאין במשא, שהרי נשא כזית נבלה. ואין מטמא במגע, דאין נוגע וחוזר ונוגע. ורבי עקיבא אומר: לא במגע ולא במשא. אלמא, לרבי ישמעאל לא מבטל עור, ולרבי עקיבא מבטל. הכי גרסינן: **אי אליבא דרבי עקיבא פשיטא** — דהא מתניתין היא! **לעולם אליבא דרבי ישמעאל** — ואשמועינן רב הונא דכי אמר רבי ישמעאל לא מבטל עור, הני מילי — בפלטתו חיה, שנעשה שלא מדעת. אבל פלטתו סכין — מדעת ביטלו. **ואמר רב הונא והוא שכנסו** — אחר הפשט, דגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא, אבל לא כנסו — לא. מדמוקים לה בשכנסו, מכלל דבשפלטתו סכין בשנים ושלשה מקומות קאמר, וקתני "חייבין עליו", אלמא אי בטלינהו איהו במתכוין — בטילי, אבל עור — לא מבטל. דאי בטלינהו עור, תו לא הדרי למיהוי נבלה. **אי אמרת בשלמא פלטתו סכין לרבי ישמעאל נמי לא מבטל** — עור. **רב הונא** — דאוקמה לרבי יהודה בשהיה זית מתחלה לחצאין, ואפילו הכי לא בטלינהו עור מעיקרא — הוא דאמר ברבי ישמעאל, דאוקמיה לרבי יהודה אליבא דרבי ישמעאל, ורבנן ברבי עקיבא. **אלא אי אמרת פלטתו סכין** — רבי ישמעאל מודי דמבטל עור. **רב הונא** — דאוקמה לדרבי יהודה כשהיה זית זה מתחלה לחצאין, ואפילו הכי לרבי יהודה לא בטיל. **דאמר כמאן** — בשלמא אי לא דרב הונא דאמר "והוא שכנסו" — הוה מוקמינא לרבי יהודה בשפלטתו תחלה ביחד. ומשום הכי לא בטיל — דכי פליגי רבי ישמעאל ורבי עקיבא, בשתי חצאי זיתים פליגי, אבל בכזית שלם — מודו, כדתני ריש פלוגתייהו "עור שיש עליו כזית בשר" כו'. ורבנן סברי: כי מודו רבי ישמעאל ורבי עקיבא בכזית שלם — הני מילי בפלטתו חיה, אבל פלטתו סכין — אפילו כזית בטל. אבל השתא דאוקמה רב הונא בשני חצאי זיתים — דאמר כמאן? הכי גרסינן: **אלא לעולם פלטתו סכין לרבי ישמעאל נמי לא בטיל ורב הונא דאמר אליבא דרבי עקיבא** — כלומר, הא דאמר רב הונא לעיל "העור מבטלו" — אליבא דרבי עקיבא אמרה, והדיא דרבי יהודה — אליבא דרבי ישמעאל. **קא משמע לן** — רב הונא דאפילו פלטתו חיה, מפני ש"עור מבטלו" משמע טעמא בעור תליא, ואף על גב דלא בטלינהו איהו. משנה **אלו שעורותיהן** — מטמאין כבשרן. **ועור חזיר של ישוב** — מפני שהוא רך, ואוכלין אותו. **חטרת** — חלדרוב"א שיש לו לגמל. **גמל הרכה** — מפרש בגמרא עד כמה נקראת "רכה". **ענל הרך** — נמי מפרש בגמרא עד כמה. **ועור הפרסות** — כעין שחותבין הרגלים, וכל אותו העור — רך הוא. **בית הבושת** — בית הרחם של נקבה. **ועור של תחת האליה** — עור הזנב מתחת מקום שאין שער, מפני שהוא רך. **האנקה** — הריצו"ן. **הלטאה** — ליתיירד"א.

אַלִּיבָּא דְּמַאן? אִי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל - הָאֲמַר לֹא מְבַטֵּל עוֹר! וְאִי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא - פְּשִׁיטָא, הָאֲמַר מְבַטֵּל עוֹר! - לְעוֹלָם אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וְכִי אֲמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל לֹא מְבַטֵּל עוֹר - הָנֵי מִילֵּי שֶׁפְּלָטָתוֹ חַיָּה, אֲבָל פְּלָטָתוֹ סַכִּין - בָּטֵיל. תָּא שְׁמַע, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָאֲלַל הַמְכוּנָּס, אִם יֵשׁ כַּזַּיִת בְּמָקוֹם אֶחָד - חַיָּבִין עָלָיו, וְאָמַר רַב הוּנָא: וְהוּא שֶׁכְּנָסוֹ. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא פְּלָטָתוֹ סַכִּין לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל נַמִּי לָא בָּטֵיל - רַב הוּנָא דַּאֲמַר כְּמַאן? אֶלָּא, לְעוֹלָם פְּלָטָתוֹ סַכִּין לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל לָא בָּטֵיל, וְרַב הוּנָא דַּאֲמַר כְּרַבִּי עֲקִיבָא - פְּשִׁיטָא! - מַהוּ דְּתֵימָא: כִּי קָאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא - הָנֵי מִילֵּי פְּלָטָתוֹ סַכִּין, אֲבָל פְּלָטָתוֹ חַיָּה - לָא בָּטֵיל, קָא מַשְׁמַע לָן טַעֲמָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹר מְבַטְּלָן, לָא שְׁנָא פְּלָטַת חַיָּה, וְלָא שְׁנָא פְּלָטַת סַכִּין. מִפְּנֵי מָה רַבִּי עֲקִיבָא מְטַהֵר בָּעוֹר - מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹר מְבַטְּלָן.

משנה אֵלּוּ שֶׁעוֹרוֹתֵיהֶן בִּכְשָׂרָן: עוֹר הָאָדָם, וְעוֹר חֲזִיר שֶׁל יִשּׁוּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף עוֹר חֲזִיר הַבָּר. וְעוֹר חַטֶּרֶת שֶׁל גָּמָל הָרַכָּה, וְעוֹר הָרֹאשׁ שֶׁל עֶגֶל הָרַךְ, וְעוֹר הַפְּרָסוֹת, וְעוֹר בֵּית הַבּוֹשֶׁת, וְעוֹר הַשָּׁלִיל, וְעוֹר שֶׁל תַּחַת הָאַלְיָה, וְעוֹר הָאֲנָקָה וְהַכֹּחַ וְהַלְּטָאָה וְהַחוֹמֶט. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַלְּטָאָה בַּחוּלְדָּה. וְכוּלָּן שֶׁעִבְּדָן, אוֹ שֶׁהִילֵּךְ בָּהֶן כְּדֵי עֲבוֹדָה - טְהוֹרִין, חוּץ מֵעוֹר הָאָדָם. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: שְׁמוֹנָה שְׁרָצִים יֵשׁ לָהֶן עוֹרוֹת. **גמרא** אָמַר עוּלָּא: דִּבַּר תּוֹרָה עוֹר אָדָם טָהוֹר, וּמַה טַּעַם אָמְרוּ טָמֵא - גְּזֵירָה שָׁמָא יַעֲשֶׂה אָדָם עוֹרוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ שְׁטִיחִין. וְאִיבָּא דְּמַתְנֵי לָהּ אַסֵּיפָא, וְכוּלָּן שֶׁעִבְּדָן אוֹ שֶׁהִילֵּךְ בָּהֶן כְּדֵי עֲבוֹדָה - טְהוֹרִין, חוּץ מֵעוֹר אָדָם. אָמַר עוּלָּא: דִּבַּר תּוֹרָה עוֹר אָדָם שֶׁעִבְּדוֹ - טָהוֹר, וּמַה טַּעַם אָמְרוּ טָמֵא - גְּזֵירָה שָׁמָא יַעֲשֶׂה אָדָם עוֹרוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ שְׁטִיחִין. מַאן דְּמַתְנֵי לָהּ אַרֵישָׁא - כָּל שֶׁכֵּן אַסֵּיפָא, וּמַאן דְּמַתְנֵי אַסֵּיפָא, אֲבָל אַרֵישָׁא - טוּמְאָה דְּאוֹרַיְיתָא. "וְעוֹר חֲזִיר" [וכו']. בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? מָר סָבַר: הַאי אָשְׁנָן וְהַאי רַכִּיךְ, וּמָר סָבַר: הַאי נַמִּי רַכִּיךְ. "עוֹר חַטֶּרֶת שֶׁל גָּמָל הָרַכָּה". וְכַמָּה גְּמָל הָרַכָּה? אָמַר עוּלָּא, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל זְמַן שֶׁלֹּא טָעֲנָה. בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: הִגִּיעַ זְמַנָּהּ לִטְעוֹן וְלֹא טָעֲנָה, מַהוּ? בָּעֵי אַבַּיֵי: לֹא הִגִּיעַ זְמַנָּהּ לִטְעוֹן וְטָעֲנָה, מַהוּ? תֵּיקוּ. יְתִיב רֵישׁ לָקִישׁ וְקָמִיבָּעְיָא לֵיהּ: כַּמָּה גְּמָל הָרַכָּה? אָמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה: הָכִי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל זְמַן שֶׁלֹּא טָעֲנָה. אָמַר לֵיהּ: תִּיב לְקִבְלֵי. יְתִיב רַבִּי זֵירָא וְקָמִיבָּעְיָא לֵיהּ: כַּמָּה גְּמָל הָרַכָּה? אָמַר לֵיהּ רָבִין בַּר חִינָּנָא, הָכִי אָמַר עוּלָּא, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל זְמַן שֶׁלֹּא טָעֲנָה, הֲוָה קָתָנֵי לָהּ. אָמַר לֵיהּ: חֲדָא הָוְיָא לָךְ אָמְרַתְּ. תָּא חֲזִי מַה בֵּין תְּקִיפֵי אַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל לְתַסִּידֵי דְּבָבֶל. "וְעוֹר הָרֹאשׁ" וכו'. וְכַמָּה עֶגֶל הָרַךְ? עוּלָּא אָמַר: בֶּן שְׁנָתוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כָּל זְמַן שֶׁיּוֹנֵק. אִיבַּעְיָא לְהוּ: הֵיכִי קָאָמַר עוּלָּא, בֶּן שְׁנָתוֹ, וְהוּא שֶׁיּוֹנֵק. אִי אֲמַרְתְּ בִּשְׁלָמָא עוּלָּא, בֶּן שְׁנָתוֹ, וְהוּא שֶׁיּוֹנֵק. אִי אמרת בשלמא פלטתו סכין לרבי ישמעאל לא בטלה רב הונא דאמר כרבי ישמעאל — ואם תאמר: והא רבי ישמעאל בלא כנסו קאמר, ורבי יהודה בעי כנוס, כדאמר רב הונא! ויש לומר: דפלוגתייהו דרבי ישמעאל ורבי עקיבא בפלטתו חיה, לכך לא בעי רבי ישמעאל כנוס. אבל פלטתו סכין — אי לא בטל לרבי ישמעאל, צריך נמי כניסה. ועוד: דרבי ישמעאל נמי בכנסו איירי, ואין זה דוחק, כמו דמפרש מילתיה דרבי יהודה הכי. **רב** הונא דאמר כמאן — לעיל (קכא,א) כי קאמר: וחד אמר מקצת פלטתו חיה ומקצת פלטתו סכין, דבעי למימר דפלטתו סכין הוי פלוגתא דרבי יהודה ורבנן, דלרבי יהודה לא בטל — לא מצי למפרך: דאמר כמאן, אי אמרת לרבי ישמעאל דבטל כדפריך הכא — דאיכא לאוקומי דרבי יהודה דאית ביה כזית יחד. אבל לרב הונא פריך שפיר, כדפירש בקונטרס. **דאמר** כמאן — ואם תאמר: ודילמא הא דאמר רב הונא שני חצאי זיתים שישנן על העור העור מבטלו — מיירי בלא כנסו, אבל כנסו — מודה דלא בטל! ויש לומר: דהא פשיטא, ולא איצטריך ליה לרב הונא לאשמועינן דעור מבטלן. (ועוד: ד"העור מבטלן" משמע: מתחלה העור מבטל, ותו לא מהני להו כנוס). **עור** אדם טהור — כדמפרש טעמא בריש "דם הנדה" (נדה נה,א) דלא הוי דומיא דעצם אדם, דעור גזעו מחליף. **עורות** אביו ואמו שטיחין כו' — ואף על גב דמת אסור בהנאה, ובכל אדם אסור לעשות מעורו שטיחין כו' — מכל מקום לא הוו גזרי רבנן משום הך חששא שיהיה טמא, אלא משום אביו ואמו דחמיר טובא. ואין צריך לומר דנקט אביו ואמו משום דשכיחי גביה. **אבל** רישא טומאה דאורייתא היא — והשתא חשיב עור אין גזעו מחליף — משום דמקומו נעשה צלקת על בשר, כדאמרינן פרק "דם הנדה" (שם).

ואם אמרת בשלמא פלטתו סכין לרבי ישמעאל לא בטלה רב הונא דאמר כרבי ישמעאל — ואם תאמר: והא רבי ישמעאל בלא כנסו קאמר, ורבי יהודה בעי כנוס, כדאמר רב הונא! ויש לומר: דפלוגתייהו דרבי ישמעאל ורבי עקיבא בפלטתו חיה, לכך לא בעי רבי ישמעאל כנוס. אבל פלטתו סכין — אי לא בטל לרבי ישמעאל, צריך נמי כניסה. ועוד: דרבי ישמעאל נמי בכנסו איירי, ואין זה דוחק, כמו דמפרש מילתיה דרבי יהודה הכי. **רב** הונא דאמר כמאן — לעיל (קכא,א) כי קאמר: וחד אמר מקצת פלטתו חיה ומקצת פלטתו סכין, דבעי למימר דפלטתו סכין הוי פלוגתא דרבי יהודה ורבנן, דלרבי יהודה לא בטל — לא מצי למפרך: דאמר כמאן, אי אמרת לרבי ישמעאל דבטל כדפריך הכא — דאיכא לאוקומי דרבי יהודה דאית ביה כזית יחד. אבל לרב הונא פריך שפיר, כדפירש בקונטרס. **דאמר** כמאן — ואם תאמר: ודילמא הא דאמר רב הונא שני חצאי זיתים שישנן על העור העור מבטלו — מיירי בלא כנסו, אבל כנסו — מודה דלא בטל! ויש לומר: דהא פשיטא, ולא איצטריך ליה לרב הונא לאשמועינן דעור מבטלן. (ועוד: ד"העור מבטלן" משמע: מתחלה העור מבטל, ותו לא מהני להו כנוס). **עור** אדם טהור — כדמפרש טעמא בריש "דם הנדה" (נדה נה,א) דלא הוי דומיא דעצם אדם, דעור גזעו מחליף. **עורות** אביו ואמו שטיחין כו' — ואף על גב דמת אסור בהנאה, ובכל אדם אסור לעשות מעורו שטיחין כו' — מכל מקום לא הוו גזרי רבנן משום הך חששא שיהיה טמא, אלא משום אביו ואמו דחמיר טובא. ואין צריך לומר דנקט אביו ואמו משום דשכיחי גביה. **אבל** רישא טומאה דאורייתא היא — והשתא חשיב עור אין גזעו מחליף — משום דמקומו נעשה צלקת על בשר, כדאמרינן פרק "דם הנדה" (שם).

ואמר

חומט — לימצ"א, שתחלת ברייתו בבעדשה. צא ובדוק בתיק שלה, שגדל והולך עמה, תחלתו כעדשה ממש הוא בשוליו. **הלטאה כחולדה** — עורה חלוק מבשרה. **וכולן שעיבדן** — כל אלו שאמרו שהן מטמאין כבשר, אם עיבדן — נעשה עור, ובטלו מתורת בשר, וטהורין. **או שהילך בהן** — ששטחן לדרוס עליהן ברגלים, שהוא קצת עיבודן. יש להן עורות — ואין מטמאין כבשרן. נמרא **דבר תורה עור האדם טהור** — דלאו בשר הוא, ולא הוי בכלל מת. **שטיחין** — למטה ולקתדרא, לישב עליהן. ששוטחין עור על גבי מטה במקום חבלים. **מאן דמתני לה** — לדעולא. **אריסא** — דאפילו כי לא עיבדו נמי לא מטמא אלא מדרבנן — כל שכן אסיפא, דהא דקתני "חוץ מעור האדם", דאף על גב דעיבדו — טמא מדרבנן הוא, ומשום דעולא. **ומאן דמתני לה** — גזירה דעולא אסיפא. **אבל אריסא** — כשלא עיבדו, סבירא ליה דטומאתו מן התורה. **אשון** — קשה. **שלא טענה** — משוי. **תיב לקבלי** — שאמרת לי דבר טעם, ויישר כחך. **הוה קתני לה** — חוזר ושונה פעם שניה, כסבור שלא שמעה. **חדא הויא לך אמרת** — דבר חידוש אחד היה בידך שאין בידינו, הרי אמרתו, ולמה תחזור ותשננו פעם שניה להראות חכמתך? **ריש לקיש** — מתקיפי דארעא דישראל הוה, כדאמרינן בפרק קמא דיומא (ט,ב): מאן דמשתעי ריש לקיש בהדיה, יהבי ליה עיסקא בלא סהדי. והכא אמר ליה: תיב לקבלי. ורבי זירא, דמבבל סלק להכא, כדאמרינן ב"השוכר את הפועלים" (בבא מציעא פה,א): רבי זירא אותיב ארבעין תעניתי, דנשתכח מיניה תלמודא דבבלאי. ומחסידי דבבל הוה, כדאמרינן ב"השוכר את הפועלים" (שם): רבי זירא (אותיב) כל תלתין יומין בדיק נפשיה, ושגר תנורא וסליק בגודא, חזי מאי אבספיה להההוא מדרבנן. **והוא שיונק** — אבל פירש מלינק, אף על פי שעדיין הוא בתוך שנתו — כבר הוקשה עורו. ואם עבר שנתו נמי, אף על פי שיונק — לא, דתרתי בעינן.

וקאמר

ואם איתא והוא שיונק מבעי ליה — תימה: אבתי הוה מצי למבעי, או דילמא הכי קאמר: עולא בן שנתו, בין יונק בין שאין יונק. ואמר ליה רבי יוחנן: כל זמן שיונק, בין בן שנתו בין שאין בן שנתו! ויש לומר: דלא מסתברא דבעי לאיפלוגי כולי האי, ולהכי לא בעי הכי. והרב רבינו יעקב מקורבי"ל תירץ: דכולה שמעתין סברה דיותר קשה אפילו תוך שנתו כשאין יונק, מיונק אחר שנתו. ולכך כיון דרבי יוחנן "כל זמן שיונק" קאמר — אם כן, פשיטא דעולא "והוא שיונק" קאמר. דאי תוך שנתו, בין יונק בין שאינו יונק קאמר — אם כן, כל שכן לאחר שנתו אם הוא יונק, דחשיב ליה "רך". אם כן, מה הוסיף רבי יוחנן "כל זמן שיונק"? הא עולא מודה, דכל שכן הוא! **עור** הראש של עגל הרך מהו שיטמא — על מעשה היה שואל, היאך הלכה. דמתניתין הוה ידע, כדפריך מינה לרבי יוחנן בסמוך.

למינהו הפסיק הענין — תימה: דאמר לעיל (קיב,ב) דהאי "הטמאים" לאסור צירן ורוטבן, דהתם נמי למינהו הפסיק הענין, דפסוק אחד הוא, לפירוש הקונטרס! ויש לומר: דהכא כל הנהו דממעטינן, אית להו גישתא, סברא הוא לאוקומי אהנך דכתיב בתר "למינהו". ואף על גב דכתיבא תנשמת בהדייהו, דיש לה גישתא, ומרבינן לה. אבל צירן ורוטבן דלעיל — סברא הוא לאוקומי בכולהו.

למינהו הפסיק הענין — קצת תימה: כיון דהפסיק הענין, למה לי "אלה"? **כרבי** יהודה דאזיל בתר גישתא — פירש בקונטרס: דלית ליה דרשה ד"הטמאים". ולפירושו לא הוי תנא דברייתא, לא רבי יהודה ולא בר פלוגתיה, ובחנם קאמר "רב תנא הוא ופליג", דהא תנא דברייתא כוותיה! ויש לפרש: דכולהו אית להו דרשה ד"הטמאים", ומוקי מסברא רבויא בהנהו דלית להו גישתא, ומיעוטא בהנהו דאית להו גישתא, ולית להו "למינהו" הפסיק הענין. אבל רב דאית ליה "למינהו" הפסיק הענין — על כרחך פליג עלייהו, וחשיב תנשמת.

אוזן חמור שטלאה לקופה טהור — ונתבטל הבשר שהיה באזן. פירש הקונטרס: דפריך דהכא נמי במתניתין להוי סגי בהנחה לפני הדורסן בלא הלוך. ותימה: אם כן, מאי משני "טלאה, אפילו דלא הילך", דאכתי תקשה: ליתני במתניתין הנחה לפני הדורס בלא הלוך! על כן נראה דהכי פירושו: הילך — אין, טלאה — לא. מדלא קתני במתניתין "טלאה", דסלקא דעתך דטלאה גרע מהילך. ומשני: "טלאה, אף על גב דלא הילך" — כלומר, כך לי זה כמו זה, ואין חדוש בזה יותר מבזה.

לגבל — פירש הקונטרס: מי שיש לו לגבל עיסת חבירו בטהרה, צריך לטרוח עד ארבעה מילין להטביל כליו. ולפי זה לא לא קאי "לפניו" ו"לאחריו" אגבל — דאין רגילות להשכיר אדם בדרך לעשות לו עיסה. ונראה כפירוש הערוך, דפירש: אם יש גבל העושה עיסה בטהרה ברחוק ארבעה מילין — ימתין עד שיגיע לאותו גבל, ומיירי באדם ההולך בדרך. ומיהו מה שפירש בערוך לתפלה: לרחוץ ידיו לתפלה — אין נראה. דהיכי דמי? אי דמטא זמן צלויי — הא לייט עלה אביי בברכות (טו,א) אמאן דמהדר אמיא בעידן צלותא, דכתיב "ארחץ בנקיון כפי", כל מידי דמנקי. ואי לא מטא זמן תפלה — מאי אירי ארבעה מילין, אפילו טובא נמי! ונראה כפירוש הקונטרס: דלענין להתפלל בעשרה איירי. ותימה: דאמאי לא חשיב עבודה, דבסמוך? ועוד: למאן דחשיב עבודה, אמאי לא חשיב שלשים ריס, דפרק "לא יחפור (בבא בתרא כג,א), דמדת המיל שבעה ומחצה ריס? ורבינו חננאל פירש: לתפלה — לטבול לתפלתו. דאף על גב דקיימא לן (חולין קלו,ב) כרבי יהודה בן בתירא בדברי תורה — הני מילי, ללמוד ולקריאת שמע, אבל לתפלה — לא. אי נמי: לא סבירא ליה דרבי יהודה בן בתירא. ולפירוש רבינו חננאל ניחא דלא חשיב עבודה, דלא חשיב אלא הנך תלתא שהן ענין טהרה. מאן דחשיב עבודה — שהיא כמו מענין טהרה, שמטהר העור מן הטומאה, ולהכי חשיב לה ולא חשיב ההיא דשלשים ריס.

וַאֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל זְמַן שֶׁיּוֹנֵק. אוֹ דִלְמָא: עוֹלָא בֶּן שָׁנָתוֹ קָאָמַר, בֵּין יוֹנֵק וּבֵין שֶׁאֵינוֹ יוֹנֵק, וַאֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: בֶּן שָׁנָתוֹ - וְהוּא שֶׁיּוֹנֵק? תָּא שְׁמַע: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, כָּל זְמַן שֶׁיּוֹנֵק. וְאִם אִיתָא, "וְהוּא שֶׁיּוֹנֵק" מִיבָּעֵי לֵיהּ. שְׁמַע מִינַּהּ. בְּעָא מִינֵּיהּ רֵישׁ לָקִישׁ מֵרַבִּי יוֹחָנָן: עוֹר הָרֹאשׁ שֶׁל עֶגֶל הָרָךְ מַהוּ שֶׁיִּטַּמֵּא? אֲמַר לֵיהּ: אֵינוֹ מִטַּמֵּא. אָמַר לֵיהּ: לִימַּדְתָּנוּ רַבֵּינוּ "אֵלּוּ שֶׁעוֹרוֹתֵיהֶן כִּבְשָׂרָן, וְעוֹר הָרֹאשׁ שֶׁל עֶגֶל הָרָךְ"! אֲמַר לֵיהּ: אַל תַּקְנִיטֵנִי, בִּלְשׁוֹן יָחִיד אֲנִי שׁוֹנֶה אוֹתָהּ. דְּתַנְיָא: הַשּׁוֹחֵט אֶת הָעוֹלָה לְהַקְטִיר כַּזַּיִת מֵעוֹר שֶׁתַּחַת הָאַלְיָה, חוּץ לִמְקוֹמוֹ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת, חוּץ לְזְמַנּוֹ - פִּיגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. אֶלְעָזָר בֶּן יְהוּדָה אִישׁ אֶבֶלּוּם אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יַעֲקֹב, וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר עִיכּוֹם אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: אֶחָד עוֹר כַּרְסוֹת, וְאֶחָד עוֹר הָרֹאשׁ שֶׁל עֶגֶל הָרָךְ, וְאֶחָד עוֹר שֶׁל תַּחַת הָאַלְיָה, וְכָל שֶׁמְּנוּ חֲכָמִים גַּבֵּי טוּמְאָה שֶׁעוֹרוֹתֵיהֶן כִּבְשָׂרָן, לְהָבִיא עוֹר שֶׁל בֵּית הַבּוֹשֶׁת, חוּץ לִמְקוֹמוֹ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת, חוּץ לְזְמַנּוֹ - פִּיגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. "וְעוֹר בֵּית הַפַּרְסוֹת". מַאי "בֵּית הַפַּרְסוֹת"? רַב אָמַר: בֵּית הַפַּרְסוֹת מַמָּשׁ. רַבִּי חֲנִינָא אָמַר: רְכוּבָה הַנִּמְכֶּרֶת עִם הָרֹאשׁ. "וְעוֹר הָאֲנָקָה". תָּנוּ רַבָּנָן: "הַטְּמֵאִים" - לְרַבּוֹת עוֹרוֹתֵיהֶן כִּבְשָׂרָן. יָכוֹל אֲפִילּוּ כּוּלָּן - תַּלְמוּד לוֹמַר "אֵלֶּה". וְהָא "אֵלֶּה" אַכּוּלְּהוּ כְּתִיבִי! אָמַר רַב: "לְמַינְהוּ" הִפְסִיק הָעָנְיָן. וְלִיחְשׁוֹב נַמִּי תִּנְשֶׁמֶת! אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק: רַב תַּנָּא הוּא, וְתָנֵי תִּנְשֶׁמֶת. וְהָא תַּנָּא דִידָן לָא תָּנֵי תִּנְשֶׁמֶת! אָמַר רַב שֵׁשֶׁת בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי: תַּנָּא דִידָן סְבַר לָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָזֵיל בָּתַר גִּישְׁתָּא, וּבְגִישְׁתָּא דְּהַלָּטָאָה קָמִיפַּלְגִי. "וְכוּלָּן שֶׁעֵיבְּדָן" [וכו']. הִילֵּךְ - אִין, לָא הִילֵּךְ - לָא. וְהָא תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: אוֹזֶן חֲמוֹר שֶׁטָּלָאָה לְקוּפָּתוֹ - טְהוֹרָה. טָלָאָה - אַף עַל גַּב דְּלָא הִילֵּךְ! -לָא, טָלָאָה. הִילֵּךְ - אִין, לָא הִילֵּךְ - לָא. כַּמָּה כְּדֵי עֲבוֹד? אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַבִּי יַנַּאי: אַרְבַּעַת מִילִין. רַבִּי אַבָּהוּ מְשׁוּם דְּרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: לְגַבָּל, וְלִתְפִלָּה, וְלִנְטִילַת יָדַיִם - אַרְבַּעַת מִילִין. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק:

איבו

וקאמר ליה רבי יוחנן כל זמן שיונק — ואפילו לאחר שנתו, דבהנקה נמי תליא מילתא, דחדא הוא דבעינן. והכי קאמר רבי יוחנן: בבן שנתו שפיר קאמרת דהוי "רך", אבל הנקה לא הוזכר לְפַחוֹת: דאם פירש בתוך שנתו — לא יהא רך, אלא להוסיף: אפילו לאחר שנתו. **או דילמא עולא בן שנתו קאמר** — אבל הנקה לא מעלה ולא מוריד, וקאמר ליה רבי יוחנן: אף הנקה נמי בעינן. **כל זמן** — משמע להוסיף בא. **אל תקניטני** — להשיב לי ממנה. **שבלשון יחיד אני שונה אותה** — משנה, ולא בלשון סתם משנה. שאני אומר: אלעזר בן יהודה אֲמָרָהּ, כדתניא. **המחשב בדבר שאין דרכו לאכול** — כגון לאכול למחר דבר שאין דרכו לכך, כגון חֵלֶב. או להקטיר למחר דבר שאין דרכו להקטיר, כגון בשר שלמים וחטאת ואשם ושירי מנחה או עור העולה — אינה לא לפסול ולא לפגל, עד שישחט לאכול למחר דבר שדרכו לאכול, או להקטיר למחר דבר שדרכו להקטיר. ועור שתחת האליה הרי הוא כבשר, ו"דבר שדרכו להקטיר" קרינא ביה, אם עולה היא, ומועיל לפגל את הקרבן במחשבת חוץ לזמנו או לפסול במחשבת חוץ למקומו. **וחייבין עליו כרת** — האוכל ממנו, אפילו בזמנו. **וכל שמנו חכמים לענין טומאה שהוא כבשר** — שלא מצינו כאן וישנו בבהמה טהורה. **להביא עור בית הבושת** — של נקבה בחטאת או בשלמים. והאי דלא מנייה ברישא כי הנך — משום דליתיה בעולה, ותנא בעולה קאי. אלמא, האי תנא הוא דחשיב להו בשר, אבל תנא קמא לא קרי בשר, אלא עור שתחת האליה לחודיה. **עור הפרסות ממש** — ולא עור שעל עצם השוק מן הקרסולים עד הארכובה. **רכובה הנמכרת עם הראש** — כל עור שעל עצם השוק מרכובה התחתונה שחותכין בשעת הפשטת בהמה. **הטמאים** — ה"א יתירא קדרישׁ. **לרבות עורות** — שרצים הרכין, שיהו כבשר. ומהאי ה"א יתירא נמי רבינן (חולין קיב,ב) צירן ורוטבן וקיפה שלהן, ועור הרך נמי איתא בהדייהו, דהי מינייהו מפקת, איהו נמי אוכלא הוא. **האי הטמאים** — בתר דחשבינהו לכולהו כתיב. **הפסיק הענין** — ולא קאי האי "אלה" אלא אקרא בתרא "האנקה והכח והלטאה והחומט והתנשמת אלה הטמאים" וגו', ולאו אקרא קמא, ד"למינהו" האמור בסוף פסוק ראשון, הפסיקו לומר שאינן מין אחד. אותן האמורים בפסוק ראשון חלוקים מהאמורים בפסוק השני. **וליחשב נמי** — במתניתין. **תנשמת** — דהא איהו נמי בקרא בתרא כתיב! **רב תנא הוא ותני תנשמת** — רב דמשני "למינהו" הפסיק, אלמא "הטמאים" אכל הני דקרא בתרא קאי, תנא הוא, ותני תנשמת בעורותיהן כבשרן. **תנא דידן סבר לה כרבי יהודה** — כלומר, לא יליף טעמא מ"הטמאים", אלא מסברא דגישתא: כל שאין ממש בעורן, שהוא רך ואין לו ממש עור, קרי "בשר". כרבי יהודה, דאמר: הלטאה כחולדה — אלמא, לאו אקרא סמיך. והאי דלא מודי ליה תנא דידן בהלטאה — בהא פליגי, תנא קמא סבר: גישתא דידה — לאו גישתא הוא. ורבי יהודה סבר: גישתא הוא. **שטלאה** — לשון טלאי. אלמא, מכיון שנטלה מתורת בשר ונתנה לתורת עור — בטלה. והאי נמי, כיון ששטחן לפני הדורסן או שברכן על רגלו להלוך בהן אף על פי שלא הילך. **טלאה** — הוי מעשה לבטלו. **(עבוד) לגבל** — הלש עיסתו בטהרה, והוא שכיר לבעל הבית, וצריך למים להטביל כליו — יטריח עצמו ארבעה מילין, עד שיגיע למקוה ויטביל. ויותר מכאן אין עליו לטרוח מן הסתם, אלא אם כן נותן לו בעל הבית שכר הליכה. **ולתפלה** — המהלך בדרך וגמר בלבו ורוצה ללון מבעוד יום — אם יש בית הכנסת לפניו עד ארבעת מילין, יטריח וילך שם כדי שיתפלל. **ולנטילת ידים** — לאכילה, ואין לו מים, ויש מים לפניו לסוף ארבעה מילין — ימתין עד שיגיע למים.

איבו

איבו אמרה — להא שמעתא משמיה דריש לקיש, והשומע טעה בין איבו לאבהו.
וארבעי אמר בה — וארבעה דברים היה אומר בה בשיעור ארבעה מילין. **עבודה** — האי "כדי עבודה" דמתניתין. **ליגיון** — גדוד העוברים להלחם על בית מלחמתם. **קרקפלין** — עור ראש אדם מת, וזה למכשפות במלחמה. **משנה המפשיט בבהמה וכחיה בטהורה** — שחוטה והוא טמא, או בטמאה נבלה והוא טהור. אם מפשיטו לעשות מן העור שטיח למטה ושלחן, דמפשיטו פשוט, כדרך שאנו עושין. **כדי אחיזה** — הוי חבור, יד להוציא טומאה מן הנבלה אם נוגע בו, ולהכניס טומאה לבשר אם טהורה היא. וטפי מהכא לא הוי יד להכניס ולהוציא טומאה. ולקמן מפרש כמה "כדי אחיזה". **ולחמת** — אם מפשיטו כפול, לצורך חמת. כעין אותן שעושין לצורך דבש, ומתחיל מפיה והופכו כלפי זנבה. **עד שיפשיט את החזה** — הוי חבור, והנוגע בעור כנוגע בבשר, בין ליטמא בין לטמא, מפני שהחזה קשה להפשיט מכל האברים. **המריל** — שהתחיל לחותבו מרגליה כלפי ראשה, ומפשיטה כפול לחמת — כולו חבור, מפני שהחזה לסוף הפשטו הוא, לפיכך כולו חבור, והנוגע אף בעור המופשט כנוגע בבשר. **עור שעל הצואר** — מעצמו נפשט, לפיכך אינו חבור לעשות המופשט הראשון חבור כדרך שהחזה עושה. דהא "כולו חבור" דקתני — לאו דוקא כולו, אלא עד החזה. **גמרא מכאן ואילך** — משהפשיט כדי אחיזה בפשוט על פני כולו, לאחר שסדקו מן הצואר עד הזנב באמצעית כדרך המפשיטין, והפשיט כדי אחיזה סביבות כולו. **טהור המופשט** — עד מקום חבורו. אבל מחבורו ואילך הוא טמא, משום "שומר", כדאמרן בנוגע כנגד הבשר מאחוריו. **טפח** — מן העור המופשט סמוך למקום חבור סביבות כולו הוי "בית יד", וטמא. מפני שצריך לו, שאוחז שם ומושך ומפשיט מאליו. ולרב — לאו "יד" חשיב ליה, אלא אם כן מטלטלין בו את האוכל. **כשיעור הזה** — כדי אחיזה. **בעור שכנגד הבשר** — שלא נפשט עדיין. **בטפח ראשון** — הסמוך לכדי אחיזה. כגון שלא הפשיט אלא טפחיים, דאותו טפח הסמוך לכדי אחיזה אינו אוחז בו ומושך, לפי שנוח לו לאחוז בשפת העור ולמשוך. ולא זה ולא זה טוב לו, אלא מפשיט בסכין. אבל לאחר שהפשיט קצת שלשה טפחים וארבעה, והעור המופשט מכביד כלפי מטה — אוחז בטפח הסמוך לבשר, ומושך, וכובד העור מסייעו. **יש טפח** — ששיעורו כפול. **טלית שהתחיל בה לקורעה** — שנטמאה, ובא לקורעה, לבטלה מתורת טלית. ומאחר שאינה ראויה למלאכה הראשונה, ואין שמה עליה — מטהרת, אף על פי שיש בשיריה שלש על שלש, ועדיין ראויה לקבל טומאה, טהורה מטומאתה ראשונה. דומיא דכלי חרס, דשבירתו מטהרתו, ושבריו מקבלין טומאה, כדאמרינן ב"אלו טרפות" (חולין נד,ב): הן וקרקרותיהן ודופנותיהן. ואף על גב דאמר ב"בהמה המקשה" (חולין עב,ב): שלשה על שלשה שהיה טמא מדרס ומגע הזב, וחלקו — טהור מן המדרס, ועדיין טמא מגע הזב. אלמא, טומאת שלשה על שלשה דחזי ליה לא בטלה מיניה! התם הוא דהוו עליה שתי טומאות, טומאת מדרס חמורה וטומאת מגע קלה, אהניא ליה חלוקה לבטל ממנו טומאת מדרס, דתו לא חזי ליה, ופשה לה טומאת מגע, דחזיא לשלש אצבעות. אבל הכא — חד שמא הוא, כולה טומאה דשלשה על שלשה היא, וקריעה מהניא לבטולי שמא מינה, דתו לא פש עלה מידי. **לא שנו אלא בטלית טבולת יום** — שנטמאה והטבילה, וצריך להשתמש בה טהרות קודם שיעריב שמשה, ולפיכך בא לקורעה — דהכא הוא דלא גזרינן דליקרעיה כולה. אבל רובא — לא, דילמא חייס עלה, ולא אתי למקרע רובא. דכיון דלא חס עליה אטבילה, שהמים קשין לה ולא חס, לכך לא חייס עלה נמי וקרע רובא. **אבל** — טמאה ולא הטבילה ובא לטהרה בקריעה זו — לא סגי לה ברובא, עד שיקרענה כולה. **דילמא לא אתי** — למעבד רובא אלא פלגא, ואמר: רובא הוא. **חדא** — בטבולת יום ליכא לאוקומה ולהשתמש בה ביום שהטבילה — שהרואה אינו מבין בה שנקרעה לטהר, וסבור: על ידי טבילתה משתמשין בה, ויאמרו: טבילה בת יומא עולה בלא הערב שמש. ועל כרחך מתניתין לאו ביום טבילה עסקינן, אלא בשלא הוטבלה כל עיקר, וקרעה ביום המחרת לטומאתה, דהרואהו משתמש בה אומר שהטבילה אתמול. **ועוד** — דקאמרת גזירה רובה אטו חציה.

עולת

אֵיבוּ אָמְרָה, וְאַרְבָּעִי אָמַר בָּהּ, וַחֲדָא מִינַּיְיהוּ עֲבוֹדָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לְפָנָיו, אֲבָל לְאַחֲרָיו - אֲפִילּוּ מִיל אֶחָד אֵינוֹ חוֹזֵר. רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר: וּמִינָּהּ, מִיל הוּא - דְּאֵינוֹ חוֹזֵר, הָא פָּחוֹת מִמִּיל - חוֹזֵר. תָּנוּ רַבָּנָן: לִיגְיוֹן הָעוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְנִכְנָס לַבַּיִת - הַבַּיִת טָמֵא, שֶׁאֵין לְךָ כָּל לִיגְיוֹן וְלִיגְיוֹן שֶׁאֵין לוֹ בְּמָה קַרְקָפְלִין. וְאַל תִּתְמַהּ - שֶׁהֲרֵי קַרְקָפְלוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל מוּנָּח בְּרֹאשׁ מִלְּכִים. **משנה** **הַמַּפְשִׁיט בַּבְּהֵמָה וּבַחַיָּה, בַּטְּהוֹרָה וּבַטְּמֵאָה, בַּדָּקָה וּבַגַּסָּה, לְשִׁטְחֵי - כְּדֵי אֲחִיזָה - עַד שֶׁיְּפַשְּׁיט אֶת הֶחָזֶה. הַמַּרְגִּיל - כּוּלּוֹ חִבּוּר לְטוּמְאָה, לִיטָּמֵא וּלְטַמֵּא. עוֹר שֶׁעַל הַצַּוָּאר - רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: אֵינוֹ חִבּוּר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: חִבּוּר, עַד שֶׁיְּפַשְּׁיט אֶת כּוּלּוֹ.** **גמרא** מִכָּאן וְאֵילָךְ מַאי? אָמַר רַב: טָהוֹר הַמּוּפְשָׁט. רַבִּי אַסִּי אָמַר: טָפַח הַסָּמוּךְ לַבָּשָׂר טָמֵא. מֵיתִיבִי: הַמַּפְשִׁיט כְּשִׁעוּר הַזֶּה, מִכָּאן וְאֵילָךְ - הַנּוֹגֵעַ בַּמּוּפְשָׁט טָהוֹר. מַאי לָאו אֲפִילּוּ בְּטָפַח הַסָּמוּךְ לַבָּשָׂר? - לָא, לְבַר מִטָּפַח הַסָּמוּךְ לַבָּשָׂר. תָּא שְׁמַע: בָּעוֹר שֶׁכְּנֶגֶד הַבָּשָׂר - טָמֵא, עוֹר שֶׁכְּנֶגֶד הַבָּשָׂר - טָמֵא. הָא בְּטָפַח הַסָּמוּךְ לַבָּשָׂר - טָהוֹר! - תַּנָּא, כָּל טָפַח הַסָּמוּךְ לַבָּשָׂר - "עוֹר שֶׁכְּנֶגֶד הַבָּשָׂר" קָרֵי לֵיהּ. תָּא שְׁמַע: הַמַּפְשִׁיט בַּבְּהֵמָה וּבַחַיָּה, בַּטְּהוֹרָה וּבַטְּמֵאָה, בַּדָּקָה וּבַגַּסָּה, לְשִׁטְחֵי - כְּדֵי אֲחִיזָה, וְטָפַח הַסָּמוּךְ לַבָּשָׂר טָהוֹר! - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּטָפַח רִאשׁוֹן. תַּנָּא: כַּמָּה "כְּדֵי אֲחִיזָה" - טֶפַח. וְהָא תַּנְיָא טְפָחַיִם! אָמַר אַבָּיֵי: טֶפַח כָּפוּל. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: כַּמָּה "כְּדֵי אֲחִיזָה" - טֶפַח כָּפוּל. תְּנַן הָתָם: טַלִּית שֶׁהִתְחִיל בָּהּ לְקוֹרְעָהּ, כֵּיוָן שֶׁנִּקְרַע רוּבָּהּ - שׁוּב אֵינוֹ חִבּוּר, וְטָהוֹרָה. אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּטַלִּית טְבוּלַת יוֹם, דְּמִיגּוֹ דְּלָא חַס עֲלָהּ וְאַטְבְּלָהּ, לָא חַיֵּים עֲלָהּ וְקָרַע לָהּ רוּבָּהּ. אֲבָל טַלִּית שֶׁאֵינָהּ טְבוּלַת יוֹם - לָא, גְּזֵרָה דִּלְמָא לָא אָתֵי לְמִיקְרְעָהּ רוּבָּהּ. אָמַר רַבָּה: שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בְּדָבָר, חֲדָא - שֶׁמָּא יֹאמְרוּ טְבִילָה בַּת יוֹמָא עוֹלָה, וְעוֹד,

עולת

טָהוֹר המופשט — למאי דפירש בקונטרס דסבר רב דכל יד שאין מטלטלין בו את האוכל אינו יד, תימה: דאמאי עד כדי אחיזה חשיב יד טפי! ונראה: משום דבכדי אחיזה ואילך יכול לאחוז בבשר עצמו ולטלטלו. אי נמי: משום דכל זמן שלא הפשיט כדי אחיזה, הוא קשה להפשיטו, ופעמים שמניחו כך וצריך לו לטלטלו ממקום למקום. אבל משהפשיט כדי אחיזה — שוב אין קשה להפשיט, ואין זז משם עד שיפשיט כולו. וכן בחמת, עד שיפשיט את החזה — לפי שהחזה קשה להפשיט, ולכך לפעמים מניחו כך שעה אחת, ותוך כך יצטרך לטלטלו. אבל משהופשט החזה — אין דרך להניחו כך. ועוד יש לפרש טעמא דרב דאמר מכאן ואילך טהור המופשט: מפני שכדי אחיזה צריך העור להיות יד לצורך הפשטה, אבל ביותר מכדי אחיזה — לא. לפי שאם מחזיק בשפת העור — אין יכול למשוך בכח ולהפשיט. ובכדי אחיזה סמוך לבשר — אין יכול להחזיק בידו העור היטב ולמשוך. הלכך, עד [כדי] אחיזה יכול להחזיק ולמשוך בשפת העור, טפי — לא, כדפירש הקונטרס גבי הא דמשני בסמוך "ההוא בטפח ראשון": שכשהפשיט שלשה טפחים, שאין יכול להחזיק לא בשפת העור ולא באמצע העור. ויש מפרשים כולה מתניתין משום שומר: דעד כדי אחיזה הוי חבור, וכל שכן פחות אם נגע שרץ בעור המופשט, מכניס טומאה לבשר משום "שומר". ואף על גב דאמר לעיל (קיח,א) דעור כנגד הבשר דוקא הוי "שומר" — הכא חשיב "כנגד הבשר", כיון דחשיב הכל כמחובר. וכן לחמת, כל זמן שהחזה מחובר — חשיב הכל מחובר. אבל משום "יד" אין לפרש — דלרב אסי דאמר טפח סמוך לבשר טמא משום "יד", דלחמת אמאי כל העור חבור? לא היה לטמא אלא טפח הסמוך לחזה! דמאי שנא בין חזה לשאר אברים? אלא ודאי משום "שומר" הוי, דחשיב כל העור מחובר. וכן לשון ד"הרי זה חבור" משמע דהוי משום "שומר". דב"יד" מה שייך לשון חבור? והכי מוכח בתורת כהנים, דתניא התם: "בנבלתה" — ולא במפשיט לשטיח כדי אחיזה, ולחמת עד שיוציא כל החזה. יכול שאני מוציא פחות מכשיעור? תלמוד לומר "יטמא". אלמא דטעמא דשטיח כדי אחיזה הוי משום "שומר", דהא מ"יטמא" דרשינן לעיל (שם) "שומר" דנבלה, ו"יד" דריש לעיל מ"לכם". כך פירש הרב רבינו יעקב מאורלינ"ש. ואין הגירסה כן בתורת כהנים. ולפי פירושו לא מטמא בתורת כהנים, וגם בשמעתין, אלא עד כדי אחיזה ולא כדי אחיזה בכלל. דהיינו, פחות מכשיעור שמזכיר לשם.

בפירוש רבינו חננאל גרסינן "בטפח הסמוך לבשר טמא" — ופריך לרב דאמר טהור המופשט. ומשני: הכא במאי עסקינן בטפח ראשון — פירוש: טפח ראשון כשמתחיל להפשיט הערה, עד כדי אחיזה. וטפח הוי טפח כפול, כמו שמפרש בסמוך, ופרושי קא מפרש: עד כמה כדי אחיזה — היינו טפח סמוך לבשר. **טלית** שהתחיל בה לקורעה כו' — פירש רבינו תם: כיון שנקרע רובה הויא טהורה למפרע, מתחלת קריעה. ולשון "שהתחיל לקורעה" משמע כפירושו. ומה שקשה לפירוש הקונטרס מפורש בפרק "בהמה המקשה" (חולין עב,ב, דבור המתחיל "בשעת").

עולת

עוֹלַת הָעוֹף לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, לִיגְזַר דִּילְמָא לָא אָתֵי לְמֶעֱבַד רוֹב שְׁנַיִם! אָמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף: דְּקָא אָמְרַתְּ גְּזֵירָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ טְבִילָה בַּת יוֹמָא עוֹלָה - קְרֵעָהּ מוֹכִיחַ עָלֶיהָ. וּדְקָא אָמְרַתְּ, עוֹלַת הָעוֹף לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן לִיגְזַר - כֹּהֲנִים וְרִיזִים הֵן. תָּא שְׁמַע: הַמַּפְשִׁיט בַּבְּהֵמָה וּבַחַיָּה, בַּטְּמֵאָה וּבַטְּהוֹרָה, בַּדָּקָה וּבַגַּסָּה, לְשָׁטְחַיִן - כְּדֵי אֲחִיזָה, הָא יָתֵר מִכְּדֵי אֲחִיזָה - טָהוֹר, אַמַּאי? לִיגְזַר דִּילְמָא לָא אָתֵי לְמֶעֱבַד אֶלָּא כְּדֵי אֲחִיזָה, וְקָא נָגַע בְּטוּמְאָה, וְקָא מְטַהֲרִינַן לֵיהּ! - אִי בְּטוּמְאָה דְּאוֹרַיְיתָא - הָכִי נַמִּי, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּטוּמְאָה דְּרַבָּנַן. - תֵּינַח טָמֵא בַּטְּהוֹרָה, טָהוֹר בְּטָמֵא טוּמְאָה דְּאוֹרַיְיתָא הִיא! - בְּטָרְפָה. - טָרְפָה בַּת תַּמּוּיֵי הִיא? - אִין, כְּדַאֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל. דַּאֲמַר אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל: טָרְפָה שֶׁשְּׁחָטָהּ מְטַמֵּא בְּמוּקְדָּשִׁין. תָּא שְׁמַע: רַבִּי דּוֹסְתַּאי בֶּן יְהוּדָה מְשׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הַמַּפְשִׁיט בַּשְּׂרָצִים - חָבוּר, עַד שֶׁיְּפַשֵּׁט אֶת כּוּלּוֹ. הָא בְּגָמָל - אֵינוֹ חָבוּר! - לָא תֵּימָא: הָא בְּגָמָל אֵינוֹ חָבוּר, אֶלָּא אֵימָא: בָּעוֹר שֶׁעַל הַצַּוָּאר אֵינוֹ חָבוּר, וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי הִיא. אָמַר רַב הוּנָא מְשׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי יוֹסֵי: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁלֹּא שִׁייֵר בָּהּ כְּדֵי מַעֲפוֹרֶת, אֲבָל שִׁייֵר בָּהּ כְּדֵי מַעֲפוֹרֶת - חָבוּר. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא טַלִּית, אֲבָל עוֹר - חָלִים. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ עוֹר נַמִּי לָא חָלִים. אִיתְיְבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: עוֹר טָמֵא מִדָּרָם, חִישֵּׁב עָלָיו לְרִצּוּעוֹת וְסַנְדָּלִים, כֵּיוָן שֶׁנָּתַן בּוֹ אִיזְמֵל - טָהוֹר, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁיְּמַעְיְטֶנּוּ מֵחֲמִשָּׁה טְפָחִים, כִּי מְמַעְיט לֵיהּ מִיָּהָא טָהוֹר, אַמַּאי? לֵימָא חָלִים! - כִּי קָאָמְרִי דְּחָלִים - הֵיכָא דְּקָא צָרֵי לֵיהּ לְהָדְיָא. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בִּמְקַצֵּעַ וּבָא לוֹ דֶּרֶךְ סְבִיבוֹתָיו. מְתִיב רַבִּי יְרְמְיָה: הַמַּפְשִׁיט בַּבְּהֵמָה וּבַחַיָּה, בַּטְּהוֹרָה וּבַטְּמֵאָה, בַּדָּקָה וּבַגַּסָּה, לְשָׁטְחַיִן - כְּדֵי אֲחִיזָה, הָא יָתֵר מִכְּדֵי אֲחִיזָה - טָהוֹר. וְאַמַּאי? לֵימָא חָלִים! תַּרְגְּמָהּ רַבִּי אָבִין: רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן עוֹשֶׂה נִיפּוּל. מְתִיב רַב יוֹסֵף: עוֹר שֶׁעַל הַצַּוָּאר, רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר אֵינוֹ חָבוּר, אַמַּאי? הָא חָלִים וְקָאֵי! אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: אֵימָא סֵיפָא וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: חָבוּר. אֶלָּא אֲמַר אַבַּיֵי: בְּשׁוֹמֵר הֶעָשׁוּי לְנַתֵּק מֵאֵלָיו קָא מִיפַּלְגִי, מָר סָבַר הָוֵי שׁוֹמֵר, וּמָר סָבַר לָא הָוֵי שׁוֹמֵר. מְתִיב רַבִּי יְרְמְיָה: תַּנּוּר שֶׁנִּטְמָא בֵּיצַד מְטַהֲרִין אוֹתוֹ - חוֹלְקוֹ לִשְׁלֹשָׁה, וְגוֹרֵר אֶת הַטְּפִילָה.

עוֹלַת הָעוֹף לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר אִפִּילּוּ עוֹר נַמִּי לֹא חָלִים — נראה דרבי יוחנן לא סגי בעור כדי מעפורת כמו בטלית, אלא כל אחד למאי דחשיב לגבי דידיה סגי, וצריך בעור חמשה על חמשה. והשתא פריך שפיר בסמוך "כי אמעט ליה מחמשה טפחים — טהור". דאי בעור נמי סגי לרבי יוחנן כדי מעפורת, לא יתיישב בסמוך: דאי כדי מעפורת פחות מחמשה, כמו שמשמע באיכא דאמרי — תקשה ליה לרבי יוחנן: אמאי טהור כי ממעט ליה מחמשה? ואם הוא יותר מחמשה — כשיש בו נמי חמשה, אמאי טמא? הא אין בו כדי מעפורת! ומיהו יש ליישב: דלהאי לישנא סגי לרבי יוחנן בעור בחשיבות מעפורת, שהוא פחות מחמשה, כדמשמע לקמן. והא דקאמר "וכי ממעט ליה מחמשה — טהור", אף על פי שיש בו כדי מעפורת. כגון דקא בעי ליה למושב זב, כדאמר לקמן לריש לקיש. אבל לאיכא דאמרי לרבי יוחנן ודאי בעי חמשה.

[לעיל] **דלמא** לא אתי למעבד כדי אחיזה — תימה לרבינו יצחק: דמאי פריך, הא לא חייס עלה, דמפשיט הבהמה והיה רוצה שיהיה כולה מופשט! ויש לומר: דהכא חייס שלא להפשיט הרבה, שאז הוא נוח לטלטל ולהפשיט.

הא יותר מכדי אחיזה טהור ואמאי והא חלים — תימה לרבינו יצחק: דהיכי מדמה דין ד"יד" להא דאיירי ביה לעיל? ויש לומר: דנראה לו לדמות, דכי היכי דאמרינן דעור הקרוע חשוב כמחובר, הכי נמי נימא דעור המופשט ליחשב כמחובר, ולהוי "יד" באילו לא הופשט.

עור שעל הצואר רבי יוחנן בן נורי אומר אינו חבור ואמאי הא חלים וקאי — ואם תאמר: לרבי יוחנן נמי דאמר עור לא חלים, מודה היכא שכבר תפר, שטמא, וכל שכן היכא שלא נקרע מעולם! ויש לומר: דקא סלקא דעתך שעל גב הצואר, אף על פי שהוא ניתק מאליו, לא גרע מעור שעדיין לא נתפר ולא נתחבר, דהוי כמחובר. וכי היכי דעור הנקרע הוי כחלים, עור שעל גב הצואר נמי, אף על גב דניתק מאליו, הוי ליה למימר דהוי חבור. ומשני: כיון דעשוי לנתק מאליו, גרע מעור הנקרע, ולא הוי חבור.

כי הָא חָלִים וְקָאֵי! אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: אֵימָא סֵיפָא וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: חָבוּר. אֶלָּא אֲמַר אַבַּיֵי: בְּשׁוֹמֵר הֶעָשׁוּי לְנַתֵּק מֵאֵלָיו קָא מִיפַּלְגִי, מָר סָבַר הָוֵי שׁוֹמֵר, וּמָר סָבַר לָא הָוֵי שׁוֹמֵר.

עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון — דאמר (ב"השוחט") בפרק קמא (חולין כא,א): רוב שנים דוקא, ואסור למלוק כל השנים, דגמר מחטאת דכתיב ביה "לא יבדיל", היכי שרינן הכי? ליגזור דילמא לא אתי למיעבד רובא! **במומאה דרבנן** — שהיה המפשיט טמא טומאה דרבנן, כגון הנך דגבי "שמנה עשר דבר" (שבת יג,ב): הבא ראשו ורובו במים שאובים. ובהמה זו, קדשים היא. ואם נגע בה — טמאה מדרבנן, הלכך לא מחמרינן בה כולי האי. **תינח טמא בטהורה טהור בטמאה טומאה דאורייתא היא** — דהא מתניתין בין בטמאה בין בטהורה קתני, תנא "טהורה" — לענין הכנסת טומאה לקבלה מן המפשיט, ותנא "טמאה" — לענין הוצאת טומאה. שתטמא היא את המפשיט הראשון הנוגע בכדי אחיזה, ולטהר את השני המפשיט מכדי אחיזה ואילך, ולא נגע בבשר. והכא ליגזר, דהא כל בהמה טמאה נבלה היא, אפילו שחטה, וטומאתה דאורייתא. **בטרפה** — האי "טמאה" דמתניתין — לאו בהמה טמאה, אלא בהמה טהורה טרפה ושחטה, והיא מטמאתו אם נוגע בה, כדמפרש ואזיל. **מטמאה במוקדשין** — כלומר, אם של מוקדשין היא. **שרצים** — אין נוחין להפשיט. **כולו** — חבור, ואפילו יותר מכדי אחיזה, הנוגע במופשט — טמא. מדנקט "שרצים" — טעמא: משום דקשים להפשיט, אבל גמל — לא, ואף על פי שטומאתו דאורייתא היא, שיעור הפשטה בכדי אחיזה, ולא גזרינן משום פחות מכדי אחיזה. וקשיא לרב נחמן דגזר דילמא לא אתי למעבד שיעורא. **לא תימא הא בגמל** — ביותר מכדי אחיזה אינו חבור, אלא הך דיוקא דדייקינן למעוטי גמל — אעור הצואר הוא דדייקינן. והכי קאמר: שרצים הוא דעד שיפשיט את כולו, אבל גמל שהפשיט עד הצואר — אינו חבור. ובמפשיט לחמת ובמרגיל קאי. ולעולם לשטיח אף ביותר מכדי אחיזה — טמא, דגזרינן בבהמה טמאה הואיל וטומאתה דאורייתא. **רבי יוחנן בן נורי היא** — דאמר במתניתין: אינו חבור. והכא ליכא למיגזר מידי, דלמא לא אתי למעבד עד הצואר — דהיכרא טובא איכא. אבל בין פלגא לרובא לא מוכחא מילתא, וכן בין כדי אחיזה לפחות מכדי אחיזה. **מעפורת** — סודר. "ויתחפש באפר" דכתיב גבי מיכה (מלכים א כ) מתרגמינן: ואישתני במעפורתא. **שייר** — בההוא מיעוט, שלא נקרע כדי מעפורת — חשוב הוא להיות חבור. **לא שנו** — דכי לא שייר הוי חילוק. **אלא טלית** — דכיון שנקרע בטל שמה, דאפילו חוזר ותופרה — אינה חוזרת לקדמותה. **אבל עור** — שנטמא וסדקו, ושייר מקצת. **חלים** — חזק הוא על ידי אותו מקצת. וכשחוזר ותופרו, הרי הוא כבתחלה. הלכך, לא בטל שמו מעליו. **שנתן בו איזמל** — שהתחיל לבטלו — טהרו, ואף על פי שעדיין יש בגדול חמשה על חמשה טפחים, שהן שיעור למדרס עור, כדאמרינן בסוכה (יז,ב): הבגד — שלשה על שלשה, השק — ארבעה על ארבעה, העור — חמשה על חמשה. **עד שימעיטנו** — דלא דמי לטלית. דהתם — קודם קריעה היה שמה טלית ועומדת להתבסות, ובקריעתה — בטל שמה. הלכך, אף על גב דשיריים בני קבולי טומאה — טהרו מטומאה ראשונה. אבל הכא — כל שעה שם עור עליו. הלכך, עד שיבטלנו מכשיעור. **כי מיעטו מיהא טהור** — ואף על פי שלא סדקו כולו, אלא באחד מראשיו. **דקא צרי ליה להדייא** — סודקו לארכו או לרחבו. "צרי" לשון סדק, כמו "צרייא דחיטי" בפסחים (מ,א), וכמו "טיליא חריפא דמצרי זיקי" במסכת עבודה זרה (ל,א). **דרך סביבותיו** — דתו לא חלים שפיר. **חלים** — מחובר ועומד הוא לבשר. **ראשון ראשון** — המופשט עושה ניפול, הוי כנפרש לגמרי, דהא אין סופו לחזור לבשר עוד. **הא חלים וקאי** — דהא לא הופשט, וקאמר דאינו חבור, והנוגע בעור כנגד הצואר אינו טמא! **אמר ליה אביי** — ואדמותבת מדרבי יוחנן בן נורי, סייעיה מדרבנן. **אלא אמר אביי** — אי סבירא לן דחלים — דכולי עלמא הוי חבור, והכא טעמא משום דלא חלים, והוא שעשוי לינתק מאליו. בשומר העשוי לנתק קא מיפלגי. דרבנן סברי: אפילו הכי לא בטיל תורת "שומר" מיניה, כל זמן שלא ניתק. **תנור** — תחלתו עשוי כלי בקדרה, ומטלטל. ובשבא לקובעו — מעמידו בארץ, ומדביק טיט סביביו ומעבהו. וקרי ליה "טפילה" — שמטפלה ומחברה לו פלשטר"א בלע"ז. **חולקו לשלשה** — לכלי עצמו מבפנים. דאי לשנים — הגדול טמא, דאיכא רובא. **וגורר את הטפילה** — שדיבק עליו, שגם הוא מחברתו, ואף על פי שעדיין הוא עומד — טהור.

עַד שֶׁיְּהֵא בָּאָרֶץ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא לִגְרוֹר אֶת הַטְּפִילָה, וְלֹא עַד שֶׁיְּהֵא בָּאָרֶץ, אֶלָּא מִמַּעֲטוֹ מִבִּפְנִים מֵאַרְבַּע טְפָחִים. כִּי מְמַעֵט לָהּ מֵאַרְבַּע מִיהָא טָהוֹר, אַמַּאי? לֵימָא הָא חָלִים וְקָאֵי! אָמַר לֵיהּ רָבָא: וְאֵימָא מִדְּרַבָּנַן, גּוֹרֵר אֶת הַטְּפִילָה עַד שֶׁיְּהֵא בָּאָרֶץ! אֶלָּא אָמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר: תַּנּוּר שֶׁנִּטְמָא, כֵּיצַד מְטַהֲרִין אוֹתוֹ? דִּבְרֵי הַכֹּל חוֹלְקוֹ לְשָׁלְשָׁה, וְגוֹרֵר אֶת הַטְּפִילָה, עַד שֶׁיְּהֵא בָּאָרֶץ. וְהָרוֹצֶה שֶׁלֹּא יְבֹא תַּנּוּרוֹ לִידֵי טוּמְאָה, כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה - חוֹלְקוֹ לְשָׁלְשָׁה, וְגוֹרֵר אֶת הַטְּפִילָה עַד שֶׁיְּהֵא בָּאָרֶץ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא לִגְרוֹר אֶת הַטְּפִילָה וְלֹא עַד שֶׁיְּהֵא בָּאָרֶץ, אֶלָּא מִמַּעֲטוֹ מִבִּפְנִים מֵאַרְבַּע טְפָחִים. אָמַר מָר: חוֹלְקוֹ לְשָׁלְשָׁה, וּרְמִינְהוּ: תַּנּוּר תְּחִלָּתוֹ אַרְבָּעָה וּשְׁיָרָיו אַרְבָּעָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים - בְּגָדוֹל, אֲבָל בְּקָטָן - תְּחִלָּתוֹ כָּל שֶׁהוּא. מַשְׁתְּנֶמֶר מְלַאכְתּוֹ, שְׁיָרָיו - בְּרוּבּוֹ. וְכַמָּה כָּל שֶׁהוּא? אָמְרִי דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי: טֶפַח, שֶׁכֵּן עוֹשִׂים תַּנּוּרִים בְּנוֹת טֶפַח. טַעֲמָא דְּאֵיכָּא שְׁיָרָיו אַרְבַּע, הָא לֵיכָּא שְׁיָרָיו אַרְבַּע - טָהוֹר! אָמְרִי: הָתָם - דְּצָלְקֵיהּ מִצְלָק, הָכָא - דְּעַבְדֵיהּ גִּיסְטְרָא. אָמַר מָר: שְׁיָרָיו בְּרוּבּוֹ, רוּבּוֹ דְּטֶפַח לְמַאי הָוֵי? אָמַר אַבָּיֵי: שְׁיָרֵי גָּדוֹל בְּרוּבּוֹ. - וְהָאָמְרִי רַבָּנַן אַרְבָּעָה! - לָא קַשְׁיָא, הָא - בְּתַנּוּרָא בַּר תִּשְׁעָה, הָא - בְּתַנּוּרָא בַּר שִׁבְעָה. לִישָּׁנָא אַחֲרִינָא אָמְרִי לֵהּ, אָמַר רַב הוּנָא מְשׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: וַאֲפִילּוּ שִׁייֵר בָּהּ כְּדֵי מַעֲפוֹרֶת. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא טְלִית, אֲבָל עוֹר - חָשִׁיב. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ עוֹר נָמֵי לָא חָשִׁיב. אִיתֵיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: עוֹר טְמֵא מִדָּרָם, חִישֵּׁב עָלָיו לְרִצּוּעָה וְסַנְדָּלִין - כֵּיוָן שֶׁנָּתַן בּוֹ אִיזְמֶל, טָהוֹר, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁיְּמַעֲטֶנּוּ מֵחֲמִשָּׁה טְפָחִים. כִּי מְמַעֵט מִיהָא טָהוֹר, אַמַּאי? לֵימָא חָשִׁיב! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - דְּקָא בָּעֵי לֵיהּ לְמוֹשַׁב זָב. **משנה** עוֹר שֶׁיֵּשׁ עָלָיו כַּזַּיִת בָּשָׂר, הַנּוֹגֵעַ בַּצִּיב הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, וּבִשְׁעָרָה שֶׁבְּנָגְדּוֹ - טָמֵא. הָיוּ עָלָיו כִּשְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים - מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא וְלֹא בְּמַגָּע, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לֹא בְּמַגָּע וְלֹא בְּמַשָּׂא. וּמוֹדֶה רַבִּי עֲקִיבָא בִּשְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים שֶׁתְּחָבָן בְּקֵיסָם וְהִסִּיטָן שֶׁהוּא טָמֵא, וּמִפְּנֵי מָה רַבִּי עֲקִיבָא מְטַהֵר בָּעוֹר - מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹר מְבַטֵּלָן. **גמרא** אָמַר עוּלָּא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא פְּלָטָתוֹ חַיָּה, אֲבָל פְּלָטָתוֹ סַפִּין - בָּטֵיל. אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן לְעוּלָּא: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אֲפִילּוּ כְּתַרְטָא? אָמַר לֵיהּ: אִין. וַאֲפִילּוּ כְּנַפָּיָא? אָמַר לֵיהּ: אִין. אָמַר לֵיהּ: הָאֱלֹהִים! אִם אָמַר לִי רַבִּי יוֹחָנָן מִפּוּמֵיהּ, לָא צַיֵּיתְנָא לֵיהּ! כִּי סָלֵיק רַב אוֹשַׁעְיָא אַשְׁכְּחֵיהּ לֵיהּ לְרַבִּי אַמִּי, אֲמַרָה לִשְׁמַעֲתֵיהּ קַמֵּיהּ: הָכִי אָמַר עוּלָּא וְהָכִי אַהֲדַר לֵיהּ רַב נַחְמָן. אָמַר לֵיהּ: וּמְשׁוּם דְּרַב נַחְמָן חֲתָנֵיהּ דְּבֵי נְשִׂיאָה הוּא, מְזַלְזֵל בִּשְׁמַעֲתֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן? וְמִנַּיִן אַשְׁכְּחֵיהּ דְּיָתֵיב וְקָאָמַר לָהּ: הָיוּ עָלָיו שְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים - מְטַמְּאִים בְּמַשָּׂא וְלֹא בְּמַגָּע, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לֹא בְּמַגָּע וְלֹא בְּמַשָּׂא. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא פְּלָטָתוֹ חַיָּה, אֲבָל פְּלָטָתוֹ סַפִּין - בָּטֵיל. אָמַר לֵיהּ: מָר אַסִּיפָא מַתְנִי לָהּ? אָמַר לֵיהּ: אִין, וְאֶלָּא עוּלָּא אַרֵישָׁא אָמְרָה נַיְהֲלֵיכוּ? אָמַר לֵיהּ: אִין. אָמַר לֵיהּ: הָאֱלֹהִים! אִי אָמַר לִי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן מִשְּׁמֵיהּ, לָא צַיֵּיתְנָא לֵיהּ! כִּי אֲתָא רָבִין וְכָל נָחוֹתֵי אֲמַרוּהָ אַרֵישָׁא. וְאֶלָּא קַשְׁיָא! כְּדַאֲמַר רַב פַּפָּא

במרודד

עד שיהא בארץ — כלומר, עד הקרקע מפילה. **הא חלים וקאי** — שהטפילה מעמידו יפה. **ואימא מדרבנן** — אדמותבת ליה מדרבי מאיר, סייעיה מדרבנן. **אלא אמר רבא** — בשנטמא, כולי עלמא לא פליגי דכל כמה דחלים — לא טהר. והכא הכי קאמר: **כיצד הוא עושה** — מתחלתו שלא יהא שם תנור עליו. **רבי מאיר אומר** — בהא שעדיין לא ירד טומאה אינו צריך לגרור כו'. **תנור תחלתו ארבעה** — אין תנור פחות מארבעה, ואפילו נגמרה מלאכתו. **ושיריו** — אם היה גדול ונטמא ושברו — צריך שלא יהא בו שבר של ארבעה. **במה דברים אמורים** — דתחלתו ארבעה ושיריו ארבעה? **בגדול** — התנורים העשויים לאפות ולצלות, כדרכן. אבל קטן, שעושין לתינוקות — תחלתו כל שהוא. **שתגמר מלאכתו** — לאחר שנגמר והסיקו, אפילו הוא טפח — מקבל טומאה. **קתני מיהא במה דברים אמורים בגדול דשיריו ארבעה** — אבל בציר מארבעה — לא טמא הוא. והתם קתני "חלקו לשלשה", אבל לשתים — לא סגי, ואף על גב דליכא בחציו ארבעה. דמדקא מיקל רבי מאיר ואומר "אינו צריך, אלא ממעטו מבפנים מארבעה" מכלל דרבנן נמי בהא פליגי, דאף על גב דלא הוי השבר ארבעה — אפילו הכי בעינן דלא ליהוי רובא. **התם** — דקתני דבעינן ארבעה, ואי לא — לא הוי טמא. **דצלקיה מצלק** — לרחבו, דשוב אינו עומד יפה. **הכא** — דקתני ברובא טמא, ואף על גב דלא הוי ארבעה. **דעבדיה גיסטרא** — שחלקו לארבעה בגובהו כזה: . הכי גרסינן: "אמר מר שיריו ברובו". הא אמרי רבנן ארבעה — דקתני "במה דברים אמורים, בגדול" — אלמא בין אתחלתו בין אשיריו מודו ליה לרבי מאיר בגדול. **בתנורא בר שבעה** — קאמרי ארבעה, הואיל ורובו בציר מארבעה הוא — לא מטמינן ליה ברובו. דלא חמירי שיריו מתחלתו, דהא תחלתו בשהוא שלם — לא הוי תנור בציר מארבעה. **והאי דקתני רובו בתנור בר תשעה** — דאף על גב דבחציו איכא ארבעה — לא מטמא עד דהוי רובא, ובהא רבנן לקולא. **לא שנו** — דאף על גב דשייר בה כדי מעפורת בטלה, אלא טלית. **אבל עור** — כי האי שיעורא. **חשיב** — ולא בטיל. **למושב זב** — פלאדשטור"א. ובבציר מהכי, לא חזי למילתיה. **משנה עור שיש עליו כזית בשר** — במקום אחד. **הנוגע בציב היוצא ממנו** — היינו, באותו בשר או בשערה שכנגד אותו בשר. **טמא** — דשערה הוי שומר, כדאמרינן (חולין קיט,ב): חלחולי מחלחל. **ציב** — רצועה ותלתל היוצא מאותו בשר, ותלוי ודבוק במקצת. ובאותו ציב ליכא כזית, אבל מעורה הוא לכזית. **מטמא במשא** — שהרי נשא כזית נבלה. **ולא במגע** — דאי אפשר ליגע ביחד, ושתי נגיעות אין מצטרפות. **לא במגע ולא במשא** — כדמפרש: שהעור מבטלו. **ומודה רבי עקיבא** — דאף על גב דלא הוי כזית מעורה במקום אחד, דלאו עור חיבור, שהמסיט שתי חצאי זיתים ביחד — טמא. **גמרא לא שנו** — דכזית שלם דברי הכל לא בטיל אלא פלטתו חיה. **כתרטא** — רובע הקב, לשון מורי. לישנא אחרינא: כף מאזנים. **זימנין** — פעם אחרת. **אשכחיה** — רב אושעיא לרבי אמי. **דיתיב וקאמר** — "לא שנו דשתי חצאי זיתים לרבי ישמעאל לא בטלי אלא פלטתו חיה". **מר אסיפא** — א"שתי חצאי זיתים". **מתני לה** — לדרבי יוחנן ד"פלטתו סכין בטל", הכי מתוקמא שפיר. אי הוו תני לה קמיה דרב נחמן הכי, לא הוה מזלזל בה. **אמר ליה רבי אמי** — ואלא עולא אריש, דמיירי בכזית שלם. **מתני לה** — בתמיה. **ואלא קשיא** — אי כזית שלם בטיל, לעולם בטיל, ואפילו כתרטא. והא ליכא למימר דכולי האי מבטל אינש!

במרודד

כי ממעט ליה מארבעה מיהא הוי טהור ואמאי והא חלים וקאי — הכי נמי האי תנור דקאי על ידי טפילה לא חשיב, והוי כעור שלא נתחבר.

הכי גרסינן — במשנת כלים (בפרק קמא (בריש פרק ה)): וחכמים אומרים: במה דברים אמורים — בגדול, אבל בקטן — תחלתו כל שהוא, שיריו ברובו משתגמור מלאכתו. ולא קאי "משתגמור מלאכתו" א"שיריו ברובו", אלא אשני תנורים, גדול וקטן השנויים בה קאי, דאין טמא עד שתגמור מלאכתו. ובתר הכי מפרשה איזהו גמר מלאכתו.

הא בתנורא בר תשעה והא בתנורא בר שבעה — כמו שפירש בקונטרס: לקולא, כן נראה. דאין לפרש לחומרא: דבר תשעה בארבעה, ובר שבעה ברובו — דלא עדיף שיריו מתחלתו, דהוי בארבעה. והכא לא בעי לשנויי: הא דצלקיה מצלק — בארבעה, הא דעבדיה גיסטרא — ברובו. דבין דמשנה אחת היא, מסתבר בענין אחד מיירי: או תרוייהו דצלקיה מצלק, או תרוייהו דעבדיה גיסטרא. הילכך הוצרך לתרץ בשני תנורים ובענין אחד. רבינו יצחק בן אברהם.

אבל פלטתו סכין בטל — ואם תאמר: למאן דמשני לה אריש, דאפילו כזית פלטתו סכין בטליה, היכי מוקי מילתיה דרבי יהודה דאמר: האלל המכונס כו'? אי כשבנסו, וכי עדיף כנסו מפלטתו יחד כזית? ויש לומר: דאין הכי נמי. אי נמי: לדידיה רבי יהודה פליג ארבי ישמעאל ורבי עקיבא, וסבירא ליה: בכזית, אפילו פלטתו סכין לא בטל. ותנא קמא דרבי יהודה — כרבי ישמעאל ורבי עקיבא, דאפילו בכזית בפלטתו סכין בטל. ולמאן דתני לה אסיפא אתי שפיר, דהא דקאמר הכא בטל — היינו, בלא כנסו. אבל אם כנסו — לא בטיל.

שהם תחובים בקיסם והסיטן — והוא הדין בלא תחובים, ונגע בהם, דטמא. דאי לא תימא הכי — אפילו במשא לא ליטמו, ד"את שבא לכלל מגע, בא לכלל משא" לרבי עקיבא, כדאמר בגמרא, וקסבר: יש נוגע וחוזר ונוגע. אלא משום דפליג רבי עקיבא ארבי ישמעאל בעור שיש עליו שתי חצאי זיתים, קאמר דבקיסם כהאי גונא מודה ליה.

אבל

אבל מלפניו יש נוגע וחוזר ונוגע — וסבר כתנא קמא דאחרים דריש פירקין (קיט,א), דאין "שומר" לפחות מכזית. **אין** מאהיל וחוזר ומאהיל — ואם תאמר: מאי שנא אהל ממשא? ויש לומר: דמשא מרבינן בסמוך מ"טמא". דקתני: יכול אף במשא כן? תלמוד לומר "והנושא... יטמא". ואף על גב דבמגע נמי כתיב "יטמא" יתירא, דאמרינן בריש פירקין (קיח,ב): מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא, ולא מוקמינן לנוגע וחוזר ונוגע! ונראה דגבי משא דרשינן, מדהוה ליה למכתב "והנוגע בנבלתה יטמא עד הערב", "והנושא... יטמא" דסיפא למה לי? אלא לאוסופי טומאה בנושא שאין בנוגע. **רבי** עקיבא אומר הנוגע והנושא כו' — לרבי עקיבא גופיה לא צריך קרא, דאיהו סבירא ליה דעור מבטלם. אלא לדברי רבי ישמעאל קאמר: לדידך דלית לך עור מבטלו, תיפוק ליה מיהא דכיון דאין בא לכלל מגע כו'.

והכא היינו טעמא משום דבא לכלל מגע לפניו — רב אויא סבר כבר פדא, דאית ליה נוגע וחוזר ונוגע. **אמר** רב פפא במרודד — ואם תאמר: ואי חשיב מרודד לצרופינהו לשני חצאי זיתים, כגון שאינו מרודד יותר מדאי — במגע נמי ליטמא. ואי לא חשיב — במשא נמי לא ליטמא, דלאו "נישא" הוא! וכי תימא: דאתא כרבי אליעזר דאמר: לא שנו אלא מלאחריו כו', וקסבר: כיון דלא מצטרף אלא על ידי מרודד, לא חשיב למהוי "שומר", ומכל מקום "נישא" הוא — מכל מקום תקשה: דהא רישא ד"עור שיש עליו כזית בשר" אוקימנא במרודד, וקאמר "הנוגע בשערה שבנגדו, טמא" — אלמא דאיכא "שומר" אפילו למרודד! ודוחק לומר: דהאי "מרודד" דהכא גרע מאותו שלמעלה. ונראה: דקסבר, אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו — אין במוהו, והכי נמי איירי באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו. לכך אין מטמא במגע, אבל במשא מטמא, ד"נישא" הוא. **אימא** והוא דנישא — תימה: אמאי מגיה הברייתא? אימא איפכא: דרבנן סברי, אחד הנוגע ואחד המסיט, והוא דנישא, אבל לא נישא — לא. ואתא רבי אליעזר למימר: אף הנושא, אף על פי שאין נישא. ויתיישב שפיר לשון "אף"! ונראה: דסבר התלמוד דמסיט בכל ענין, אפילו אין נישא. לכך דחק לפרש כן.

נוגע

במרודד — דק וקלוש וארוך ורחב, דכי מצרפת ליה הוי כזית, ומיהו לא טרח אינישׁ ומצרף ליה. ומיהו פלטתו חיה, דלאו איהו בטליה — לא בטיל. **מרודד** — לשון "וירקעו" (שמות לט): ורדידו. **לא שנו** — לרבי ישמעאל דאמר: דאף על גב דלא בטלי לענין משא, במגע לא מטמו. **אלא מאחוריו** — שלא נוגע בבשר אלא בעור מאחוריו. דכיון דלא הוי כזית שלם יחד — אין לו "יד" ולא "שומר". ואף על גב דאמרן לעיל (חולין קיח,ב): אין "שומר" לפחות מכפול, הא כפול יש שומר — הא איכא תנא קמא דאחרים דפליג, כדאמרינן לעיל: אין זה שומר, ורבי ישמעאל סבירא ליה כתנא קמא דאחרים. **יש נוגע וחוזר ונוגע** — כלומר, שתי נגיעות מצטרפות. **כל המטמאים באהל** — כגון כזית מן המת ורובע עצמות ומלא תרווד רקב. **שנחלקו** — השיעור נחלק לשנים, והכניס שתי החצאים לתוך הבית. **מטהר** — דאין לו אהילות מצטרפין, שהבית מאהיל כאן וחוזר ומאהיל כאן. מדקאמר רבי יוחנן "רבי ישמעאל ורבי דוסא אמרו דבר אחד", אלמא טעמיה דרבי ישמעאל משום אין נוגע וחוזר ונוגע. **ופרכינן** — מדרבי דוסא כרבי ישמעאל, מכלל דרבנן דפליגי עליה — כרבי עקיבא קיימי, והא רבי עקיבא טפי מיקל! **כדקתני סיפא** — דטעמיה דרבי עקיבא דעור מבטלו הוא, אבל בעלמא — אפילו במגע נמי מטמא. דאי לא מטמא במגע — לא הוה מטמא במשא, דהאמר רבי עקיבא לקמן: את שבא לכלל מגע בא לכלל משא. **ותחבן בקיסם** — נמי רחוקין זה מזה, קאמר דנוגע וחוזר ונוגע הוא, כדלקמן אמילתיה דעולא. **ולא בעור שיש עליו שני חצאים** — דלא קרינא ביה "הנוגע בנבלתם" (ויקרא יא) — דאין בכל נגיעה כשיעור נבלה. **יכול אף הנושא תלמוד לומר והנושא יטמא** — והרי זה נושא את הנבלה. **והנוגע והנושא** — קראי גבי הדדי כתיבי בההיא נבלה, דכתיב בה "הנוגע... יטמא" אההיא קאי "והנושא... יטמא". **לא בא לכלל מגע** — כלומר, לדידך כיון דאמרת לא מטמא במגע — תו לית לך לטמויי במשא. **ואם איתא** — לבר פדא, מאי קמהדר ליה רבי עקיבא לרבי ישמעאל? הא מודי דבא לכלל מגע מלפניו. **בכל צד** — אף מאחוריו. דהא בההוא קרא דלעיל כתיבא נמי נגיעת אחוריים, כדאמרינן בריש פירקין (קיח,א): יכול אפילו יש עליו כזית, הנוגע בעור שכנגד הבשר מאחריו לא יהא טמא? תלמוד לומר "יטמא". **קולית סתומה** — ואין עליה בשר, ויש בתוכה מוח, ותנן במתניתין: קולית נבלה וקולית השרץ סתומים — טהורין אף מן המשא, דלא באו לכלל מגע. מי פליג עליה רבי ישמעאל או לא? מי אמרינן: אית ליה לרבי ישמעאל כו'. **והכא** — בעור של שני חצאין. **היינו טעמא** — דמטמא במשא — משום דבא לכלל מגע מלפניו, אבל גבי קולית — לא בא לכלל מגע כלל, דהא עצמות נבלה אין להם טומאה, כדאמרן בנבלתה" — ולא בעצמות, ובמוח אינו יכול ליגע — דהא סתומה היא. **עורבא פרח** — "ראה עורב פורח באויר", כלומר השיאו לדבר אחר. **סמכוני באשישות** — כלומר, צריכני חיזוק, לפי שסר כחי מכח הדרשה שדרשתי היום ברבים, דשבת הרגל היתה. **הוליך והביא** — שנשאן כל היום. **כתיב נשא** — "והנשא את נבלתה" חסר הוא, בלא וי"ו. וסתם קריאתו, כיון דלא כתב וי"ו, נקרא "נישא", ואנן קרינן "נושא". **והוא דנישא** — שיהא כזית מחובר הניטל כולו כאחד, בלא בית יד אחר. **דברי רבי ישמעאל** — אלמא, כיון דאין עור מבטלו — מטמא במשא, ואף על גב דלאו מחובר הוא ביחד. **במרודד** — שיש כאן חצי זית, ורחוק ממנו חצי זית, ורצועת בשר מרודד מזה לזה ומחברתו. **אחד הנוגע** — בשני חצאי זיתים. **ואחד המסיטן** — טמא בלא נישא, אף על פי שאין מחוברין יחד. **והוא דנישא** — וקאי בין אמגע בין אמשא, דאין מטמאין אפילו במשא אלא אם כן מחוברין. **משנה** קולית המת — טמא, דהא עצם כשעורה במת מטמא במגע ובמשא, כדכתיב "או בעצם אדם".

וקולית

עוּרְבָא פָּרַח! אָמַר לֵיהּ רָבָא בְּרֵיהּ: וְלָאו הַיְינוּ רַב אָוְיָא סָבָא מִפּוּמְבְּדִיתָא דְּמִשְׁבַּח לָן מָר בְּגַוויהּ, דִּגְבָרָא רַבָּה הוּא? אָמַר לֵיהּ: אֲנִי הַיּוֹם "סָמְכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת", וּבְעָא מִינַּאי מִילְּתָא דְּבָעֵי טַעֲמָא. אָמַר עוּלָּא: שְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים שֶׁתְּחָבָן בְּקִיסָם, אֲפִילּוּ מוֹלִיךְ וּמֵבִיא כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ - טָהוֹר. מַאי טַעֲמָא - כְּתִיב "וְנָשָׂא", בָּעֵינַן "נוֹשֵׂא", וְהוּא דְּנִישָּׂא - וְהוּא דְּנִישָּׂא בְּבַת אַחַת. תְּנַן: הָיוּ עָלָיו שְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים מְטַמְּאִין בְּמַשָּׂא וְלֹא בְּמַגָּע, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אַמַּאי? וְהָא לָאו נִישָּׂא הוּא! אָמַר רַב פַּפָּא: בְּמָרוּדְד. תָּא שְׁמַע: מוֹדֶה רַבִּי עֲקִיבָא בִּשְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים שֶׁתְּחָבָן בְּקִיסָם וְהִפִּיטָן שֶׁהוּא טָמֵא, אַמַּאי? וְהָא לָאו נִישָּׂא הוּא! הָכִי נָמֵי בְּמָרוּדְד. כְּתַנָּאֵי: אֶחָד הַנּוֹגֵעַ וְאֶחָד הַמַּסִּיט, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַף הַנּוֹשֵׂא. אַטּוּ נוֹשֵׂא לָאו מַסִּיט הוּא? אֶלָּא לָאו הָכִי קָאָמַר: אֶחָד הַנּוֹגֵעַ וְאֶחָד הַמַּסִּיט בְּלָא נִישָּׂא, וַאֲתָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְמֵימַר: וְהוּא דְּנִישָּׂא, וּמַאי "אַף"? אֵימָא: וְהוּא דְּנִישָּׂא. **מִשְׁנָה** קוֹלִית הַמֵּת

וְקוּלִית הַמּוּקְדָּשִׁין, הַנּוֹגֵעַ בָּהֶן, בֵּין סְתוּמִים בֵּין נְקוּבִים - טָמֵא. קוּלִית נְבֵלָה וְקוּלִית הַשֶּׁרֶץ, הַנּוֹגֵעַ בָּהֶם סְתוּמִים - טְהוֹרִים, נְקוּבִים כָּל שֶׁהוּא - מְטַמֵּא בְּמַגָּע, מִנַּיִן שֶׁאַף בְּמַשָּׂא - תַּלְמוּד לוֹמַר "הַנֹּגֵעַ... וְהַנּוֹשֵׂא", אֶת שֶׁבָּא לִכְלַל מַגָּע - בָּא לִכְלַל מַשָּׂא, לֹא בָּא לִכְלַל מַגָּע - לֹא בָּא לִכְלַל מַשָּׂא. **גמרא** נוֹגֵעַ - אִין, אֲבָל מַאֲהִיל - לָא. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאִיכָּא כַּזַּיִת בָּשָׂר - בְּאֹהֶל נַמִּי לִיטַמֵּא! - דְּלֵיכָּא כַּזַּיִת בָּשָׂר. - וְאִי דְּאִיכָּא כַּזַּיִת מוֹחַ מִבִּפְנִים - טוּמְאָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה, בְּאֹהֶל נַמִּי לִיטַמֵּא! - דְּלֵיכָּא כַּזַּיִת מוֹחַ בִּפְנִים. - וְאִי מוֹחַ מִבִּפְנִים מַעֲלֶה אֲרוּכָה מִבַּחוּץ, אֲבָל מְעַלְּיָא הִיא, בְּאֹהֶל נַמִּי לִיטַמֵּא! אָמַר רַב יְהוּדָה בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא: זֹאת אוֹמֶרֶת, מוֹחַ בִּפְנִים אֵינוֹ מַעֲלֶה אֲרוּכָה מִבַּחוּץ. - בְּמַאי אוֹקִימְתָּא - דְּלֵיכָּא כַּזַּיִת, אִי הָכִי, בְּמוּקְדָּשִׁים אַמַּאי מְטַמֵּא? וְתוּ, קוּלִית נְבֵלָה וְקוּלִית הַשֶּׁרֶץ כִּי נִיקְּבוּ אַמַּאי מְטַמְּאוּ? - הָא לָא קָשְׁיָא, רִישָׁא - דְּלֵיכָּא כַּזַּיִת, סֵיפָא - דְּאִיכָּא כַּזַּיִת, וּמַאי קָא מַשְׁמַע לָן? מִילֵּי מִילֵּי קָא מַשְׁמַע לָן: רִישָׁא קָא מַשְׁמַע לָן - דְּמוֹחַ מִבִּפְנִים אֵינוֹ מַעֲלֶה אֲרוּכָה מִבַּחוּץ. מוּקְדָּשִׁין מַאי קָא מַשְׁמַע לָן? שִׁימּוּשׁ נוֹתָר מִילְּתָא הִיא. דַּאֲמַר מָרֵי בַּר אֲבוּהּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק: עֲצָמוֹת קָדָשִׁים שֶׁשִּׁימְּשׁוּ נוֹתָר - מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם, הוֹאִיל וְנַעֲשָׂה בָּסִים לַדָּבָר הָאָסוּר. נְבֵלָה אַף עַל גַּב דְּאִיכָּא כַּזַּיִת, נִיקְּבָה - אִין, לֹא נִיקְּבָה - לָא. אֲבָיֵי אָמַר: לְעוֹלָם מוֹחַ מִבִּפְנִים מַעֲלֶה אֲרוּכָה מִבַּחוּץ, וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּשֶׁשָּׁפָה, וְכִדְרַבִּי אֶלְעָזָר. דַּאֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: קוּלִית שֶׁשָּׁפָה לְאָרְכָּהּ - טְמֵאָה, לְרָחְבָּהּ - טְהוֹרָה, וְסִימָנֵיהּ: דִּיקְלָא. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לְעוֹלָם דְּאִיכָּא כַּזַּיִת, וּמוֹחַ מִבִּפְנִים מַעֲלֶה אֲרוּכָה מִבַּחוּץ, וּמַאי "נוֹגֵעַ" דְּקָתָנֵי - מַאֲהִיל. וְאִי מוֹחַ מִבִּפְנִים מַעֲלֶה אֲרוּכָה מִבַּחוּץ, קוּלִית נְבֵלָה וְקוּלִית הַשֶּׁרֶץ כִּי לֹא נִיקְּבוּ אַמַּאי טְהוֹרִים? אָמַר רַבִּי בִּנְיָמִין בַּר גִּיּוֹל, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - כְּגוֹן דְּאִיכָּא כַּזַּיִת מוֹחַ הַמִּתְקַשְׁקֵשׁ, גַּבֵּי מֵת - טוּמְאָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה, נְבֵלָה כֵּיוָן דִּמְתְקַשְׁקֵשׁ הוּא, נִיקְּבָה - אִין, לֹא נִיקְּבָה - לָא. אָמַר רַבִּי אָבִין וְאִיתֵימָא רַבִּי יוֹסֵי בַּר אָבִין, אַף אֲנַן נַמִּי תָּנֵינָא: הַנּוֹגֵעַ בְּכַחֲצִי זַיִת וּמַאֲהִיל עַל חֲצִי זַיִת, אוֹ חֲצִי זַיִת מַאֲהִיל עָלָיו - טָמֵא. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא חַד שְׁמָא הוּא - מִשּׁוּם הָכִי מִצְטָרֵף. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ תְּרֵי שְׁמֵי נִינְהוּ, מִי מִצְטָרֵף? וְהָתְנַן: זֶה הַכְּלָל, כָּל שֶׁהוּא מִשֵּׁם אֶחָד - מִצְטָרֵף וְטָמֵא, מִשְּׁנֵי שֵׁמוֹת - טָהוֹר! - אֶלָּא מַאי, חַד שְׁמָא הוּא? אֵימָא סֵיפָא: אֲבָל טוּמְאָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה, נְבֵלָה כֵּיוָן דִּמְתְקַשְׁקֵשׁ הוּא, נִיקְּבָה - אִין, לֹא נִיקְּבָה - לָא. אָמַר רַבִּי אָבִין וְאִיתֵימָא רַבִּי יוֹסֵי בַּר אָבִין, אַף אֲנַן נַמִּי תָּנֵינָא: הַנּוֹגֵעַ בְּכַחֲצִי זַיִת וּמַאֲהִיל עַל חֲצִי זַיִת, אוֹ חֲצִי זַיִת מַאֲהִיל עָלָיו - טָמֵא. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא חַד שְׁמָא הוּא - מִשּׁוּם הָכִי מִצְטָרֵף. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ תְּרֵי שְׁמֵי נִינְהוּ, מִי מִצְטָרֵף? וְהָתְנַן: זֶה הַכְּלָל, כָּל שֶׁהוּא מִשֵּׁם אֶחָד - מִצְטָרֵף וְטָמֵא, מִשְּׁנֵי שֵׁמוֹת - טָהוֹר! - אֶלָּא מַאי, חַד שְׁמָא הוּא? אֵימָא סֵיפָא: אֲבָל

נוגע אין מאהיל לא — ואם תאמר: מנא ליה למידק "מאהיל, לא"? אי משום דלא קתני לה — הא לא קתני נמי משא, אף על גב דעצם כשעורה מטמא במשא! ויש לומר: דמשא לא אצטריך למתני, אבל אהל הוה ליה למתני, כיון דאין עצם מטמא באהל. אף על גב דלא מתני ליה במוקדשין, מכל מקום הוה ליה למתני באפי נפשיה אמת. אף על גב דלא הוי אהל דומיא דנוגע: דנוגע בכל מקום טמא, אבל מאהיל לא מטמא אלא כנגד המוח — מכל מקום במאי דהוי, לתנייה. ואם תאמר: ולשני ליה "הא מני רבי יוסי, דלית ליה טומאה בוקעת ועולה" לקמן בשמעתין! ושמא לא מסתבר ליה לאוקמה כרבי יוסי. **ואי** מוח שבפנים מעלה ארוכה מבחוץ — פירש הקונטרס: אף על גב דליכא מוח כלל. וזה דחקו: מדלא מוקי לה דלית ביה מוח. ובחנם דחק — דמדנקט "קולית" משמע דמיירי דאיכא מוח קצת. **אי** הכי מוקדשים כו' — פירוש: בשלמא אי איירי בדאיכא כזית — אתי שפיר מוקדשין, אפילו למאן דאמר ב"ערבי פסחים" (פסחים קכא,א): נותר בכביצה, דכל חד איירי בשיעור דידיה. אלא כיון דבמת איירי בדליכא שיעור — מוקדשין אמאי כו'. תימה: דמאי קא משמע לן רב מרי, מתניתין היא! ועוד: דבפרק "כיצד צולין" (שם פג,א) מייתי סייעתא לרב מרי, ודחי לה, לייתי הך מתניתין דהכא! ונראה דרב מרי אשמועינן: עצמות ששימשו נותר כבר, אפילו אין בהן עכשיו כלום. ומתניתין איכא לאוקומי בדאיכא אכתי כזית. ומכל מקום חדוש הוא דאיכא שימוש נותר בעולם. ובפסחים דבעי לאתויי מעצמות פסח, דקאמר: אלא לאו דאית ביה מוח — היינו, שהיה בה מוח כבר. דעכשיו לא קאמר, דפשיטא דטעונין שרפה משום מוח. **הכא** במאי עסקינן בששיפה — דתו לא מעלה ארוכה. והלכך, כיון דליכא כזית מוח — לא מטמא באהל, דליכא שיעור, ולא הוי נמי אבר. ואשמועינן דשיפה אינו מטמא באהל.

ומאי נוגע דקתני מאהיל — וקא משמע לן ד"נוגע" היינו מאהיל, ומצטרפין. ואם תאמר: ליתני "כזית מן המת, הנוגע בו — טמא", ואנא ידענא ד"נוגע" היינו מאהיל! ויש לומר: דלא הוה שמעינן ליה מהכא אלא משום דקים לן בעלמא דכזית מן המת מטמא באהל. אבל השתא דקתני "קולית מן המת", וקתני "נוגע" — מוכיח ד"נוגע" היינו מאהיל. דאי אפשר ליגע במוח ממש בתוך הקולית, אלא על ידי אהל.

הכא במאי עסקינן בכזית מוח המתקשקש — הא דלא קאמר "כששיפה", כדאמר לעיל — אפשר דסבירא ליה דשיפה מעלה ארוכה מבחוץ.

אמר

וקוליות המוקדשים — במסכת פסחים (קכ,ב) תנן: הפגול והנותר — מטמאין את הידים. דגזרי בהו רבנן משום חשדי כהונה ועצלי כהונה, כדמפרש התם. וגזרו אף בעצמות ששימשו נותר. **נבלה** — אין עצמותיה מטמאים, דכתיב (ויקרא יא) "בנבלתה" — ולא בעצמות, וכן שרץ. הלכך, סתומים טהורים אף מלטמא במשא, וכל שכן מגע, דאי אפשר לו ליגע. ואף על גב ד"שומר" מכניס ומוציא טומאה — הני מילי בדבר שאפשר ליגע בטומאה עצמה, ואפילו לא נגע בה, אלא ב"שומר" — טמא. אבל היכא דאי אפשר ליגע בטומאה עצמה — אין "שומר" מטמא. **נקובים כל שהוא** — אפילו כחוט השערה, שאפשר להכניס בו חוט השערה של ראשו או זקנו, והרי הוא מטמא בכך, כדלקמן. (פרה ג,א) **ואי דאיכא כזית מוח מבפנים טומאה בוקעת ועולה** — קושיא היא: אמאי אין מטמא באהל? הרי אין לה חלל טפח, וקיימא לן בברכות (יט,ב): כל חלל שאין בו טפח — אינו חוצץ בפני המת. **ואי** — קסבר: מוח שבפנים מעלה ארוכה לבשר מבחוץ, אף על גב דליכא מוח, הואיל ובמחובר לחי סוף המוח לבא. שהרי פעמים שהמוח כולו כלה וחוזר, ועל ידי המוח גדל הבשר מלמעלה — אם כן, בלא בשר ובלא מוח חשיב אבר כל עצם חלול, ותנן (אהלות פרק א משנה ז): האברים אין להם שיעור, אפילו פחות מכזית מן המת, ופחות מכעדשה מן השרץ. **קסבר אין מוח שבפנים מעלה ארוכה לבשר מבחוץ** — והכא, הואיל וליכא בשר — אין סופו להעלות ארוכה בחי, ולא "אבר" מיקרי. **אי הכי במוקדשין אמאי טמאים** — הרי לא שימשו נותר, דאין נותר בפחות מכזית! **כי נקבו אמאי טמאין** — הא אמרת דאין שומרין מצטרפין לטומאה חמורה! **רישא** — דקולית המת. **דליכא כזית** — לפיכך, אין מטמא באהל. **סיפא** — מוקדשים ושרץ ונבלה. **דאיכא כזית** — לפיכך, גבי מוקדשין איכא שיעור נותר, וגבי נבלה ושרץ איכא שיעור לטמא. **ומאי קא משמע לן** — כיון דרישא ליכא כזית, אבתי לא אשמעינן דעצם כשעורה מטמא במגע ולא באהל, וכזית מן הנבלה מטמא. **מילי מילי** — כל דבר ששנה במשנתנו אשמעינן טעמא בכל חד וחד, מה שהראה זה לא הראה זה. **רישא** — אשמעינן: מדלא טימא באהל, על כרחיך שמעת מינה דמוח שבפנים אין מעלה ארוכה מבחוץ. דאי מעלה, בין אית ביה בין לית ביה — מטמא. **מילתא היא** — כנותר עצמו. ואיצטריך לאשמועינן דהכי הוא, כדרב מרי משום דבפסחים (קכ,ב) לא תנן אלא "הפגול והנותר", אבל שמושו לא תנן. ואשמעינן מתניתין דמשום דשימשו כזית נותר, מטמאה אפילו כשהיא סתומה ולא נגע במוח — טמא משום עצם ששימש את הנותר. **לא ניקבה לא** — דבעינן אפשר ליגע, כדתני טעמא בהדיא לקמן. **אבי אמר לעולם מוח מעלה ארוכה** — ומתניתין בששפה — נסרה במגל או בסכין, דתו לא מעלה ארוכה. והלכך, כיון דליכא כזית מוח דמטמא באהל משום שיעור — לא מטמא אבר. ובמוקדשין נבלה ושרץ — בדאיכא כזית, כדאוקימנא. ואביי לא פליג אלא במעלה ארוכה. **לארכה** — דעבשיו שייר בה רצועה שלא שיפה. **טמאה** — ואפילו אין בה לא בשר ולא מוח, דמוח שהיה עתיד לבא מבפנים מעלה ארוכה. וכיון דדכוותה בעלי חיים מעלה ארוכה, השתא נמי אבר הוא, ולא בעי שיעור. **לרחבה** — סביב סביב, ואפילו במקום אחד. דקל — אם תטול ממנו רצועה סביב — הוא מתיבש, שלא הנחת דרך לשרף לעלות מן הקרקע למעלה ממקום שנקלף. ואם תקליפנו לארכו, ותשייר צדו אחד — יש דרך לשרף לעלות. **לעולם** — רישא דאיכא כזית, דלא מוקמינן מתניתין בתרי טעמי. ואי נמי ליכא כזית הויא מטמא באהל, דמוח שבפנים מעלה ארוכה. **ומאי נוגע מאהיל** — מאהיל נמי במשמע, כדמפרש ואזיל, דאיכא תנא דקרי למאהיל "נוגע". **אמאי טהורים** — עצם גופיה — אבר הוא, ובלא מוח נמי מטמא, וסתימה מאי אהניא? **המתקשקש** — יבש ונעקר בתוך החלל, דהוה לא מעלה ארוכה. **גבי מת** — אף על גב דאינו מעלה ארוכה — מטמא באהל, דהא בלא חשיבות אבר, הא איכא שיעור. וסתימה לא מהניא ביה — דטומאה בוקעת ועולה, ומוקדשים — הרי שמשו נותר. **נבלה כיון דמתקשקש הוא** — ושוב אינו מעלה ארוכה — לאו אבר הוא. הלכך, ניקבו — דאפשר ליגע, מטמאים משום שיעור. לא ניקבו — לא, דלאו אבר הוא. דהשתא גרע מקולית שיש בה בכעדשה מוח לח, דההוא מעלה ארוכה הוא. **אף אנן נמי תנינא** — דקרי למאהיל "נוגע".

הנוגע

הַנּוֹגֵעַ בְּכַחֲצִי זַיִת, וְדָבָר אַחֵר מַאֲהִיל עָלָיו וְעַל כַּחֲצִי זַיִת - טָהוֹר. וְאִי חַד שְׁמָא הוּא, אַמַּאי טָהוֹר? אֶלָּא קָשְׁיָא רֵישָׁא! אֲמַר רַבִּי זֵירָא: בְּטוּמְאָה רְצוּצָה בֵּין שְׁנֵי מִגְדָּלִים עָסְקִינַן, וְאֵין בֵּינֵיהֶן פּוֹתֵחַ טֶפַח, דִּכְוָתָהּ גְּנִיעָה הִיא. וּמַאן תַּנָּא דְּקָרֵי לְאֹהֶל "נוֹגֵעַ" - רַבִּי יוֹסֵי הִיא, דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מְלֹא הַרָוַוד רָקָב - מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא וּבְאֹהֶל, בִּשְׁלָמָא בְּמַשָּׂא וּבְאֹהֶל, הָא - קָא טָעֵין לֵיהּ לְכוּלֵּיהּ, וְהָא - קָא מַאֲהִיל אַכּוּלֵּיהּ. אֶלָּא נוֹגֵעַ, הָא לָא נָגַע בְּכוּלֵּיהּ! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינָּהּ: מַאי "נוֹגֵעַ" - מַאֲהִיל. - וְהָא קָתָנֵי "נוֹגֵעַ", וְהָא קָתָנֵי מַאֲהִיל! אֲמַר אַבָּיֵי: לְמַטָּה מִטֶּפַח - אֹהֶל גְּנִיעָה, לְמַעְלָה מִטֶּפַח - אֹהֶל גְּרִידָא. רָבָא אָמַר: אֲפִילּוּ לְמַעְלָה מִטֶּפַח נַמִּי אֹהֶל גְּנִיעָה הוּא. וְהֵיכִי דָּמֵי אֹהֶל גְּרִידָא - בְּהַמְשָׁכָה. אֲמַר רָבָא, מְנָא אָמְינָא לָהּ? דְּתָנַן, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: חֲבִילֵי מַטָּה וּסְרִיגֵי חַלּוֹנוֹת - חוֹצְצִין בֵּין הַבַּיִת לָעֲלִיָּיה שֶׁלֹּא לְהַכְנִים טוּמְאָה לְצַד שֵׁנִי. פְּרָסָן עַל פְּנֵי הַמַּת בָּאֲוִיר, הַנּוֹגֵעַ כְּנֶגֶד הַנָּקָב - טָמֵא, שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד הַנָּקָב - טָהוֹר. הֵיכִי דָּמֵי, אִילֵימָא לְמַטָּה מִטֶּפַח - שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד הַנָּקָב אַמַּאי טָהוֹר? מֵת בְּכִסּוּתוֹ הִיא, וּמֵת בְּכִסּוּתוֹ מְטַמֵּא! אֶלָּא לָאו לְמַעְלָה מִטֶּפַח, וְקָא קָרֵי לֵיהּ "נוֹגֵעַ". אֲמַר אַבָּיֵי: לְעוֹלָם לְמַטָּה מִטֶּפַח, וּדְקָאָמַרְתְּ: מֵת בְּכִסּוּתוֹ הוּא - מֵת בְּכִסּוּתוֹ, מְבַטֵּל לֵיהּ. הַאי, לָא מְבַטֵּל לֵיהּ. - וְתֶהֱוֵי בְּטוּמְאָה טְמוּנָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה! - קָסָבַר רַבִּי יוֹסֵי: טוּמְאָה טְמוּנָה אֵינָהּ בּוֹקַעַת. וּמְנָא תֵּימְרָא? דְּתָנַן: תֵּיבַת הַמַּגָּדִל שֶׁיֵּשׁ בָּהּ פּוֹתֵחַ טֶפַח וְאֵין בֵּיצִיאָתָהּ פּוֹתֵחַ טֶפַח, טוּמְאָה בְּתוֹכָהּ - הַבַּיִת טָמֵא. טוּמְאָה בַּבַּיִת - מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ טָהוֹר. מִפְּנֵי שֶׁדַּרְכָּהּ טוּמְאָה לָצֵאת, וְאֵין דַּרְכָּהּ טוּמְאָה לִיכָּנֵס. וְרַבִּי יוֹסֵי מְטַהֵר, מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל הוּא לְהוֹצִיאָהּ לַחֲצַיִן אוֹ לְשׁוֹרְפָהּ בְּמְקוֹמָהּ. וְקָתָנֵי סֵיפָא: הָעֲמִידָהּ בַּפֶּתַח וּפִתְחָהּ לַחוּץ, טוּמְאָה בְּתוֹכָהּ - הַבַּיִת טָהוֹר. טוּמְאָה בַּבַּיִת - מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ טָהוֹר,

ותני

הַנּוֹגֵעַ בְּכַחֲצִי זַיִת — ומאהיל על חצי זית בבת אחת, ידו נוגעת כאן, והשניה מאהלת כאן. **אוֹ חֲצִי זַיִת מַאֲהִיל עָלָיו** — כגון שנתון בקיסם ותחוב בכותל, וזה עומד תחתיו ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית. כגון חצי זית מוטל על גבי קרקע, והוא עומד אצלו, ואחד מאהיל על שניהם. **אַמַּאי טָהוֹר** — הלא זה אהל גמור! ועיקר אהל האמור בתורה זה הוא "כל הבא אל האהל" (במדבר יט) — שהבית מאהיל עליו ועל מת כאחד. **רְצוּצָה** — כל דבר שאין לו מקום ריוח קרי "רצוץ". ופחות מטפח — לאו חלל הוא, ונקרא מה שבתוכו "רצוץ". **מִגְדָּלִים** — של עץ. **דִּכְוָתָהּ גְּנִיעָה הִיא** — אפילו הוא מאהיל למעלה מן הבשר הרבה. כגון שהיו המגדלים גבוהים, והטומאה למטה, והוא מאהיל סמוך לראשיהן — קרי נגיעה. דכיון דהלכה למשה מסיני היא דטומאה רצוצה בוקעת, הוי כמאן דמלי טומאה כל חלל שבין שני המגדלים. ומהא לא תסייעיה לרבי יוחנן. **וּמַאן תַּנָּא** — דמתניתין לרבי יוחנן דאוקי ד"הנוגע היינו מאהיל"? **תַּרְוַוד** — כף. **רָקָב** — עפר הנמצא בארון של מת, שהוא רקבוביתו של מת, ושיעור "מלא תרווד" — הלכה למשה מסיני. **הָא לֹא נָגַע בְּכוּלֵּיהּ** — דהא כל העפר אינו מחובר יחד, והנוגע בצד זה — לא נגע בצד זה, וכל חד וחד עפרא באפי נפשיה הוא. **אֲמַר אַבָּיֵי** — המאהיל למטה מטפח, שאין טפח בין ידו לטומאה קרי לה אהל נגיעה. ולאביי לא מיתוקמא מתניתין כרבי יוחנן, דלא מיקרי מאהיל "נוגע" אלא למטה מטפח, דהוי בנגיעה. ואכתי הדר דוקין קמא לדוכתיה: נוגע — אין, אבל מאהיל אהל גרידא למעלה מטפח — לא. ואי דאיכא כזית — באהל נמי ליטמא! אביי לא מהדר לאוקמא לדרבי יוחנן, דהא אביי אוקמה למתניתין בשאין בה כזית ובששיפה. והכא קא מהדר לתרוצי מילתיה דרבי יוסי דקתני גבי רקב מגע ואהל, וקשיא לן: הא לא נגע בכוליה? ומוקי ליה אביי באהל נגיעה. **רבא אמר אפילו למעלה מטפח אהל נגיעה** — מיקרי, ושפיר מיתוקמא מתניתין כרבי יוחנן, ורבי יוסי היא. **בהמשכה** — דבר אחר מאהיל עליו ועל הטומאה. דהוא אינו מאהיל על הטומאה, ולא הטומאה מאהלת עליו, אלא דבר אחר ממשיך את הטומאה עליו. **מנא אמינא לה** — דאפילו למעלה מטפח קרי ליה רבי יוסי אהל נגיעה? **חבלי מטה המסורגים** — שמסרגים מטות כמין קליעה. וכן סריגי חלונות, שנותנים עצים דקים או טסי ברזל בחלונות בסירוג בקליעה, שלא יכנס אדם בהן. **חוצצין בין בית לעליה** — אם שטחו מקורה לחברתה — נעשו תקרה, ובטלו. ואין מקבלין טומאה, וחוצצין בפני הטומאה שלא תכנס טומאה לצד שני שעליה. כלומר, לעליה. ואף על פי שנקובים — הרי אין בנקבים פותח טפח. וכל נקב העשוי לאויר — שיעורו כמלא אגרוף, וכל נקב שבין בית לבית או בין בית לעליה — שיעורו בפותח טפח, ואף הנוגע כנגד הנקב — טהור. **היו פורסים על המת באויר** — שנטלו מן המטה כמו שהן מסורגות, ופורסן על המת באויר. **הנוגע כנגד הנקב טמא** — דעכשיו לא נעשו תקרה להיות הכל בסתום. לפיכך הנוגע כנגד הנקב — טמא, שהרי

אֲמַר רבי זירא רישא בטומאה רצוצה בין שני מגדלים עסקינן — הוה מצי למימר "בטומאה למטה מטפח עסקינן", כדאמרינן בסמוך, אלא משמעות "אהל" משמע ליה למעלה מטפח. אי נמי: לית ליה סברא דלקמן. ואם תאמר: אי בטומאה רצוצה דווקא עסקינן, אמאי נקט בסיפא "המשכה על ידי דבר אחר, טהור", הוה ליה למינקט "אבל אם אינה רצוצה, טהור"! ויש לומר: דאתא לאשמועינן דאפילו בין שני מגדלים דומיא דרישא — לא הוי טומאה רצוצה בהמשכה על ידי דבר אחר. דתרתי בעינן: בין שני מגדלים, וגם שהוא עצמו מאהיל על הטומאה או הטומאה עליו. **וּמַאן** תנא דקרי לאהל נוגע רבי יוסי היא — פירש בקונטרס דלא מייתי ראיה אלא אליבא דרבא. וכן עיקר, דהא לאביי מאי משני, דעל כרחך צריך לאוקומי מתניתין בכל ענין. דאם לא כן, מאי דחה רבי זירא לעיל "בטומאה בין שני מגדלים", נוקי נמי מתניתין בבהאי גוונא! אלא על כרחך צריך לפרש בכל ענין, דלא תקשה: אבתי, נוגע — אין, מאהיל בלא טומאה רצוצה — לא! הילכך, אליבא דאביי לא מיתוקמא, כיון דאיכא אהל למעלה מטפח, דלא הוי נגיעה. אבל רבא, דלא מפיק אלא אהל דהמשכה, ליכא למיפרך מידי. דמתניתין לא איירי בהמשכה, מדקתני "הנוגע" — משמע: אהל דומיא ד"נוגע", דאיהו גופיה, ולא על ידי דבר אחר. ואביי ורבא לית להו דרבי זירא דשני לעיל "בטומאה בין שני מגדלים", דאי אית להו — מנא לן לפרש כדמפרש, דלמא בטומאה רצוצה בין שני מגדלים עסקינן! אלא ודאי לית להו. ואם תאמר: וכיון דלית להו דרבי זירא, והוא דלעיל מתוקמא לאביי כדאית ליה ולרבא כדאית ליה. ואתיא טפי שפיר לרבא, דמתוקמא בפשיטות דרישא מצטרפין — דכאילו נגיעה היא, כיון שאין בהמשכה. ובסיפא דאין מצטרפין — כיון דעל ידי המשכה היא. ואם כן, אמאי איצטריך להביא מהכא, מההיא דלעיל יכול להביא ראיה, דקרי לאהל "מגע", לפי סברת רבא! ויש לומר: דניחא ליה טפי לאתויי מהכא, שנזכר בה שם חכם. **שֶׁלֹּא** כנגד הנקב טהור — ואם תאמר: כיון דלא מבטל להו, כדפירש בקונטרס, יהא טמא אפילו שלא כנגד הנקב. כדאמרינן פרק "לא יחפור" (בבא בתרא יט,ב) דכל מידי דלא מבטל ליה, אין חוצץ בפני הטומאה! ומיהו שם פירש דכל דבר שסותם כל החלון, אין צריך בטול. ושם (כ,א דברו המתחיל "היא") מפורש. **קָסָבַר** רבי יוסי טומאה אינה בוקעת ועולה — ואם תאמר: היכי מוקמינן לעיל מתניתין כוותיה, והא מתניתין סבר דבוקעת ועולה. דקתני בקולית סתומה "הנוגע בה, טמא", ואוקמינן דמאי "נוגע" מאהיל! ויש לומר: אף על גב דסבר רבי יוסי טומאה טמונה אינה בוקעת, מודה בקולית סתומה שמטמא באהל. כמו במת בכסותו, דמודה רבי יוסי דמטמא. **טְמוּנָה** בבית מה שבתוכה טהור — שהמגדל חוצץ בין הטומאה ובין מה שבתוכו, דאינו מקבל טומאה, דעשוי לנחת הוא.

יָכוֹל הוא להוציאה ולשורפה במקומה — נראה דמודה רבי יוסי בהא דאמרינן בביצה (י,א): המת בבית ולו פתחים הרבה — כולן טמאים, מפני שסוף טומאה לצאת דרך שם. דהתם במת שלם, דאין דרך לשורפו ולנתחו פחות מכזית.

אם

מאהיל על המת. שלא כנגד הנקב — טהור, דחבלים בלא מטה אינן מקבלין טומאה, הילכך חוצצין. **אִילֵימָא** — ששוטחן על המת למטה מטפח, שאין מהן ולמת טפח. **לֹא מְבַטֵּל לֵיהּ** — להיות בסותו של מת. **וְתִהֵוי בְּטוּמְאָה טְמוּנָה** — אי למטה מטפח עסקינן — נהי נמי דלא מבטל ליה, תיהוי מיהא טומאה טמונה שאין לה חלל טפח, דקיימא לן (אהלות פרק י"ד משנה ו): בוקעת ועולה עד לרקיע, אלא אם כן תמצא חציצה למעלה מטפח. **תֵּיבַת** — מגדל של עץ, משטי"ר. ועושין אותו תיבות תיבות קטנות, להצניע בהן כלים ומשקין. **שֵׁישׁ בָּהּ** — בחלל פותח טפח. הכי גרסינן לה במשנה דאהלות: שיש בה פותח טפח, דלא הויא טומאה טמונה. **וְאֵין בֵּיצִיאָתָהּ** — בחור פתח אין בו טפח. **טוּמְאָה בְּתוֹכָהּ הַבַּיִת טָמֵא** — ואף על פי שפתחה קטן, כדמפרש טעמא: "מפני שדרך טומאה לצאת" — על כרחך סופה לצאת דרך פתח זה. לפיכך, מטמאה מיד דרך יציאתה, ומדרבנן. **מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ טָהוֹר** — הואיל ואין ביציאתה פותח טפח, והרי אין סופו להכניס לה מת. **רַבִּי יוֹסֵי מְטַהֵר** — כדמפרש: דשמא אין סופה לצאת דרך פתח זה שיהא בה שיעור טומאה, שיכול להוציאה לחצאין או לשורפה במקומה. **וּקְתָנֵי סֵיפָא הָעֲמִידָהּ בַּפֶּתַח** — וכולה בבית, אלא שפתחה לחוץ. **טוּמְאָה בְּתוֹכָהּ הַבַּיִת טָהוֹר** — דמשום מאי איכא לטמויי? הא טומאת אהל ליכא — דיש בה פותח טפח, ולא טמונה היא. ומשום יציאה נמי לא מטמיא — דהא אין יציאתה לפנים.

הכי

הכי גרסינן — "ותני עלה: ורבי יוסי מטהר. אהייא? אי נימא אסיפא — תנא קמא נמי טהורי מטהר! אלא דקאמר תנא קמא "הבית טמא" — אי משום דדרך טומאה לצאת" כו'. ולא גרסינן "אלא לאו ארישא" — דהא ברישא בהדיא תנן בה "ורבי יוסי מטהר". **אי נימא אסיפא** — וכדקתני — **הא** תנא קמא נמי מטהר! **אלא** — שמעיה לתנא קמא דקאמר "הבית טמא" כל היכא דמשכחת חדא מהנך תרי טעמי, אי משום דרך טומאה לצאת, כגון רישא דיש בה פותח טפח, דאין כאן טומאה טמונה אלא משום דסופה לצאת. ואי משום דטומאה טמונה בוקעת, מדנקט רישא "יש בה פותח טפח", ותנא סיפא עלה "העמידה בפתח ופתחה לחוץ — הבית טהור", ושמעינן מינה: טעמא דיש בה פותח טפח, דאין כאן אהל טומאה טמונה. הא אין בה פותח טפח — אפילו העמידה בפתח ופתחה לחוץ הבית, טמא. מפני שטומאה טמונה בוקעת, והוי כאילו מוטלת בקרקע הבית, והבית מאהיל עליה. **וקאמר ליה רבי יוסי** — ברישא דקאמרת גבי "יש בה פותח טפח, הבית טמא", מפני שדרך טומאה לצאת — יכול הוא להוציאה לחצאין. **ודקאמרת** — בסיפא "הבית טהור", וטעמא משום דנקט ברישא "יש בה פותח טפח", הא אין בה פותח טפח — הבית טמא, משום דטומאה טמונה בוקעת — לאו מילתא היא, דטומאה טמונה אינה בוקעת. **הכלב שאכל בשר המת ומת הכלב** — דאילו חי, אפילו נכנס לבית — הבית טהור, כדאמר ב"בהמה המקשה" (חולין עא,א) דטומאה הבלועה בבעלי חיים אינה מטמאה. **ומוטל על האסקופה** — וצוארו לפנים. **אם יש בצוארו פותח טפח** — רוחב טפח בצוארו. **מביא את הטומאה** — משום דדופנו העליון מאהיל על הטומאה, וראשו השני ממשיך האהל לבית ויוצאה דרך פיו לבית. ואף על גב דאין לה אהל שחללו טפח, סבר רבי מאיר דממשיך, הואיל ורחבו טפח. **ואם לאו אין מביא את הטומאה** — דכל שאין בו רוחב טפח — אינו אהל, כדתנן (אהלות פרק ג משנה ז): טפח על טפח על רום טפח מרובע, מביא את הטומאה. **רבי יוסי אומר רואים** — את הטומאה. קא סלקא דעתין, דהכי קאמר: בודקין בגופו את מקום הטומאה, אם היה מן המשקוף ולפנים. **הבית טמא** — השתא קא סלקא דעתין: אד"אין בצוארו טפח" קאי, דקאמר רבי מאיר: הבית טהור. וקאמר ליה רבי יוסי: אם הטומאה מן המשקוף ולפנים, אף על פי שאין בצוארו רוחב להיות הוא אהל — הרי יש כאן אהל גדול, שהבית מאהיל על הטומאה. וסתם חלל הגרון אין בו טפח, והוי לה טומאה טמונה. **מן המשקוף ולחוץ הבית טהור** — שהרי אין כאן לא בית מאהיל, ולא אהל טפח, שיהא ממשיכה לתוך הבית. **פיו לפנים** — ונקב זנבו לחוץ — הבית טהור, אם טומאה מבחוץ. ומשום המשכה לא מטמאינן ליה — שהרי אין דרך מאכל לצאת דרך הפה, אלא דרך השוליים, נקב הריעי. **פיו לחוץ** — ושוליו לפנים. **הבית טמא** — שהרי דרך פתח קטן הזה על כרחך היה סופה לצאת. **בין כך ובין כך** — פיו לפנים או פיו לחוץ, בין טומאה מכנגד המשקוף ולפנים בין שהוא לחוץ, בין שבצוארו טפח בין אין בצוארו טפח, ואבולהו פליג. פיו לפנים טמא, ואף על פי שאין סופו לצאת דרך כאן — קסבר: אף בדרך כניסתה היא מוציאה טומאתה. אי נמי: פעמים שהיה מקיא. וכן שוליו לפנים — מפני שדרכה לצאת דרך זה. **מאי לאו אאין בצוארו טפח קאי רבי יוסי** — ואמר דאם טומאה מן המשקוף ולפנים — טמא, ואף על פי שאין כאן המשכה — מטמא ליה, משום שהבית מאהיל על טומאה טמונה. **אמר רבא** — רבי יוסי לאו א"אין בצוארו טפח" קאי, ולחומרא. דהתם, אפילו טומאה בפנים הבית טהור, דטומאה טמונה אינה בוקעת. אלא א"יש בצוארו פותח טפח" קאי, ולקולא. דקאמר רבי מאיר: אהל הצואר ממשיך הטומאה לבית, הואיל ורחבו טפח, ואף על פי שאין חללו טפח. וקאמר ליה רבי יוסי: רואין את חלל הטומאה, חלל הצואר, אם יש בחללו טפח — ממשיך, ואם לאו — אינו ממשיך. והאי "רואין את הטומאה" — לאו רואין את מקום שכיבת הטומאה קאמר. דאמקום שכיבתה לא חיישינן, דלא שני לן אם בבית אם לחוץ לבית, שאין טומאת הבית אלא משום המשכה. אלא "רואין את חללה" קאמר. ודקמסיים בסיפא "אם מכנגד המשקוף ולפנים" כו' — מילתא אחריתי היא. **ובתרתי פליג** — והכי קאמר ליה לרבי מאיר: דקאמרת לענין המשכה, אם יש בצוארו כולו עם עובי דפנותיו רחב טפח ממשיך — אנן, חלל טפח בעינן. **ודקאמרת** — על האסקופה כולה — הבית טמא, ואף על פי שאין פיו מן השקוף ולפנים. דקחשבת כל האסקופה כלפנים. והאסקופה רחבה, ושקוף מחותך בו, שהדלת נוקף ושוקף בו כשסוגרין אותו. ומההוא שקוף ולפנים הוי כלפנים. **שקוף** — בטי"ל בלעז, כמו שאנו עושין למפתן ולמשקוף העליון, מקום שהדלת נוקש עליהן. ולשון שקיפה היא הכאה, שנוקש דבר על חבירו. כדמתרגמינן "חבורה" (שמות כא): משקופי. "עלה נדף" (ויקרא כו): טרפא דשקיף. "שדופות קדים" (בראשית מא): שקיפן קידום, חבוטות ברוח. **מאן תנא** — דלעיל (קכה,ב) דהנגוע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל חצי זית, דקתני "טהור", דלא מצטרפי. אלמא, מגע ואהל — לאו חד שמא הוא, ופליג אדרבי יוסי דקרי לאהל "נוגע"?

שלש

וְתָנֵי עֲלָהּ: רַבִּי יוֹסֵי מְטַהֵר. אַהֲנָיְיא? אִילֵימָא אַסֵּיפָא - תַּנָּא קַמָּא נַמִּי טְהוֹרֵי קָא מְטַהַר! אֶלָּא, דְּקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא, טוּמְאָה בְּתוֹכָהּ - הַבַּיִת טָמֵא, אִי מִשּׁוּם דְּדֶרֶךְ טוּמְאָה לָצֵאת וְאִי מִשּׁוּם דְּטוּמְאָה טְמוּנָה בּוֹקַעַת. וְקָאָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי: וּדְקָאָמַרְתְּ דֶּרֶךְ טוּמְאָה לָצֵאת - יָכוֹל הוּא לְהוֹצִיאָהּ לַחֲצָאִין אוֹ לְשׁוּרְפָהּ בִּמְקוֹמָהּ, וּדְקָאָמַרְתְּ טוּמְאָה טְמוּנָה בּוֹקַעַת - טוּמְאָה טְמוּנָה אֵינָהּ בּוֹקַעַת. וְרָמֵי דְּרַבִּי יוֹסֵי אַדְּרַבִּי יוֹסֵי: דִּתְנַן: הַכֶּלֶב שֶׁאָכַל בְּשַׂר מֵת, וּמֵת הַכֶּלֶב וּמוּטָל עַל הָאַסְקוֹפָּה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אִם יֵשׁ בְּצַוָּארוֹ פּוֹתֵחַ טֶפַח - מֵבִיא אֶת הַטּוּמְאָה, וְאִם לָאו - אֵינוֹ מֵבִיא אֶת הַטּוּמְאָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: רוֹאִין, מִכְּנֶגֶד הַשָּׁקוֹף וְלִפְנִים - הַבַּיִת טָמֵא, מִכְּנֶגֶד הַשָּׁקוֹף וְלַחוּץ - הַבַּיִת טָהוֹר. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: פִּיו לִפְנִים - הַבַּיִת טָהוֹר, פִּיו לַחוּץ - הַבַּיִת טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁטּוּמְאָה יוֹצְאָה דֶּרֶךְ שׁוּלָיו. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - הַבַּיִת טָמֵא. מַאי לָאו אַ"אֵין בְּצַוָּארוֹ פּוֹתֵחַ טֶפַח" קָאֵי רַבִּי יוֹסֵי, וּשְׁמַע מִינָּהּ: טוּמְאָה טְמוּנָה בּוֹקַעַת! אֲמַר רָבָא: "רוֹאִין אֶת חֲלַל הַטּוּמְאָה" קָתָנֵי, וְרַבִּי יוֹסֵי בְּתַרְתֵּי פְּלִיג, וְקָאָמַר לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר: דְּקָאָמַרְתְּ כִּי אֵין בְּצַוָּארוֹ פּוֹתֵחַ טֶפַח - מֵבִיא אֶת הַטּוּמְאָה, אֲנַן בָּתַר חֲלָלָהּ אָזְלִינַן. וּדְקָא אָמְרַתְּ הַבַּיִת כּוּלּוֹ טָמֵא. מִכְּנֶגֶד הַשָּׁקוֹף וְלִפְנִים - הַבַּיִת טָמֵא, מִכְּנֶגֶד הַשָּׁקוֹף וְלַחוּץ - הַבַּיִת טָהוֹר. **רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא מַתְנֵי לָהּ בְּהֶדְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: רוֹאִין אֶת חֲלַל הַטּוּמְאָה. וּמַאן תַּנָּא דְּפָלֵיג עֲלֵיהּ? רַבִּי שִׁמְעוֹן הוּא, דְּתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר:

אם יש בצוארו פותח טפח כו' — תימה: אי צוארו של כלב חשיב דבר שאין מקבל טומאה — כי יש בצוארו פותח טפח, מאי הוי? נהי דרבי מאיר אית ליה חוקקים להשלים, מכל מקום הא ממעט הבשר את האויר מטפח, ואינה יכולה טומאה לבא. ואי חשיב דבר המקבל טומאה — היכי קאמר רבי יוסי "רואים את חלל הטומאה", הא אם אין בחללה טפח — אינו מביא. ואמאי, והא אינו יכול לחוץ, והרי הוא כפתוח לבית! ומיהו אפשר דמכל מקום לרבי יוסי הבית טהור, דכיון שאין בחלל טפח — אין כאן אהל שימשוך טומאה לבית, ופוסקת הטומאה בחוץ. אך קשה: נהי דבשר אפשר שאינו חוצץ עצמות, אמאי אין חוצצים? ויש לומר: כיון דאית ליה לרבי מאיר חוקקין, ויש בהם אויר קצת, דהעצמות אין סותמים כל הנקב אלא ממעטין, ומסתמא אין מבטלין וסופו להוציאם משם — לא חייצי, כדפרישית פרק "לא יחפור" (בבא בתרא יט,ב).

מאי לאו אאין בצוארו פותח טפח — "ורואין" היינו רואין את הטומאה אם היא כנגד השקוף או לא. **אמר** רבא הכי קאמר כו' — לא הוה מצי למימר דא"יש בצוארו פותח טפח" קאי, ולא בא לחלוק, אלא דלא חשיב לשקוף אהל. ו"רואין" אצואר כלב קאי — דלא שייך למימר לשון "רואין" אהא, דהא מונח קמן. אלא אטומאה שהיא בפנים או אחלל שייך לומר "רואין".

אנן בתר חלל אזלינן — ורבי מאיר דלא בעי חלל טפח, לטעמיה דאית ליה בפרק קמא דשבת (ז,ב) דחוקקין להשלים, גבי "זרק ונח בחור כל שהוא". ונהי דבפרק קמא דערובין (יא,ב) גבי "כיפה" לא אמר חוקקין להשלים אלא כשיש ברגליה ארבע — הני מילי גבי מזוזה, דכתיב (דברים יא) "ובשעריך", ובעינן שער חשוב. אבל בעלמא, אפילו אין שם ארבע — חוקקין. וצריך עיון שם. ונראה: דהך שמעתא מיירי כשאין טפח מן השקוף ולחוץ, ובשסוגרים הדלת — הוא כאהל בפני עצמו, ואין אהל פחות מטפח. ורבי אלעזר אמר: פיו לפנים — הבית טהור, לחוץ — הבית טמא, מפני שטומאה יוצאה דרך שוליו. ונראה: דרבי אלעזר לאו א"כלב" דרבי יוסי קאי, דרבי יוסי — בכלב שיש בצוארו חלל פותח טפח איירי, ורבי אלעזר — שאין בחלל פותח טפח. מדקאמר "פיו לפנים, הבית טהור" — אלמא בסתם כלבים איירי, שאין בצוארם פותח טפח. **מאן** תנא דפליג עליה דרבי יוסי רבי שמעון היא — פירש הקונטרס: מאן תנא דאמר לעיל נוגע בחצי זית, ודבר אחר מאהיל עליו ועל חצי זית — טהור, דלא מצטרף. אלמא, תרי שמי נינהו, דאהל לאו היינו נגיעה. וקשה: דהתם אפילו רבי יוסי מודה, בין לאביי בין לרבא, דהא למעלה מטפח — אהל בהמשכה הוא! ונראה לפרש: דאמאי דקאמר לעיל "מאן האי תנא דחשיב לאהל נגיעה? רבי יוסי", מכלל דאיכא דפליג עליה, וקאמר: מאן הוי האי תנא?

עצם

עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא אבל לא באהל — פירש בקונטרס דהלכה למשה מסיני הוא. ואי אפשר לומר כן, דמקראי ילפינן לה בנזיר פרק "בהן גדול" (נג,ב), ולא הוי הלכה אלא מה שהנזיר מגלח עליו אף על גב דלא מטמא באהל. **גולל** ודופק מטמא במגע ובאהל ואין מטמא במשא — למאן דאמר בפרק "בהמה המקשה" (חולין עב,א) דגולל ודופק הוו מהלכה, איבא למימר דהכי גמירי לה. אלא למאן דמייתי לה מ"על פני השדה" קשה: מנא לן? ונראה משום דההוא קרא ד"כל אשר יגע על פני השדה" מוקמינן בנזיר (נג,ב) באהל, הילכך מטמא באהל. ובמגע נמי מטמא — משום דאפקיה בלשון נגיעה, אבל במשא לא מצינו שיטמא. **בגבלתה** ולא בקולית סתומה — מהאי קרא נמי ממעטינן בפרק "בהמה המקשה" (חולין עז,ב) עצמות וגידין. וקשה: דאם כן, היכי נמעט מיניה קולית סתומה? ומיהו כיון דלא מרבינן "שומר" אלא בנקובה שיכול ליגע, ממילא כי אמעיטו עצמות, אמעיט נמי קולית סתומה. אף על פי ד"שומר" הוי כסתום, כגון חטה בקליפתה — התם מרבינן מקרא ד"זרע אשר יזרע", כדרך שבני אדם מוציאים לזריעה. אבל הכא גלי קרא ד"שומר" לא הוי אלא בשאפשר ליגע. וכן גבי שרצים מרבינן לקמן מ"יטמא" דשרצים קולית השרץ נקובה. ואף על גב דמ"הטמאים" דרשינן לקמן לרבות קולית השרץ וביצת השרץ — עיקר קרא לא אתא אלא לביצת השרץ, אבל קולית נפקא מ"יטמא". ואף על גב דמ"הטמאים" דרשינן דרשות טובא — אפשר דדרשינן מ"טמא" "טמאים" "הטמאים". או טובא "טמאים" כתיב התם. **יכול** אפילו לא רקמה תלמוד לומר השרץ — ואם תאמר: ולרקמה למה לי קרא לענין טומאה? הא לענין אכילה פשיטא לן בלא קרא, בפרק "אלו טרפות" (חולין סד,א) שאם רקמה ואבלה — לוקה משום "השרץ השורץ על הארץ". אלמא, "שרץ" איקרי! ויש לומר: דודאי רקמה "שרץ" איקרי, אבל "צב ועכבר" לא איקרי. וכהאי גונא אמרינן בפרק "בהמה המקשה" (חולין עה,א) גבי חלב, דלא איקרי חלב "שור כשב ועז", עד שיצא העובר לאויר העולם. אי נמי: מקרא דהכא קים לן ב"אלו טרפות" לענין אכילה שלוקה.

תלמוד

שָׁלֹשׁ טוּמְאוֹת פּוֹרְשׁוֹת מִן הַמֵּת, שְׁתַּיִם בְּכָל אַחַת וְשָׁלִישִׁית אֵין בָּהֶן. וְאֵלּוּ הֵן: מְלֹא תַּרְוַד רָקָב, וְעֶצֶם כִּשְׁעוֹרָה, וְגוֹלֵל וְדוֹפֵק. מְלֹא תַּרְוַד רָקָב מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא וּבְאֹהֶל, וְאֵינוֹ מְטַמֵּא בְּמַגָּע. וְהֵיכָן מַגָּעוֹ - עַם אַחַת מֵהֶן. עֶצֶם כִּשְׁעוֹרָה מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא וּבְמַגָּע, וְאֵינוֹ מְטַמֵּא בְּאֹהֶל. וְהֵיכָן אָהֳלוֹ - עַם אַחַת מֵהֶן. גּוֹלֵל וְדוֹפֵק מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְאֹהֶל, וְאֵינוֹ מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא. וְהֵיכָן מַשָּׂאוֹ - עַם אֶחָד מֵהֶן. "קוֹלִית נִבְלָה וְקוֹלִית הַשֶּׁרֶץ" וכו'. תָּנוּ רַבָּנָן: "בִּנְבֵלָתָהּ" - וְלֹא בְּקוֹלִית סְתוּמָה. יָכוֹל אֲפִילּוּ נִיקְּבָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: "הַנֹּגֵעַ... יִטְמָא", אֶת שֶׁאֶפְשָׁר לִיגַּע - טָמֵא, וְאֶת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִיגַּע - טָהוֹר. אָמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא לְאַבַּיֵי: אֶלָּא מֵעַתָּה, בְּהֵמָה בְּעוֹרָהּ לֹא תְּטַמֵּא! - פּוֹק חֲזֵי בַּהֲמָה נְקֵבִים יֵשׁ בָּהּ. אָמַר לֵיהּ רַב פַּפָּא לְרָבָא: אֶלָּא מֵעַתָּה, כּוּלְיָא בְּחֶלְבָּהּ לֹא תְּטַמֵּא! - תָּא חֲזֵי כַּמָּה חוּטִין נִמְשָׁכִין הֵימֶנָּה. בָּעֵי רַב אוֹשַׁעְיָא: חִישַׁב עָלֶיהָ לְנוֹקְבָהּ וְלֹא נִיקְּבָה, מַהוּ? מְחוּפַּר נְקִיבָה כִּמְחוּפַּר מַעֲשֶׂה דָּמֵי, אוֹ לֹא? הֲדַר פְּשִׁיטָה: מְחוּפַּר נְקִיבָה לָאו כִּמְחוּפַּר מַעֲשֶׂה דָּמֵי. **מִשְׁנָה** בֵּיצַת הַשֶּׁרֶץ הַמְרוּקֶּמֶת - טְהוֹרָה, נִיקְּבָה כָּל שֶׁהוּא - טְמֵאָה. עָכְבָּר שֶׁחָצְיוֹ בָּשָׂר וְחָצְיוֹ אֲדָמָה, הַנּוֹגֵעַ בַּבָּשָׂר - טָמֵא, בָּאֲדָמָה - טָהוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף הַנּוֹגֵעַ בָּאֲדָמָה שֶׁכְּנֶגֶד הַבָּשָׂר - טָמֵא.

גמרא תָּנוּ רַבָּנָן: "הַטְּמֵאִים" - לְרַבּוֹת בֵּיצַת הַשֶּׁרֶץ וְקוֹלִית הַשֶּׁרֶץ. יָכוֹל אֲפִילּוּ לֹא רִיקְּמָה - תַּלְמוּד לוֹמַר: "הַשֶּׁרֶץ", מַה שֶּׁרֶץ שֶׁרְקָמָן, אַף בֵּיצַת הַשֶּׁרֶץ שֶׁרְקָמָה. יָכוֹל אֲפִילּוּ לֹא נִיקְּבוּ - תַּלְמוּד לוֹמַר: "הַנֹּגֵעַ... יִטְמָא", אֶת שֶׁאֶפְשָׁר לִיגַּע - טָמֵא, וְאֶת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִיגַּע - טָהוֹר. וְכַמָּה נְקִיבָתָהּ - כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה, שֶׁאֶפְשָׁר לִיגַּע כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה. "עָכְבָּר שֶׁחָצְיוֹ" [וכו']. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: וְהוּא שֶׁהִשְׁרִיץ עַל פְּנֵי כוּלּוֹ. אִיבָּא דְּמַתְנֵי לָהּ אַסִּיפָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף הַנּוֹגֵעַ בָּאֲדָמָה שֶׁכְּנֶגֶד הַבָּשָׂר - טָמֵא. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: וְהוּא שֶׁהִשְׁרִיץ עַל פְּנֵי כוּלּוֹ. מַאן דְּמַתְנֵי לָהּ אַסִּיפָא - כָּל שֶׁכֵּן דְּמַתְנֵי לָהּ אַרִישָׁא - אַף עַל גַּב דְּלָא הִשְׁרִיץ. תָּנוּ רַבָּנָן: מִתּוֹךְ שֶׁנֶּאֱמַר "עָכְבָּר" שׁוֹמֵעַ אֲנִי אֶפִילּוּ עָכְבָּר שְׁבָּיִם, שֶׁשְּׁמוֹ "עָכְבָּר". וְרִין הוּא: טְמֵא בַּחוֹלְדָּה וְטָמֵא בָּעָכְבָּר, מַה חוֹלְדָּה - מִין הַגָּדֵל עַל הָאָרֶץ, אַף עָכְבָּר - מִין הַגָּדֵל עַל הָאָרֶץ. אוֹ כַּלֵּךְ לְדַרְדָּ זוֹ: טְמֵא בַּחוֹלְדָּה וְטָמֵא בָּעָכְבָּר, מַה חוֹלְדָּה - כָּל שֶׁשְּׁמָהּ חוֹלְדָּה, אַף עָכְבָּר - כָּל שֶׁשְּׁמוֹ עָכְבָּר, אֶפִילּוּ עָכְבָּר שֶׁבָּיִם שֶׁשְּׁמוֹ "עָכְבָּר". תַּלְמוּד לוֹמַר: "עַל הָאָרֶץ". - אִי "עַל הָאָרֶץ", יָכוֹל: עַל הָאָרֶץ - יִטְמָא, יָרַד לַיָּם - לֹא יִטְמָא,

תלמוד

שלש טומאות פורשות כו' — טומאות הרבה פורשות מן המת, כגון: כזית בשר, ושדרה וגלגולת שלא חסרו, ורובע עצמות, ומלא תרווד רקב, ועצם כשעורה, ורוב המנין והבנין. אלא שלש טומאות פורשות ממנו, ששוות בדבר זה שיש בכל אחת שתים מטומאתו של מת: או מגע ומשא בלא אהל, או מגע ואהל בלא משא, או משא ואהל בלא מגע, והשלישית אין בה. **ואלו הן** — השלש הפורשות, שהמשפט הזה נוהג בהן. **מלא תרווד רקב ועצם כשעורה וגולל ודופק** — "גולל" — זה כסוי העליון שנותנין על המת, "דופק" — זה הניתן בצדיו. ורבינו להו מקראי בפרק "בהמה המקשה" (חולין עב,א). והנך תרי — חדא טומאה נינהו, ששניהם יוצאים ממקרא אחד, וטומאתן שוה. אבל שאר פורשים מן המת — כל שלש טומאות המת נוהגים בהם. **מלא תרווד רקב מטמא במשא ואהל** — שהרי נושא את כולו. **ואינו מטמא במגע** — שאין נוגע בכולן. והיינו פליגא דרבי יוסי דאמר: מלא תרווד רקב מטמא במגע, דקרייה לאהל מגע. **והיכן מגעו** — של מת. **באחת מהן** — בכל אחת מאלו השתים הנותרות. **עצם כשעורה** — הלכה למשה מסיני דמגע ומשא אית ליה, ולא אהל. כדאמרינן בנזיר (נג,ב): עצם כשעורה — הלכה. **והיכן אהלו** — של מת? **גולל ודופק** — נמי הלכה גמירי לה ב"בהמה המקשה" (חולין עב,א), ולמאן דנפקא ליה התם מקרא, לא ידענא מהיכן אימעיט משא. **יכול אפילו נקבה** — לא הוי טמא? **תלמוד לומר הנוגע יטמא** — יו"ד יתירא דריש. **את שאפשר ליגע טמא** — שם טומאה עליו. הילכך, אף על פי דלא נגע אלא בעצם — טמא, ד"שומר" מכניס ומוציא טומאה. **בהמה בתוך עורה** — כל זמן שלא הופשטה כלל. **לא תטמא** — דהא אי אפשר ליגע בבשר. **כמה נקבים יש בה** — הפה והחוטם והעינים. **חלב** — אינו טמא, כדכתיב "יעשה לכל מלאכה", ותניא בגמרא ד"כל שעה" בפסחים (כג,א): "מלאכה" — מה תלמוד לומר "לכל מלאכה"? שיכול למלאכת הדיוט יהא טהור, למלאכת גבוה יהא טמא — תלמוד לומר "לכל מלאכה". **כוליא** — המכוסה בחלבה לא תטמא, הואיל ואי אפשר ליגע בה. **נמשכין הימנה** — באמצעיתה, והן בשר. משנה **ביצת השרץ** — יש שרץ שהוא מטיל ביצים: צב, והלטאה, וחומט. **המרוקמת** — שנולד בה אפרוח. **טהורה** — לפי שאי אפשר ליגע בה. **ניקבה כל שהוא טמאה** — ואף על פי שלא נגע, אלא שה"שומר" מוציא טומאה. **יש מין עכבר** — שאינו פרה ורבה אלא מעצמו נוצר מאדמה, כאשפה המשרצת תולעים. ואם עדיין לא נברא העכבר, אלא צדו אחד הימני או השמאלי, הנוגע בבשר — טמא, באדמה שבנגדו — טהור. גמרא **המטמאים** — "אלה הטמאים", ה"א יתירא נדרשת לכמה דרשות: לאסור צירן ורוטבן (חולין קיב,ב), ולעורותיהן כבשרן (חולין קכב,ב), ולביצת השרץ. **תלמוד לומר השרץ** — "הטמאים לכם בכל השרץ". **כחוט השערה** — שער ראשו וזקנו, אם יכניסו לתוכו — הרי נגע, וטמא. שהשער המחובר הרי הוא כבשר, בין שער טהור הנוגע בטומאה, בין שער טמא שנגע בו הטהור — טמא. דתניא בתורת כהנים: הנוגע בבשר הזב, ולא בצואה שעליו, ולא בקילקלין, הוא עירבוב שער תלוש המתקשה ונאסף בשערו שעל החזה ושעל השחי. פולטרי"ץ בלע"ז, ואינם מחוברין לבשר. להכי קרי ליה "קילקלין" — מה קילקלין זה מקושר בנגד החרץ, אף הני שערות קשורין ומכוסין שם. כך מצאתי בדברי רב האי: יכול מצאתי את השער ואת הצפורן? תלמוד לומר "טמא" — הא למדת ששער הטמא הרי הוא כבשרו. ושער הטהור נמי תניא התם: "וכל אשר יגע בו הזב", "בו" — ולא בצואה שעליו, ולא בקילקלין שעליו. יכול שאני מוציא את השער ואת הצפורן? תלמוד לומר "יטמא". **והוא שהשריץ** — חציו על פני ארכו של שרץ, מראשו ועד רגליו. כלומר, שמצד אחד הוא נעשה בשר. ולהכי טמא אם נגע בבשר, דחשיב "שרץ" הוא. **מאן דמתני לה** — להא דרבי יהושע אריאשא, דמיירי בנוגע בבשר, ואפילו הכי מטהר ליה רבי יהושע בן לוי אם לא השריץ על פני כולו. **כל שכן אסיפא** — אדרבי יהודה, דמיירי בנוגע באדמה. דאשמעינן דלא טימא רבי יהודה בעפר אלא אם כן השריץ על פני כולו, דהכי מסתבר שפיר. ולקמן תנא: כל שיש ביבשה יש בים, חוץ מן החולדה. **עכבר שבים** — דג הוא דומה לעכבר, ו"עכבר" שמו. **ודין הוא** — מדינא נפקא ליה דלא מטמא, ולא צריכא קרא. **מה חולדה מין הגדל על הארץ** — ולא שבים, שהרי אין חולדה בים. **אף עכבר** — אף על פי שיש ממינו בים, לא טימא אלא מין הארץ. **אי על הארץ יכול על הארץ יטמא** — כלומר, אומר אני: לא אדרשנו לך במדה זו, אלא לכך בא לומר: על הארץ יטמא, בין עכבר הים בין עכבר היבשה, אם על הארץ נגע בטהור — יטמאנו, ואם נפל לים ושם נגע בטהור — לא יטמא.

תלמוד

תַּלְמוּד לוֹמַר "הַשֹּׁרֵץ" - כָּל מָקוֹם שֶׁשּׁוֹרֵץ. **אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא "הַשֹּׁרֵץ"** - יָכוֹל כָּל הַמַּשְׁרִיץ יְטַמֵּא, שֶׁאֵין מַשְׁרִיץ - לֹא יְטַמֵּא, אוֹצִיא עַכְבָּר, שֶׁחֶצְיוֹ בָּשָׂר וְחֶצְיוֹ אֲדָמָה שֶׁאֵין פְּרָה וְרַבָּה! וְדִין הוּא: טְמֵאָה בַּחוֹלְדָּה וְטִמֵּא בָּעַכְבָּר, מַה חוֹלְדָּה - כָּל שֶׁשִּׁמְּהּ חוֹלְדָּה, אַף עַכְבָּר - כָּל שֶׁשִּׁמּוֹ עַכְבָּר. אָבִיא עַכְבָּר שֶׁחֶצְיוֹ בָּשָׂר וְחֶצְיוֹ אֲדָמָה. אוֹ כַּלֵּךְ לְדֶרֶךְ זוֹ: מַה חוֹלְדָּה - פְּרָה וְרַבָּה, אַף עַכְבָּר - פְּרָה וְרַבָּה. תַּלְמוּד לוֹמַר "בַּשֹּׁרֵץ". אֲמַר לֵיהּ הַהוּא מִדְּרַבָּנַן לְרָבָא: אֵימָא - "בַּשֹּׁרֵץ" - לַאֲתוּיֵי עַכְבָּר שֶׁחֶצְיוֹ בָּשָׂר וְחֶצְיוֹ אֲדָמָה, "הַשֹּׁרֵץ" - כָּל שֶׁהוּא שׁוֹרֵץ, וַאֲפִילּוּ עַכְבָּר שֶׁבַּיָּם. וְאִי מִשּׁוּם "עַל הָאָרֶץ" - עַל הָאָרֶץ - יָרַד לַיָּם - לֹא יְטַמֵּא! אֲמַר לֵיהּ: וּמֵאַחַר דְּשַׁוִּיתֵיהּ לַיָּם מְקוֹם טוּמְאָה, מַה לִּי הָכָא, מַה לִּי הָכָא? - וְהַאי "עַל הָאָרֶץ" מִיבָּעֵי לֵיהּ לְהוֹצִיא סְפַק טוּמְאָה צָפָּה. דַּאֲמַר רַב יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי: "עַל הָאָרֶץ" - לְהוֹצִיא סְפַק טוּמְאָה צָפָּה! - תַּרְתֵּי "עַל הָאָרֶץ" כְּתִיבִי. תָּנוּ רַבָּנָן: "הַצָּב לְמִינֵהוּ" - לְהָבִיא הֶעָרוֹד, וְכֵן הַנְּפִילִים, וְסָלָמַנְדְּרָא. וּכְשֶׁהָיָה רַבִּי עֲקִיבָא מַגִּיעַ לְפָסוּק זֶה אוֹמֵר: "מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה'"! יֵשׁ לְךָ בְּרִיּוֹת גְּדוֹלוֹת בַּיָּם וְיֵשׁ לְךָ בְּרִיּוֹת גְּדוֹלוֹת בַּיַּבָּשָׁה, שֶׁבַּיָּם - אֵילְמָלֵי עוֹלוֹת בַּיַּבָּשָׁה מֵיָד מֵתוֹת, שֶׁבַּיַּבָּשָׁה - אֵילְמָלֵי יוֹרְדוֹת לַיָּם מֵיָד מֵתוֹת. יֵשׁ לְךָ בְּרִיּוֹת גְּדוֹלוֹת בָּאוֹר, וְיֵשׁ לְךָ בְּרִיּוֹת גְּדוֹלוֹת בַּאֲוִיר, שֶׁבָּאוֹר - אֵילְמָלֵי עוֹלוֹת לָאֲוִיר מֵיָד מֵתוֹת, שֶׁבָּאֲוִיר - אֵילְמָלֵי יוֹרְדוֹת לָאוֹר מֵיָד מֵתוֹת. "מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה'". תָּנוּ רַבָּנָן: כָּל שֶׁיֵּשׁ בַּיַּבָּשָׁה יֵשׁ בַּיָּם, חוּץ מִן הַחוֹלְדָּה. אָמַר רַבִּי זֵירָא: מַאי קְרָאָה - "הַאֲזִינוּ כָּל יְשֵׁבֵי חָלָד". אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: בֵּיבָרֵי דְּנֶרֶשׁ אֵינָן מִן הַיִּשּׁוּב. אָמַר רַב פַּפָּא: בְּשַׁמְתָּא גֶּרֶשׁ, תַּרְבִּיה מַשְׁכִּיה וַאֲלִיתֵיהּ. "אֶרֶץ אֶרֶץ אֶרֶץ שְׁמְעִי דְּבַר ה'", אָמַר רַב פַּפָּא: לֹא אָבָה גֶּרֶשׁ שְׁמוֹעַ דְּבַר ה'. אָמַר רַב גִּיחֵל, אָמַר רַב: נַרְשָׁאָה נַשְׁקֵיךְ - מָנֵי כָּבֵיךְ. נָהַר פְּקוּדָאָה לַוָּיֵיךְ - מִגְּלִימָא שְׁפִירָא דַּחֲזֵי עָלָךְ. פּוּמְבַּדִּיתָאָה לַוָּיֵיךְ - אַשְׁנֵי אוֹשְׁפִּיזָךְ. אָמַר רַב הוּנָא בַּר תּוֹרְתָא: פַּעַם אַחַת הָלַכְתִּי לַוַּעַד וְרָאִיתִי נָחָשׁ שֶׁהוּא כָּרוּךְ עַל הַצָּב, לְיָמִים יָצָא עָרוֹד מִבֵּינֵיהֶם. וּכְשֶׁבָּאתִי לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן הַחָסִיד, אָמַר לִי: אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הֵם הֵבִיאוּ בְּרִיָּה שֶׁלֹּא בָּרָאתִי בְּעוֹלָמִי, אַף אֲנִי אָבִיא עֲלֵיהֶם בְּרִיָּה שֶׁלֹּא בָּרָאתִי בְּעוֹלָמִי. וְהָאֲמַר מָר: כָּל שֶׁתַּשְׁמִישָׁן וְעֵיבּוּרָן שָׁוֶה - יוֹלְדִין וּמְגַדְּלִין זֶה מִזֶּה, וְכָל שֶׁאֵין תַּשְׁמִישָׁן וְעֵיבּוּרָן שָׁוֶה - אֵין יוֹלְדִין וּמְגַדְּלִין זֶה מִזֶּה! אָמַר רַב: גַּם בְּתוֹךְ גַּם. - הַאי פּוּרְעָנוּתָא הוּא! - מַאי "גַּם בְּתוֹךְ גַּם" - לְפוּרְעָנוּת.

מִשְׁנָה הָאֵבֶר וְהַבָּשָׂר הַמְדוּלְדָּלִין בַּבְּהֵמָה - מְטַמְּאִין טוּמְאַת אוֹכָלִין בְּמָקוֹמָן, וּצְרִיכִין הֶכְשֵׁר,

נשחטה

תַּלְמוּד לוֹמַר בשרץ — ואם תאמר: למה לי קרא ד"בשרץ", ממילא כיון דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא — לחומרא מקשינן. דהא לעיל, אי לא "על הארץ" למעוטי עכבר שבים, הוה אזלינן לחומרא! ואומר רבינו יצחק: דאצטריך "בשרץ" לעכבר שחציו בשר וחציו אדמה, משום ד"השורץ" משמע טפי כל שהוא משריץ. **מַה** לי הכא ומה לי הכא — ומכל מקום אצטריך "השורץ", כל מקום ששורץ — דלא נמעט מ"על הארץ" תרוייהו, ירד לים ועכבר שבים. **הָנֵי** ביברי דנרש אינן מן הישוב — פירש בקונטרס: ביברונ"ש בלע"ז, שאין לוקים עליהן משום "השרץ השורץ", שהן גדלות במים. ורבינו תם אומר: דגרסינן "ביברי ונרש", ועיירות הן, כדמשמע ב"כיצד מעברין" (עירובין נו,א): הני מעלות ומורדות דביברי ונרש אזקינן. ובפרק קמא דסוטה (י,א) גבי "וירד שמשון תמנתה", "ויעל יהודה תמנתה", אמר רב פפא: חדא תמנת הואי, דמהאי גיסא סלקי ומהאי נחתי, כמו [שם] ורדינא וביברי [ושוקא] דנרש. וקאי הכא אקרא דאייתי לעיל "האזינו כל יושבי חלד". וקאמר: "דהני אינן מן הישוב" — כלומר, בכלל "יושבי חלד", כי רשעים הם. וביוצא בזה אמר פרק קמא דקדושין (מ,ב): כל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ — אינו מן הישוב. והיינו דאמר רב פפא בסמוך: בשמתא נרש בו'.

דרחמנא

משום דמיירי בסלמנדרא. **יש לך בריות גדלות באור** — סלמנדרא. **יושבי חלד** — יושבי הארץ, שהוא מקום מיושב לחולדות. **ביברי דנרש** — חיות המצויות באותו מקום. ביברונ"ש בלע"ז. **אינן מן הישוב** — אינן גדלות אלא במים. **בשמתא נרש** — כלומר, כל יושביה רשעים, כולם יהיו בשמתא. **תרביה משכיה ואליתיה** — החלב והעור עם הבשר והאליה. כלומר, כולן בקטן כגדול. **לא אבה נרש בו'** — לפי שכולן היו רשעים. **נרשאה נשקיך מני כביך** — אם נָשָׁקְךָ אחד מיושבי נרש — מָנֵה שְׁנֵיךָ אם תמצאם כולם, כי מוחזק גנב הוא. **נהר פקודאה** — אם מיושבי נהר פקוד. **לוייך** — נתלוה עמך בדרך. **מגלימא שפירא דחזי עלך** — מחמת שראה לך טלית נאה, ודעתו לגונבו, נתחבר עמך. **אשני אושפיזך** — שלא ידע היכן תשכב, שגנבים מומחין הם. **לוועד** — מקום רשעים ומרביעי כלאים. **כרוך על הצב** — כל שעה היה מצוי אצלו, והיה נזקק עמו, כדאמרינן בקדושין (עט,ב): בכרוכין אחריה. ובבכורות (כד,א): חזיר שכרוך אחר רחל. כלומר, נמשך ושוכן אצלו תמיד. **יצא ערוד מביניהם** — והיה נושך בני אדם וממית. כדאמרינן בברכות (לג,א) גבי ערוד דרבי חנינא בן דוסא. **אנשי וועד הן הביאו כו'** — מזוגי כלאים היו. **אף אני אביא עליהם בריה כו'** — והיינו ערוד. **תשמישן שוה** — שמשמשין שניהם פנים בנגד פנים, כגון אדם. או פנים בנגד עורף, כגון בהמה. **ועיבורן** — ימי עיבור. **יולדים זה מזה** — מתעברים זה מזה. **ומגדלין** — מניקים זה בנו של זה. וימי עיבורו של נחש אינו שוה לא לשרץ ובהמה וחיה, כדאמרינן בפרק קמא דבכורות (ח,א): שועל וכל מיני שרצים — לששה חדשים, ונחש — לשבע שנים. ואמרינן התם: ולאותו רשע נחש לא מצינו חבר, והיאך יצא אותו ערוד מצב ומנחש? **נם בתוך נם לפורענות** — כדי ליפרע מן הרשעים. **משנה המדולדלין בבהמה** — נתלש ממנה אבר בשר גידים ועצמות, או נתלש ממנה בשר לבדו, ועדיין הן מעורים בה במקצת. ויש הפרש בין אבר מן החי לבשר מן החי: שהאבר — מטמא אדם וכלים כנבלה, והבשר שאינו אבר — טהור מכלום, כדילפינן לקמן בפירקין (קכח,ב). **במקומן** — אף על פי שהן מחוברין, אם חישב עליהן להאכילן לגוי — הוי אוכל לקבל טומאה, ולטמא אחרים. דטומאת עצמן אין בהן עד שיתלשו כולן, כדילפינן בגמרא. אבל מקבלים טומאה מן השרץ, ומטמאין בה את אחרים. **וצריכין הכשר** — לבא במים פעם אחת לאחר שנדלדלו, ושוב מקבלים טומאה עולמית. וליבא למימר בהאי אבר שסופו לטמא טומאה חמורה — דאינו מטמא טומאת אבר מן החי עד שימות, ושמא לא יבא לידי טומאה חמורה, דשמא ישחטנה, ואין שחיטה עושה ניפול.

נשחטה

דרחמנא אמר כי יפול עד שיפול — תימה: מאי משמע "כי יפול" לענין זה דאבר המדולדל? ועוד: דהאי קרא, בשרצים כתיב! ונראה דהכי דריש: "כי יפול מהם במותם", ואמר בפרק "בהמה המקשה" (חולין עד,א): מיתה עושה ניפול, ואם כן ממילא שמעינן דקודם מיתה אינה עושה ניפול. ואבהמה דרשי ליה, דאמר התם: מיתה עושה ניפול, ואין שחיטה עושה ניפול. ופירש בקונטרס: דמקרא יתירא דרשינן, ואם אינו ענין לשרצים, תנהו ענין לבהמה, דבת שחיטה היא.

טומאת נבלה — שמזכיר כאן התלמוד — לאו דוקא, אלא היינו טומאת אבר מן החי.

מסייע ליה לרב חייא כו' — ואם תאמר: למאי מייתי ליה סייעתא? אי להא דאמר "תאנים שצמקו באיבידן מטמאין טומאת אוכלין" — טפי הוה ליה למסייעיה ממתניתין! ונראה דמייתי סייעתא אמאי דקאמר "התולש מהן בשבת חייב חטאת", דמשמע נמי מברייתא דלאו לכל מילי הוה כתלוש, מדקא ממעט טומאת נבלה, כלומר טומאת אבר מן החי, ומקרא ממעט ליה. ובמתניתין ליתיה בפירוש אלא מדיוקא שמעינן ליה: טומאת אוכלין — אין, טומאת נבלות — לא.

לימא מסייע ליה ירקות שצמקו — הא מייתי שפיר אפילו אטומאת אוכלין, ומייתי סייעתא אהא דצמקו הוי כמדולדלים.

וקצצן על מנת ליבשן איצטריכא ליה — ואם תאמר: ליתני הכי "כרוב ודלעת שקצצן על מנת ליבשן, מטמא טומאת אוכלין", למה ליה למתני רישא "שצמקו באיבידן"? ויש לומר: דהכי מתני ליה טפי שפיר "הכרוב והדלעת שצמקו כו' ואם לא צמקו אלא קצצן על מנת ליבש" כו'. **ומר** סבר אין בהמה נעשית יד לאבר — נראה דרבה מצי סבר דלרבי שמעון שחיטה מכשרת ולא דם, והכי קאמר: אין בהמה נעשית יד לאבר, הא אם נעשית יד לאבר — היה מוכשר משחיטת בהמה, אף על פי שהוא אסור באכילה מדרבנן. וכן סברי כולהו אמוראי דמפרשי מתניתין, לבר מרבי אחא דאמר: בנתקנח הדם בין סימן לסימן קמיפלגי. דלדידיה דם מכשיר לרבי שמעון. וצריך לומר: דלרב אחא לא שמיע ליה ברייתא ד"השוחט" (חולין לו,א) דשמעינן מיניה דלרבי שמעון שחיטה מכשיר, ולא דם, אבל שאר אמוראי דהכא הוו ידעי לה שפיר. דהא רב פפא נמי מפרש לה לפלוגתייהו בסמוך. ובפרק "השוחט" (שם) אמר רב פפא עלה דברייתא: הכל מודים היכא דאיתיה לדם כו', אלמא ידע לה.

רבי

נְשְׁחֲטָה הַבְּהֵמָה - הוֹכְשְׁרוּ בְּדָמֶיהָ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא הוֹכְשְׁרוּ. מֻתָּה הַבְּהֵמָה - הַבָּשָׂר צָרִיךְ הֶכְשֵׁר. הָאֵבָר מְטַמֵּא מִשּׁוּם אֵבָר מִן הַחַי, וְאֵינוֹ מְטַמֵּא מִשּׁוּם אֵבָר נְבֵלָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר. **גמרא** טוּמְאַת אוֹכָלִין - אִין, טוּמְאַת נְבֵלָה - לָא. הֵיכִי דָּמֵי, אִי דְּמַעֲלִין אֲרוּכָה - אֲפִילּוּ טוּמְאַת אוֹכָלִין נַמִּי לָא לִיטַמּוּ. וְאִי דְּאֵין מַעֲלִין אֲרוּכָה - טוּמְאַת נְבֵלָה נַמִּי לִיטַמּוּ! - לְעוֹלָם דְּאֵין מַעֲלִין אֲרוּכָה, וְשָׁאנֵי טוּמְאַת נְבֵלָה, דְּרַחֲמָנָא אֲמַר: "כִּי יִפֹּל" - עַד שֶׁיִּפּוֹל. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: הָאֵבָר וְהַבָּשָׂר הַמְדוּלְדָּלִין בַּבְּהֵמָה וּמְעוּרִין בְּחוּט הַשַּׁעֲרָה, יָכוֹל יְטַמְּאוּ טוּמְאַת נְבֵלָה - תַּלְמוּד לוֹמַר: "יִפֹּל" - עַד שֶׁיִּפּוֹל. וַאֲפִילּוּ הָכִי, טוּמְאַת אוֹכָלִין מִיטַּמּוּ. מְסַיַּיע לֵיהּ לְרַב חִיָּיא בַּר אַשִׁי, דַּאֲמַר רַב חִיָּיא בַּר אַשִׁי, אֲמַר שְׁמוּאֵל: תְּאֵנִים שֶׁצָּמְקוּ בְּאִיבִּיהֶן - מְטַמְּאוֹת טוּמְאַת אוֹכָלִין, וְהַתּוֹלֵשׁ מֵהֶן בַּשַּׁבָּת - חַיָּיב חַטָּאת. לֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ: יְרָקוֹת שֶׁצָּמְקוּ בְּאִיבִּיהֶן, כְּגוֹן הַכְּרוּב וְהַדְּלַעַת - אֵין מְטַמְּאִין טוּמְאַת אוֹכָלִין. קְצָצָן וְיִבְּשָׁן - מְטַמְּאִין טוּמְאַת אוֹכָלִין. קְצָצָן וְיִבְּשָׁן סָלְקָא דַּעְתָּךְ? עֵץ בְּעָלְמָא הוּא! וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: בְּעַל מְנָת לְיַבְּשָׁן. טַעֲמָא דִּכְרוּב וּדְלַעַת הוּא, כֵּיוָן דְּיִבְּשָׁן - לָאו בְּנֵי אֲכִילָה נִינְהוּ, הָא שְׁאָר פֵּירוֹת - מְטַמְּאִי! הֵיכִי דָּמֵי, אִי דְּיִבְּשָׁן הֵן וְעוֹקְצֵיהֶן - פְּשִׁיטָא, אֶלָּא לָאו: בְּלָא עוֹקְצֵיהֶן. - לְעוֹלָם הֵן וְעוֹקְצֵיהֶן, וּקְצָצָן עַל מְנָת לְיַבְּשָׁן אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ. תָּא שְׁמַע: אִילָן שֶׁנִּפְשַׁח וּבוֹ פֵּירוֹת - הֲרֵי הֵן כִּתְלוּשִׁין, יָבְשׁוּ - הֲרֵי הֵן כִּמְחוּבָּרִין. מַאי לָאו, מַה תְּלוּשִׁין - לְכָל דִּבְרֵיהֶן, אַף מְחוּבָּרִין - לְכָל דִּבְרֵיהֶן! - מִידֵּי אִירְיָא? הָא כִּדְאִיתָא, וְהָא כִּדְאִיתָא. "נִשְׁחֲטָה הַבְּהֵמָה" [וכו']. בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי? אֲמַר רַבָּה: בִּבְהֵמָה נַעֲשֵׂית יָד לְאֵבֶר קָמִיפַּלְגִי. מָר סְבַר: אֵין בְּהֵמָה נַעֲשֵׂית יָד לְאֵבֶר. וּמָר סְבַר: בְּהֵמָה נַעֲשֵׂית יָד לְאֵבֶר. אַבַּיֵי אָמַר: בְּאוֹחֵז בְּקָטָן וְאֵין גָּדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ קָמִיפַּלְגִי. מָר סְבַר: אוֹחֵז בְּקָטָן וְאֵין גָּדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ - הֲרֵי הוּא כְּמוֹתוֹ. וּמָר סְבַר: אֵינוֹ כְּמוֹתוֹ. וְאַף רַבִּי יוֹחָנָן סָבַר בְּאוֹחֵז בְּקָטָן וְאֵין גָּדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ קָא מִיפַּלְגִי. דְּרַבִּי יוֹחָנָן רָמֵי דְּרַבִּי מֵאִיר אַדְּרַבִּי מֵאִיר: מִי אָמַר רַבִּי מֵאִיר אוֹחֵז בְּקָטָן וְאֵין גָּדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ הֲרֵי הוּא כְּמוֹתוֹ? וּרְמִינְהוּ: אוֹכֶל שֶׁנִּפְרַם וּמְעוּרֶה בְּמִקְצָת,

רבי

נשחטה הבהמה — נטהרו מלטמא עוד משום נבילה, ואף על פי שאסורין באכילה, כדאמרינן ב"בהמה המקשה" (חולין עג,ב) מ"ובשר בשדה טרפה". ומידי נבלה טהרו — דאין שחיטה עושה ניפול, והוכשרו בדמיה לקבל טומאה בלא הכשר אחר. **מתה הבהמה הכשר** — שנדלדל צריך הכשר לקבל טומאה מן השרץ, אם לא הוכשר משנדלדל. דטומאת נבלה אין בו, כדאמר ב"בהמה המקשה" (חולין עג,ב) דמיתה עושה ניפול, ואינו כמתנבל עמה במיתתה, אלא כפרוש מחיים, ובשר הפורש מן החי — טהור. **האבר מטמא משום אבר מן החי כו'** — כדפרישית טעמא: דמיתה עושה ניפול, כמו שנופל סמוך למיתה, ואינו נבלה. הלכך, אינו מטמא משום נבלה. ובגמרא מפרש מאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן הנבלה. **ורבי שמעון מטהר** — בגמרא מפרש טעמיה. **גמרא טומאת נבלות לא** — דלא הוי כתלושין לגמרי דליטמא האבר כשאר אבר מן החי, דאמר לקמן שהוא מטמא אדם וכלים. **כי יפול מנבלתם** — אינו קרוי "נבלה" עד שיפול לגמרי. וגבי שרצים כתיב, דאבר מן החי דידהו נמי מטמא, כדלקמן. ובתרי קראי כתיב גבי שרצים "כי יפול": חד, "כי יפול מנבלתם עליו יטמא" (ויקרא יא), וכתיב (שם) "וכי יפול מנבלתם על כל זרע" וגו' — חד לאבר מן הבהמה, דמיתה עושה ניפול אתא. **ואפילו הכי טומאת אוכלין מטמו** — בניחותא. כלומר, ואף על גב דמחוברין חשיבי לענין טומאת נבלות, קתני מתניתין דלענין טומאת אוכלין תלושין נינהו, ומקבלין טומאה כשאר אוכלין. **מסייע ליה כו' שצמקו באיבידן** — שיבשו באילן. **חייב חטאת** — אם לא יבשו עוקציהן. אלמא, אף על גב דלענין שבת מחוברין נינהו, מטמאין טומאת אוכלין. **לימא מסייע ליה** — לשמואל. **כגון הכרוב והדלעת** — שלאחר שהן יבשים הרי הן כעץ, ואינן ראויין לאכילה. **אין מטמאין טומאת אוכלין** — דהא לאו אוכל נינהו. וקא סלקא דעתך דהיא גופה לא איצטריך, דעץ לא יטמא. אלא למימרא: דהני הוא דכי צמקו באיבידן טהורין, אבל שאר פירות הנאכלין בצימוקן — מקבלין טומאה, ואשמעינן דכתלושין דמו. **קצצן** — לחין, על מנת ליבשן, אף על פי שאין עומדין למאכל אלא לעץ, כגון דלעת לעשות הימנה כלי וכרוב להסקה — אפילו הכי, כל זמן שהן לחין מטמאין. קתני רישא מיהת — ירקות שצמקו באיבידן, כגון הכרוב והדלעת, טעמא דהני כי יבשו לאו אוכלין נינהו, הא שאר פירות — מטמאין באיבידן. **והיכי דמי** — הך מתניתא דקתני דכרוב ודלעת הוא דלא מטמו, הא אחריני מטמו. **אי דיבשו הן ועוקציהן** — דאף לענין שבת תלושין הן. **פשיטא** — דמטמו, למה ליה למתנייה? לא איהי גופה איצטריך לאשמועינן דעץ לא יטמא, ולאו דיוקא דידיה איצטריך לאשמועינן דאחריני מטמו, דהא תלושין גמורין הן. **אלא לאו בלא עוקציהן** — ומשום דוקיא דידיה אצטריך למתנייה, דאף על פי דלענין שבת מחוברין הן, לענין טומאה תלושין הן, כדשמואל. והיינו מסייע ליה. **לעולם הן ועוקציהן** — ודקא קשיא לן: מאי קא משמע לן? משום סיפא תנייה. דאשמועינן קצצן לחין על מנת ליבשן — מטמאין טומאת אוכלים. **שנפשח** — נתלש ממנו ענף, ובאותו ענף יש פירות. **הרי הן כתלושין** — ואפילו הן לחין. **יבשו** — פירות האילן שלא נפשח — הרי הן כמחוברין. **מאי לאו אף מחוברין** — דקאמר, לכל דבריהם קאמר, ואפילו לענין טומאה, וקשיא לשמואל. **הא כדאיתא והא כדאיתא** — תלושין שנפשח לכל דבריהם הוו תלושין — בין לענין חיוב טומאה בין לענין שבת, ומחוברין דקתני גבי יבשו — לשבת קאמר, ולא לטומאה. והיינו כשמואל. **כמאי קא מיפלגי** — רבי מאיר ורבי שמעון לגבי הכשר? **אמר רבה בבהמה נעשית יד לאבר קמיפלגי** — ותרוייהו אית להו יש יד להכשר. ומיהו רבי שמעון סבר: אין בהמה כולה נעשית יד לאבר אחד. הלכך, לא הביאה לו הכשר. ורבי מאיר סבר: בהמה נעשית יד לאבר. **אביי אמר** — אין טעמייהו משום יד, דכולי עלמא: אין בהמה נעשית יד לאבר אחד. אלא טעמא דרבי מאיר: משום דכולה חדא חשיב ליה. ואף על גב דכי אוחז את הקטן באבר ובשר המדולדל, אין גדול עולה עמו אלא נתלש מיד. הואיל ובשאוחז בגדול עולה קטן עמו — חד הוא. ורבי שמעון סבר: אינו כמוהו. **אוכל** — תרומה. **שנפרם** — לשון פרוסה, נשבר. **הרי הוא כמוהו** — ואם נגע טבול יום באחד מן השברים — פסל את חבירו.

ואם לאו — חבירו טהור, ואף על פי שנוגעין זה בזה — אין שלישי עושה רביעי בתרומה, וגבי טבול יום תנינא לה במסכת יומא (יט,א). **מוחלפת השיטה** — כאן החליף רבי מאיר שיטתו, אבל בעלמא סבירא ליה: אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו — הרי הוא כמוהו. ומדקאמר רבי יוחנן הכי, שמע מינה: דסבירא ליה דבאוחז בקטן ואין גדול עולה עמו קא מיפלגי.

ומהדר התלמוד ומאי קשיא — ליה לרבי יוחנן? דלמא אף על גב דמיקל רבי מאיר בטבול יום, שהוא טומאה דרבנן, מחמיר הוא בטומאה חמורה! **תניא רבי אומר** — תירוצא הוא. כלומר, הא תני רבי דלא שני ליה: **אחד טבול יום ואחד שאר טומאות** — אין חילוק בנגיעתם, דהקרויה בשאר טומאות נגיעה, הוי בטבול יום נמי נגיעה. **לדברי רבי דלא שני ליה** — החליף רבי מאיר שיטתו, דהא כל היכא דהויא נגיעה בטבול יום, הויא נגיעה בשאר טומאות. והא שמעינן לרבי מאיר דמתניתין דאף על גב דאין גדול עולה עמו, חבור הוא. **רבא אמר ביש יד להכשר** — כי היכי דילפינן "יד" לטומאה בריש פרקין (קיח,א) קמיפלגי, ודכולי עלמא בהמה נעשית "יד" לאבר. **בהכשר קודם מחשבה קמיפלגי** — ודכולי עלמא: יש "יד" לטומאה ולהכשר, אלא ששחטה קודם שחישב להאכילו לגוי, דקדם הכשר למחשבה. רבי שמעון סבר: כיון דבשעת הכשר אכתי לאו בר קבולי טומאה הוא, דסתמיה לאו לאכילה קאי, שאף לבן נח אסור הוא — הכשר נמי לא מקבל. **חלב** — אין דרכו לאוכלו בכפרים, מפני שהעם מועט, ויש להם בשר הרבה לצורך סיפוקן. אבל בברכים, העם מרובה, ואין להם בשר לכל הצורך, אוכלין אותו על ידי הדחק. אי נמי: משום הכי אין דרכן לאוכלו בכפרים — משום דעניים הם, אבל בני כרכים שהם עשירים — אוכלין אותו. **הוכשר בשחיטה** — ואף על גב דקדם הכשר למחשבה. **עולשים** — עשב שקורין קרשפיל"א. **שלקמן לבהמה** — והוכשרו, ואחר כך נמלך עליהם לאדם — צריכין הכשר שני, מפני שקדם הכשר למחשבה. ורבי מאיר סבר להו: כי היכי דאמר רבי עקיבא מעיקרא מאכל בהמה אינו מקבל טומאה. **בנתקנח הדם כו'** — ודכולי עלמא: אין "יד" להכשר, אבל יש "יד" לטומאה. ופלוגתייהו: בשניתז הדם על האבר, וקינחו בין סימן לסימן. **דם מכה** — אינו מכשיר. דם חללים קרוי "משקה", ולא דם מכה. **רב אשי אמר** — דכולי עלמא אית "יד" להכשר, והאי אבר אית ליה "יד", דבהמה נעשית "יד" לאבר. אי נמי: סבירא ליה, אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו הרי הוא כמוהו, ובשניתז הדם על האבר ולא נתקנח קא מיפלגי. רבי מאיר סבר: דם מכשיר, והרי הוכשר. ורבי שמעון — לטעמיה, דאמר בפרק שני (חולין לו,א): שחיטה מכשרת, ולא דם. והאי אבר, כיון דלא מהניא ליה שחיטה להתירו באכילה, אף על גב דמהניא ליה לטהוריה מידי נבלה — לא מכשרה ליה לטומאה. דטעמא דשחיטה מכשרת: היינו, משום דכיון דמשויא ליה אוכלא לענין היתר אכילה, משויא ליה נמי אוכלא לענין טומאה. והכא ליכא למימר הכי. **בעי רבה כו'** — רבה אוקים פלוגתייהו לעיל בבהמה נעשית "יד" לאבר. בעי רבה: לרבי מאיר, דאמר בהמה נעשית "יד" לאבר בשחיטה לענין הכשר בחייה, מהו שתעשה "יד" להכניס ולהוציא טומאה. היכא דהוכשר במים לאחר דלדולו, דאמרינן במתניתין דמקבלין טומאה במקומן, ואם נגע טומאה בבהמה — מהו שתעשה "יד", להביא טומאה לאבר? מי אמרינן: כיון דבעלי חיים לא מקבלי טומאה, "יד" נמי לא הוו. או דילמא, נהי דאיהי גופה טהורה, "יד" לאבר מיהא הויא. כי היכי דאמרינן גבי עצם דבשר ואוכל עליו, שהוא "יד" לבשר להכניס ולהוציא טומאה, אף על פי שאין עצם בלא בשר מקבל טומאה. **קישות שנטעה בעציץ** — שאינו נקוב — כתלושה דמיא, ומקבלת טומאה כשאר אוכלין, או אם היתה טמאה — הרי היא בטומאתה. ואם הגדילה ויצאה נופה לחוץ ונוטה על הארץ, ויונק מריח הארץ דרך אויר — כמחובר דמיא, וטהרה כל הקישות שבעציץ, לפי שחוזרים ויונקין מן הנוף הנוטה חוץ לעציץ. **הטמא בטומאתו** — מה שבתוך העציץ מקבל טומאה, לפי שהוא כתלוש. **והטהור** — הנוף שיצא לחוץ ויונק מריח הארץ דרך אויר — כמחובר, וטהורה. **לרבי שמעון** — מהו שיעשה נוף הטהור "יד" לקישות, להביא לה טומאה? **המשתחוה לחצי דלעת אסרה** — בהנאה, משום עבודה זרה. ולרבי שמעון איסורי הנאה אין מטמאין טומאת אוכלין, דנפקא ליה לקמן (חולין קכט,א) מ"כל האוכל אשר יאכל", דבעינן שאתה יכול להאכילו לאחרים, והא הדלעת איסורי הנאה היא, ותו לא מטמא טומאת אוכלין. ונהי דטומאה יוצאה לה מגופה, דהא עבודה זרה מטמאה כשרץ, שנאמר (דברים ז) "שקץ תשקצנו". ולרבי עקיבא מטמאה כנדה, שנאמר (ישעיהו ל) "תזרם כמו דוה". מיהו ההיא טומאה — דרבנן היא, כדאמרינן בפרק "רבי עקיבא" (שבת פג,ב), וקרא — אסמכתא בעלמא הוא.

מהו

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אִם אוֹחֵז בְּקָטָן וְגָדוֹל עוֹלֶה עִמּוֹ - הֲרֵי הוּא כָּמוֹהוּ, וְאִם לָאו - אֵינוֹ כָּמוֹהוּ. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מוּחְלֶפֶת הַשִּׁיטָה. - וּמַאי קוּשְׁיָא? דִּילְמָא שָׁנֵי לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר בֵּין טָבוּל יוֹם לִשְׁאָר טוּמְאוֹת? - תַּנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: אֶחָד טָבוּל יוֹם וְאֶחָד שְׁאָר טוּמְאוֹת. - וְדִילְמָא: לְרַבִּי לָא שָׁנֵי לֵיהּ, וּלְרַבִּי מֵאִיר שָׁנֵי לֵיהּ? אֲמַר רַבִּי יִאשַׁיָּה, הָכִי אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לְדִבְרֵי רַבִּי מוּחְלֶפֶת הַשִּׁיטָה. רָבָא אָמַר: בְּיֵשׁ יָד לְטוּמְאָה וְאֵין יָד לְהֶכְשֵׁר קָמִיפַּלְגִי. מָר סָבַר: יֵשׁ יָד לְטוּמְאָה וְאֵין יָד לְהֶכְשֵׁר, וּמָר סָבַר: יֵשׁ יָד לְטוּמְאָה וּלְהֶכְשֵׁר. רַב פָּפָּא אָמַר: בְּהֶכְשֵׁר קוֹדֶם מַחֲשָׁבָה קָמִיפַּלְגִי. דִּתְנַן, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: כָּךְ הָיָה רַבִּי עֲקִיבָא שׁוֹנֶה, חֵלֶב שְׁחוּטָה בַּכְּפָרִים - צָרִיךְ מַחֲשָׁבָה, וְאֵין צָרִיךְ הֶכְשֵׁר, שֶׁכְּבָר הוּכְשַׁר בַּשְּׁחִיטָה. אָמַרְתִּי לְפָנָיו: לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ, עוֹלְשִׁין שֶׁלְּקָטָן וְהִדִּיחָן לַבְּהֵמָה וְנִמְלַךְ עֲלֵיהֶן לָאָדָם - צְרִיכוֹת הֶכְשֵׁר שֵׁנִי! וְחָזַר רַבִּי עֲקִיבָא לְהְיוֹת שׁוֹנֶה כְּרַבִּי יְהוּדָה. מָר סָבַר לָהּ כְּמַעֲקְרָא, וּמָר סָבַר לָהּ כַּחֲזָרָה. רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא אָמַר: בְּנִתְקַנֵּחַ הַדָּם בֵּין סִימָן לְסִימָן קָמִיפַּלְגִי. מָר סָבַר: יֶשְׁנָהּ לַשְּׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף, וְהַאי דַּם שְׁחִיטָה הוּא. וּמָר סָבַר: אֵינָהּ לַשְּׁחִיטָה אֶלָּא לַסּוֹף, וְהַאי דַּם מַכָּה הוּא. רַב אַשִׁי אָמַר: בְּשְׁחִיטָה מַכְשֶׁרֶת וְלֹא דָם קָמִיפַּלְגִי. בָּעֵי רַבָּה: בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ, מַהוּ שֶׁתֵּעָשֶׂה יָד לְאֵבֶר? תֵּיקוּ. אָמַר אַבָּיֵי: הֲרֵי אָמְרוּ קִישׁוּת שֶׁנִּטְּעָה בְּעָצִיץ, וְהִגְדִּילָה וְיָצְאת חוּץ לָעָצִיץ - טְהוֹרָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: וְכִי מַה טִּיבָהּ לְטַהֵר? אֶלָּא הַטָּמֵא בְּטוּמְאָתוֹ, וְטָהוֹר בְּטָהֳרָתוֹ. בָּעֵי אַבָּיֵי: מַהוּ שֶׁתֵּעָשֶׂה יָד לַחֲבֶרְתָּהּ? תֵּיקוּ. אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: הֲרֵי אָמְרוּ הַמִּשְׁתַּחֲוֶה לַחֲצִי דְּלַעַת - אֲסָרָהּ. בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה:

מהו

רבי מאיר אומר אם אוחז בקטן וגדול עולה עמו — הבי גרסינן בספרים, ובפירוש רבינו תם ובמסכת טבול יום (פרק ג משנה א) אינו כן, דגרסינן: "רבי מאיר אומר: אם אוחז בגדול, וקטן עולה עמו — הרי הוא כמוהו. רבי יהודה אומר: אם אוחז בקטן, וגדול עולה עמו — הרי הוא כמוהו". ולהך גירסא תימה: מאי פריך הכא דרבי מאיר אדרבי מאיר? ולא מסתבר לפרש: דרבי יוחנן דאמר באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו אליבא דרבי מאיר, לאו דוקא, אלא גם הקטן אין עולה עם הגדול — דלא משמע הכי.

בהמה בחייה מהו שתעשה יד לאבר —

תימה: מאי מבעיא ליה? אי משום דבהמה בחייה לאו בת קבולי טומאה היא — כל ידות שבעולם נמי לא מקבלי טומאה, אלא שמכניסות ומוציאות טומאה! ויש לומר: דלא דמי לשאר ידות, דמאי דלא מקבלי טומאה, משום שאינן אוכל. אבל בעלי חיים, כי נמי הוי אוכל, כגון בן פקועה, איבא למאן דאמר פרק "בהמה המקשה" (חולין עה,א) דלא מקבל טומאה. **קישות** שנטעה בעציץ והגדילה ויצאה חוץ לעציץ טהורה — ואף על גב דאמר בפרק "המביא גט" (גיטין כב,א עיין שם): אילן בארץ, ונופו נוטה בחוצה לארץ, בתר עיקרו אזלינן — התם, מרובה יניקתו במקום העיקר. אבל עיקרו בעציץ, אין יניקת השרשים מרובה, ואין הנופות יונקות מן העציץ. **אלא** הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו — ואף על גב דבעציץ נקוב אמרינן ב"המצניע" (שבת צה,ב) דלרבי שמעון הוי כמחובר לענין הכשר זרעים, ומסתמא הוא הדין לענין טומאה — התם, על ידי הנקב הוי כמחובר. אבל הכא, על ידי מה שיוצא לחוץ לא יהא מה שבפנים כמחובר.

הרי אמרו המשתחוה לחצי דלעת אסרה בעי רבי זירא מהו שתעשה יד לחברתה — לפירוש שני שבקונטרס, דמבעיא ליה אי הויא חציה שלא השתחוה לה יד להוציא טומאה או לא, כלום נעשה יד אוכל לאוכל אחר או לא — תימה: דבכולה שמעתין מוכח דאוכל נעשה יד לאוכל, לקמן: כוליא של נבלה בחלבה נעשה החלב יד לבוליא, ולעיל נמי לא פליגי אלא בבהמה אם נעשית יד לאבר, משום שהבהמה דבר גדול ואינה ראויה להיות יד, אבל אם היו שוין הבהמה והאבר — הויא יד לכולי עלמא! ועוד: אמאי נקט "דלעת"? ליבעי בשתי חתיכות בשר המדובקין בעור, ונטמאה אחת מהן בשרץ! ואין לומר נמי: דבדלעת מחוברת איירי, והחצי טמא, מידי דהוה אאשרה. וקא מבעיא ליה אי הוי יד אידך להוציא טומאה, כיון שהוא מחובר, כדמבעיא ליה בקישות שנטעה בעציץ — דאכתי אמאי נקט "דלעת"? לימא "המשתחוה לחצי אילן"! ונראה כלשון ראשון שפירש בקונטרס, דבעי: אם נגע שרץ בחצי שהשתחוה, אם נעשית יד לחצי האחר, הואיל ואין ראוי לקבל טומאה לרבי שמעון דאמר: אוכל שאין יכול להאכילו לאחרים — אינו אוכל. ולא דמי לשאר ידות: דהתם — אין מקבלות טומאה, לפי שאינן ראויות לאכילה, ועץ בעלמא הן. אבל הכא — אוכל גמור הוא, אבל דבר אחר גורם לו שאין ראוי להאכילו לאחרים, כדפרישית לעיל גבי "בהמה בחייה מהו" כו'.

רבי

רבי יהודה מטהר — הא דאמר לעיל (קכז,ב): תאנים שצמקו באיבידן מטמא טומאת אוכלין, אתיא דלא כרבי יהודה. אי נמי: צמקו לא הוי אפילו כמעורה. **כוליא** וניב שפתים איכא ביניייהו — פירוש: כוליא שלמה, וניב שפתים שלם. אבל חצי כוליא וחצי ניב שפתים — אף על פי שאין עושה חליפין, אינו מטמא. דגמרינן מבהמה מתה שהיא דבר חשוב, אף אבר שהוא חשוב. ואף על גב דרבי יוסי הגלילי לא יליף מ"בהמה", לענין דבעי חשיבות קצת יליף. אבל אין לומר שאפילו חצי כוליא וחצי ניב שפתים, הואיל ואין עושין חליפין, מטמו — דהא עצם אין עושה חליפין, ואם נשבר ונפל מבהמה בחייה, מסתמא לא מטמא. דלא עדיף עצם מן החי מעצם דנבלה, דאמר "בנבלתה" ולא בעצמות. ועצם כשעורה מן המת מטמא, אבל פחות — לא, אף על גב דאין עושה חליפין. ואם תאמר: דהכא אמר דבשר עושה חליפין חוץ מכוליא וניב שפתים, ובפרק "דם הנדה" (נה,א) אמר: מה עצם שאין גזעו מחליף, ופריך: והרי בשר? כו', ומשני: דמקומו נעשה צלקת! ויש לומר: דהכא מענייניה דקרא, והתם מענייניה. התם — דומיא דעצם, שמתרפא קצת אבל אין מתרפא כבתחלה, ובשר נמי נעשה צלקת. והכא — דומיא דמיתה, שאינה עושה חליפין כלל. ולכך נקט הכא לשון "חליפין", והתם נקט "גזעו מחליף". **בין** רבי לרבי עקיבא איכא ביניייהו בשר — איתי ספרים דגרסי "רכובה", וכן נראה. דמשום הכי לא בעי רבי עקיבא בשר — דאיכא אבר בבהמה, דהיינו רכובה, שאין עליו בשר. ורבי לא אזיל אלא בתר רוב אברים, ולא מטמא אפילו ברכובה גופה. אבל אי לאו רכובה, לא הוה ידעינן טעמא דרבי עקיבא מאי טעמא לא דריש נמי מ"בהמה" דנבעי בשר. דטעמא דרבי יוסי הגלילי ניחא — דלא דריש מידי מ"בהמה". ורבינו יצחק בן אשר פירש: דברכובה כולי עלמא לא פליגי. כיון שנבראת כך בלא בשר, לא גרעה משאר איברים. ולא פליגי אלא דוקא באבר שהיזה עליו בשר והוסר.

טומאת וטומאת

מַהוּ שֶׁתַּעֲשֶׂה יָד לַחֲבֶרְתָּהּ? תֵּיקוּ. אָמַר רַב פַּפָּא, הֲרֵי אָמְרוּ: יְחוּר שֶׁל תְּאֵנָה שֶׁנִּפְשַׁח וּמְעוּרֶה בְּקִלִּיפָתָהּ - רַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אִם יָכוֹל לְחָיוֹת - טָהוֹר, וְאִם לָאו - טָמֵא. בָּעֵי רַב פַּפָּא: מַהוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה יָד לַחֲבֵירוֹ? תֵּיקוּ. אָמַר רַבִּי זֵירָא, הֲרֵי אָמְרוּ: אֶבֶן שֶׁבַּזָּוִית, כְּשֶׁהוּא חוֹלֵץ - חוֹלֵץ אֶת כּוּלָּהּ, וּכְשֶׁהוּא נוֹתֵן - נוֹתֵן אֶת שֶׁלּוֹ וּמְנִיחַ אֶת שֶׁל חֲבֵירוֹ. בָּעֵי רַבִּי זֵירָא: מַהוּ שֶׁתַּעֲשֶׂה יָד לַחֲבֶרְתָּהּ? תֵּיקוּ. "מֵתָה הַבְּהֵמָה". מַאי אִיכָּא בֵּין אֵבֶר מִן הַחַי לְאֵבֶר שֶׁל הַנְּבֵלָה? אִיכָּא בֵּינַייהוּ: בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ מֵאֵבֶר בְּהֵמָה, דְּאִילּוּ בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מֵאֵבֶר מִן הַחַי - לֹא מְטַמֵּא, מֵאֵבֶר מִן הַנְּבֵלָה - מְטַמֵּא. אֵבֶר מִן הַחַי דִּמְטַמֵּא, מַאי קְרָא? אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב: "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה". - וְהַאי מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכְאִידָךְ דְּרַב יְהוּדָה, אֲמַר רַב, דַּאֲמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב, וְאָמְרִי לָהּ בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה" - מִקְצָת בְּהֵמָה מְטַמְּאָה, וּמִקְצָת בְּהֵמָה אֵינָהּ מְטַמְּאָה. וְאֵיזוֹ זוֹ - זוֹ טְרֵפָה שֶׁשָּׁחֲטָהּ! - אִם כֵּן, לְכְתּוֹב רַחֲמָנָא "מִמְּהֵמָה", מַאי "מִן הַבְּהֵמָה" - שְׁמַע מִינָּהּ תַּרְתֵּי. - אִי הָכִי, אֲפִילּוּ בָּשָׂר נַמִי! - לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּתַנְיָא: יָכוֹל יְהֵא בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחַי טָמֵא? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה", מַה מִּיתָה - שֶׁאֵינָהּ עוֹשָׂה חֲלִיפִין, אַף כֹּל - שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה חֲלִיפִין, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "בְּהֵמָה", מַה בְּהֵמָה - גִּידִים וַעֲצָמוֹת, אַף כֹּל - גִּידִים וַעֲצָמוֹת. רַבִּי אוֹמֵר: "בְּהֵמָה", מַה בְּהֵמָה - בָּשָׂר גִּידִים וַעֲצָמוֹת, אַף כֹּל - בָּשָׂר גִּידִים וַעֲצָמוֹת. - מַאי אִיכָּא בֵּין רַבִּי לְרַבִּי עֲקִיבָא? - אִיכָּא בֵּינַייהוּ: אַרְכּוּבָה. - בֵּין רַבִּי עֲקִיבָא לְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי מַאי אִיכָּא בֵּינַייהוּ? אָמַר רַב פַּפָּא: כּוּלְיָא וְנִיב שְׂפָתַיִם אִיכָּא בֵּינַייהוּ. תַּנְיָא נַמִי גַּבֵּי שְׂרָצִים כְּהַאי גַּוְונָא: יָכוֹל בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַשְּׂרָצִים יְהֵא טָמֵא? תַּלְמוּד לוֹמַר: "בְּמֹתָם", מַה מִּיתָה - שֶׁאֵינָהּ עוֹשָׂה חֲלִיפִין, אַף כֹּל - שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה חֲלִיפִין, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "שֶׁרֶץ", מַה שֶּׁרֶץ - גִּידִים וַעֲצָמוֹת, אַף כֹּל - גִּידִים וַעֲצָמוֹת. רַבִּי אוֹמֵר: "שֶׁרֶץ", מַה שֶּׁרֶץ - בָּשָׂר גִּידִים וַעֲצָמוֹת, אַף כֹּל - בָּשָׂר גִּידִים וַעֲצָמוֹת. בֵּין רַבִּי לְרַבִּי עֲקִיבָא - אִיכָּא בֵּינַייהוּ אַרְכּוּבָה. בֵּין רַבִּי עֲקִיבָא לְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי מַאי אִיכָּא בֵּינַייהוּ? אָמַר רַב פַּפָּא: כּוּלְיָא וְנִיב שְׂפָתַיִם אִיכָּא בֵּינַייהוּ. וּצְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן "בְּהֵמָה" - הֵיינוּ טַעֲמָא דְּלָא מְטַמֵּא מֵחַיִּים, מִשּׁוּם דְּלָא מְטַמֵּא בְּכַעֲדָשָׁה. אֲבָל שֶׁרֶץ דְּמְטַמֵּא בְּכַעֲדָשָׁה, אֵימָא לְמְטַמֵּא מֵחַיִּים! וְאִי אַשְׁמְעִינַן "שֶׁרֶץ" - מִשּׁוּם דְּלָא מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא לֹא מְטַמֵּא מֵחַיִּים, אֲבָל בְּהֵמָה דְּמְטַמֵּא בְּמַשָּׂא, אֵימָא תְּטַמֵּא מֵחַיִּים, צְרִיכָא. תָּנוּ רַבָּנָן: הַחוֹתֵךְ בַּזַּיִת בָּשָׂר מֵאֵבֶר מִן הַחַי, חָתְכוֹ וְאַחַר כָּךְ חִישֵּׁב עָלָיו - טָהוֹר. חִישֵּׁב עָלָיו וְאַחַר כָּךְ חָתְכוֹ - טָמֵא. רַבִּי אַסִי לָא עַל לִבֵּי מִדְּרָשָׁא, אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַבִּי זֵירָא. אָמַר לֵיהּ: מַאי אָמַר לֵיהּ? בְּבִי מִדְּרָשָׁא? אָמַר לֵיהּ: מַאי קַשְׁיָא לָךְ? אָמַר לֵיהּ: דְּקָתָנֵי "חִישֵּׁב וְאַחַר כָּךְ חָתְכוֹ - טָמֵא".

טומאת

מהו שתעשה יד לחברתה — לענין טומאה דאורייתא, לקבל טומאה מן השרץ כדי להביאה לחברתה, להיות חברתה "ראשונה", כאילו נגע עצמה בטומאה. "שניה לטומאה" פשיטא לן דלא הויא ההיא חברתה, שהרי זו לא קבלה טומאה לעצמה. לישנא אחרינא: לענין טומאת עבודה זרה קמיבעיא ליה. דזו שנעשית עבודה זרה — הרי היא כשרץ, וחציה השני מי הוה לה "יד", והנוגע בה — כנוגע בעבודה זרה? או דילמא לא הוי לה "יד", וטהור הנוגע בה. כגון אם לא הוכשרה, דאין עליה תורת "אוכל" לקבל טומאה מחברתה. אי נמי: הוכשרה, הויא לה איהי "ראשון", והנוגע בה הוי "שני". נעשה האוכל "יד" לאוכל אחר, או לא? **יחור** — נוף. **רבי יהודה מטהר** — דאכתי מחובר הוא. **אם יכול לחיות** — הוי מחובר, וטהור. **ואם לאו** — הרי הוא כתלוש, וטמא. **מהו שיעשה יד לחבירו** — אם נפשח מיחור זה יחור אחר, ומעורה בו בקליפתו, ואינו יכול לחיות, והוי תלוש, והראשון יכול לחיות. מהו שיעשה זה שיכול לחיות, ואינו מקבל טומאה, "בית יד" לזה התלוש ומביא לו טומאה? אי נמי: אם יחור זה אינו יכול לחיות, מהו שיעשה לו האילן "יד" להביא טומאה על פירות שביחור? **אבן** המנוגעת. **שבזוית** — שנראה בבית זה ובבית זה. שכן דרך הזויות לתת שם אבנים גדולות המחזיקים את כל עובי הכותל, ונראה משני צדדים. **כשהוא חולץ** — לטוף שבוע של הסגר, כדכתיב (ויקרא יד) "וחלצו את האבנים". **חולץ את כולו** — דהא "אבן" כתיב, כמות שהיא, או גדולה או קטנה. **וכשהוא נותן** — אם הוחלט הבית, ובא לנותצו. **נותן את שלו** — חולץ את האבן, ונותץ את צד שלו. **ומניח את חלק חבירו** — דהא כתיב (שם) "ונתץ את הבית" — ולא שתי בתים. **מהו שיעשה** — חלק הטהור "בית יד" לזה, להכניס טומאה לבית חבירו? דהא אבן המנוגעת מטמאה באהל, כדכתיב (שם) "והבא אל הבית". **איכא ביניייהו בשר הפורש מן האבר** — לאחר זמן. בשר הפורש מן החי לא מטמא, אלא אם כן הוי אבר עם הגידים והעצמות, כדיליף לקמן. וכל שכן בשר הפורש מן אבר מן החי. **מאבר מן הנבלה מטמא** — דהא איכא כזית נבלה. **מן הבהמה ממקצת בהמה** — כגון אבר ממנה, מדכתיב "וכי ימות מן" — דמשמע כעין מיתה שאינה עושה חליפין, והיינו אבר. וסיפיה דקרא "הנוגע בנבלתה יטמא". **ומקצת בהמה אינה מטמאה** — ואף על פי שהיא כמתה, כגון טרפה ששחטה. **וכי ימות** — מיניה נפקא לן אבר, כדאמרינן. וקרייה "מתה" — אלמא, כעין מיתה בעינן, שאינה חוזרת. **עושה חליפין** — חוזרת לקדמותה. ובשר עושה חליפין, אם יתלוש בשר מן הבהמה — אחר עולה תחתיו. **מה בהמה** גידין **ועצמות** — לקמיה מפרש מאי ביניייהו. הכי גרסינן: "רבי אומר בהמה מה בהמה בשר גידים ועצמות" כו'. **בין רבי לרבי עקיבא איכא ביניייהו רכובה** — רכובה הנמכרת עם הראש אין בה בשר כלל, אלא גידים ועצמות. לרבי עקיבא — אבר הוא, וכל שכן לרבי יוסי הגלילי, דהא אינו עושה חליפין. ולרבי — לאו אבר מן החי הוא, דהא אין בו בשר. **בין רבי עקיבא לרבי יוסי הגלילי איכא ביניייהו כוליא וניב שפתים** — דאין עושין חליפין, ואין בהן עצם. לרבי יוסי — הוו אבר, לרבי עקיבא — לאו אבר נינהו. **בשר הפורש מן השרצים** — מן החי, דאבר מן החי נוהג בהן. **דאי אשמועינן בהמה היינו טעמא דלא מטמא** — בשר מן החי דידה, משום דלא מטמא בכעדשה. **שרץ** — לא כתיב ביה משא, בהמה כתיב בה משא. **החותך כזית בשר מאבר מן החי** — בתוספתא לא גרסינן "כזית" אלא "החותך בשר מאבר מן החי", וכגון דאיכא כביצה. **חתכו ואחר כך חישב עליו** — להאכילו לגוי. **טהור** — דהא בשר הפורש מאבר מן החי — טהור. הלכך, טומאת עצמו אין בו. ומשחישב עליו — לא נגע בטומאה שיקבלנה. אבל חישב עליו והורידו באביו באבר לתורת "אוכל", ואחר כך חתכו — קבל טומאה מאביו קודם לבן, מטומאה חמורה שהיתה עליו בעודו אבר שלם. כשחתכו, והלכה לה טומאה חמורה, נשארה עליו הקלה שלא היה לו עד עתה. **(מאי קשיא לך) אמר ליה** — הכי קשיא לי: דקתני בההיא ברייתא "חישב" כו', ואמאי היא טמאה? כו'.

טומאת

[ד.]

תַּלְמוּד לוֹמַר: ״אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ, וְהֵבִיא״ אַף לְאַחַר יוֹם הַכִּפּוּרִים.

וּמִנַּיִן שֶׁאֵין מְדַבֵּר אֶלָּא עַל טֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו? הַזְהִיר וְעָנַשׁ עַל־יְדֵי טֻמְאָה, וְחִיֵּב קָרְבָּן עַל־יְדֵי טֻמְאָה. מָה עִנָּשׁ וְאַזְהָרָה הָאָמוּר לְהַלָּן בְּטֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו, אַף כְּשֶׁחִיֵּב קָרְבָּן עַל טֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: מִתּוֹךְ שֶׁאָמַר ״לֹא אָכַלְתִּי בְאֹנִי מִמֶּנּוּ״ (דְּבָרִים כו, יד), יָכוֹל יִשְׂרָאֵל שֶׁאָכַל מַעֲשֵׂר, אוֹנֵן אוֹ טָמֵא, יָבִיא קָרְבָּן? תַּלְמוּד לוֹמַר (וַיִּקְרָא ה, ד): ״מֵאֵלֶּה״, יֵשׁ מֵאֵלֶּה חַיָּב וְיֵשׁ מֵאֵלֶּה פָּטוּר.

אוֹצִיא אֶת הַמַּעֲשֵׂר שֶׁאֵינוֹ בַּעֲוֹן מִיתָה, וְלֹא אוֹצִיא אֶת הַתְּרוּמָה שֶׁהִיא עָוֹן מִיתָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם כב, ט): וּמֵתוּ בוֹ כִּי יְחַלְּלֻהוּ״? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״מֵאֵלֶּה״, יֵשׁ מֵאֵלֶּה חַיָּב וְיֵשׁ מֵאֵלֶּה פָּטוּר.

אוֹ מַה לְהַלָּן בִּתְרוּמָה אַף כָּאן בִּתְרוּמָה? וְלֹא מֵעֲבוֹדָה זָרָה לָמַדְתָּה?! וַעֲבוֹדָה זָרָה לִמְּדָה עַל כָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, לוֹמַר, מָה עֲבוֹדָה זָרָה מְיֻחֶדֶת שֶׁחַיָּבִין עַל זְדוֹנָהּ כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתָהּ חַטָּאת, יָצְאַת תְּרוּמָה שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא עָוֹן מִיתָה. אָמַר רַבִּי חֲנִינָה קֶמֵי רַבִּי מָנָא: וּמֵעֲבוֹדָה זָרָה לָמַדְתָּה! וְיִלָּמֵד מֵעֲבוֹדָה זָרָה לְכָל דָּבָר, מִידִיעָה אַחַת. אָמַר לוֹ: עֲבוֹדָה זָרָה בְּקִבּוּעַ, וְטֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו בְּעוֹלֶה וְיוֹרֵד. וְאֵין לְמֵדִין קִבּוּעַ מֵעוֹלֶה וְיוֹרֵד, וְלֹא עוֹלֶה וְיוֹרֵד מִקִּבּוּעַ. וּמַה חָמַיְתָּ מֵימַר בְּטֻמְאַת הַקֹּדֶשׁ הַכָּתוּב מְדַבֵּר? נֶאֱמַר כָּאן ״בְּהֵמָה טְמֵאָה״ (וַיִּקְרָא ה, ב), וְנֶאֱמַר לְהַלָּן ״בְּהֵמָה טְמֵאָה״ (שָׁם כז, יא), מַה בְּהֵמָה טְמֵאָה הָאֲמוּרָה לְהַלָּן בְּטֻמְאַת הַקֹּדֶשׁ, אַף בְּהֵמָה טְמֵאָה הָאֲמוּרָה כָּאן בְּטֻמְאַת הַקֹּדֶשׁ. אֵין לִי אֶלָּא טֻמְאַת הַקֹּדֶשׁ, טֻמְאַת מִקְדָּשׁ מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם ז, כ): ״וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו״.

מָה חָמַיְתָּ מֵימַר בְּטָמֵא שֶׁאָכַל טָהוֹר? אוֹ בְּטָהוֹר שֶׁאָכַל טָמֵא! תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו״ - בְּטֻמְאַת הַגּוּף וְלֹא בְּטֻמְאַת בָּשָׂר. רַבִּי אוֹמֵר: ״וְאָכַל״ ״וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו״ - בְּטֻמְאַת הַגּוּף וְלֹא בְּטֻמְאַת בָּשָׂר. רַבִּי חִיָּה אוֹמֵר: נֶאֶמְרוּ ״קָדָשִׁים״ לְשֵׁם רַבִּים, וְנֶאֱמַר ׳טֻמְאָה׳ לְשֵׁם יָחִיד, הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּם ״וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו״ - בְּטֻמְאַת הַגּוּף לֹא בְּטֻמְאַת בָּשָׂר. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לֹא דִבֵּר אֶלָּא בְּמִי שֶׁטֻּמְאָה פוֹרֶשֶׁת מִמֶּנּוּ, יָצָא בָּשָׂר, שֶׁאֵין טֻמְאָה פוֹרֶשֶׁת מִמֶּנּוּ.

אִם כֵּן מָה הוֹעִיל לוֹ יוֹם־הַכִּפּוּרִים? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי בוּן: נַעֲשֵׂית לוֹ יוֹם הַכִּפּוּרִים כְּאָשָׁם תָּלוּי. מֵת לְפָנֵי יוֹם־הַכִּפּוּרִים - עֲוֹנָהּ בָּהּ, אַחַר יוֹם־הַכִּפּוּרִים - כְּבָר כִּפֶּר.

״וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״ וְגוֹ׳ (וַיִּקְרָא טז, טז), יֵשׁ לִי בְּעִנְיָן זֶה שָׁלֹשׁ ׳טֻמְאוֹת׳: טֻמְאַת עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם כ, ג): ״לְמַעַן טַמֵּא אֶת מִקְדָּשִׁי״. גִּלּוּי עֲרָיוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם יח, ל): ״לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת מֵחֻקּוֹת הַתּוֹעֵבֹת״. שְׁפִיכוּת דָּמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר לה, לד): ״וְלֹא תְטַמֵּא אֶת הָאָרֶץ״. יָכוֹל עַל כָּל הַטֻּמְאוֹת הַלָּלוּ שָׁעִיר זֶה מְכַפֵּר? תַּלְמוּד לוֹמַר ״מִטֻּמְאֹת״ וְלֹא כָּל טֻמְאוֹת. מַה מָּצִינוּ שֶׁחָלַק הַכָּתוּב בְּטֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו, אַף כָּאן לֹא נַחֲלֹק אֶלָּא

בְּטֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר:

[ד:]

מִמְּקוֹמוֹ הוּא מָכְרָע, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" - כָּל טֻמְאָה שֶׁבַּקֹּדֶשׁ. יָכוֹל עַל כָּל טֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו שָׁעִיר זֶה יְכַפֵּר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וּמִפִּשְׁעֵיהֶם" אֵלּוּ הַמְּרָדִין; וְכֵן הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים ב׳ ג, ז): "מֶלֶךְ מוֹאָב פָּשַׁע בִּי".

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: אֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה אֲבָל יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף - שָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בַּחוּץ וְיוֹם־הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר, שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר כט, יא): "מִלְּבַד חַטַּאת הַכִּפֻּרִים". עַל מַה שֶּׁזֶּה מְכַפֵּר זֶה מְכַפֵּר: מָה הַפְּנִימִי אֵינוֹ מְכַפֵּר אֶלָּא עַל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יְדִיעָה, אַף הַחִיצוֹן לֹא יְכַפֵּר אֶלָּא עַל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יְדִיעָה.

גְּמָרָא: מָה חָמַיְתָּ מֵימַר הַפְּנִימִי תּוֹלֶה וְהַחִיצוֹן מְכַפֵּר? אוֹ הַחִיצוֹן תּוֹלֶה וְהַפְּנִימִי מְכַפֵּר, אוֹ זֶה וְזֶה יִתְלוּ, אוֹ זֶה וְזֶה יְכַפְּרוּ! מַאי כְּדוֹן?

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא: מִלָּה חֲמִית רֵישׁ לָקִישׁ, אוֹתִיב קָמֵי רַבִּי יוֹחָנָן, וַאֲתִיב לֵיהּ. מֵחְלוּקֵי כַּפָּרוֹת הִיא מִלְּתָא, וְלֵינָה יָדַע מַה מַר לֵיהּ. אֲמַר לֵהּ רַבִּי זֵירָא: דִּלְמָא דָּא הִיא: מָה חָמַיְתָּ מֵימַר בְּטָמֵא שֶׁאָכַל טָהוֹר, אוֹ נֵימַר בְּטָהוֹר שֶׁאָכַל טָמֵא? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְטָמְאָתוֹ עָלָיו" - בְּטֻמְאַת הַגּוּף לֹא בְּטֻמְאַת בָּשָׂר.

אוֹ זֶה וְזֶה יְכַפְּרוּ. מַאי כְּדוֹן? "וְהִתְוַדָּה עָלָיו" (וַיִּקְרָא טז, כא), "עֲוֹנֹת" אֵלּוּ הַזְּדוֹנוֹת; "פִּשְׁעֵיהֶם" אֵלּוּ הַמְּרָדִים; "חַטֹּאתָם" אֵלּוּ הַשְּׁגָגוֹת. "וְנָשָׂא" - יְכַפֵּר.

אָמַר רַבִּי אַמִּי בְּשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ (וַיִּקְרָא טז, כב): "וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם", תָּפַשׂ הַזְּדוֹנוֹת וְהִנִּיחַ הַשְּׁגָגוֹת, לוֹמַר: מַה זְּדוֹנוֹת שֶׁאֵין בָּהֶן חִיּוּב קָרְבָּן, אַף הַשְּׁגָגוֹת שֶׁאֵין בָּהֶן חִיּוּב קָרְבָּן. וְלָמָּה בָּאוּ לְכָאן? רַבִּי אִילָא בְּשֵׁם רַבִּי יַסָּא: לִתְלִיָּה.

[ה.]

וְיִתְלֶה עַל אוֹכְלֵי שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים בְּמַשְׁמַע? רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא (וַיִּקְרָא טז, כא): "חַטֹּאתָם" - "חַטָּאתָם" (בַּמִּדְבָּר ה, ז). מַה "חַטָּאתָם" שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן חִיּוּב קָרְבָּן, אַף "חַטֹּאתָם" שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן חִיּוּב חַטָּאת. יָצְאוּ שְׁגָגוֹת שֶׁאֵין בָּהֶן חִיּוּב קָרְבָּן. שִׁיּוּר שָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים יוֹם־הַכִּפּוּרִים תּוֹלֶה. מַה שְׁיֵּרְתָּה? אֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה, אֲבָל יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף.

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: וְעַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף, שְׂעִירֵי רְגָלִים וּשְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים מְכַפְּרִין, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שְׂעִירֵי רְגָלִים מְכַפְּרִין, אֲבָל לֹא שְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים. וְעַל מַה שְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים מְכַפְּרִין? עַל טָהוֹר שֶׁאָכַל טָמֵא. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל הַשְּׂעִירִים כַּפָּרָתָן שָׁוָה עַל טֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו.

הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים מְכַפְּרִין עַל טָהוֹר שֶׁאָכַל טָמֵא, וְשֶׁל רְגָלִים מְכַפְּרִין עַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף, וְשֶׁל יוֹם־הַכִּפּוּרִים מְכַפְּרִין עַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה אֲבָל

יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף. אָמְרוּ לוֹ: מָה הֵן שֶׁיִּקָּרְבוּ זֶה בָּזֶה? אָמַר לָהֶן: יִקָּרְבוּ. אָמְרוּ לוֹ: הוֹאִיל וְאֵין כַּפָּרָתָן שָׁוָה, הֵיאַךְ הֵם קָרֵבִים? אָמַר לָהֶן: כֻּלָּן בָּאִין לְכַפֵּר עַל טֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו.

[ה:]

גְּמָרָא: רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה (במדבר כח, טו): "וּשְׂעִיר עִזִּים חַטָּאת לַיְיָ" - חֵטְא שֶׁאֵין יוֹדֵעַ בּוֹ אֶלָּא יְיָ, שָׂעִיר זֶה מְכַפֵּר. אֵין לִי אֶלָּא שָׂעִיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, שְׂעִירֵי רְגָלִים מִנַּיִן? אָמַר רַבִּי זֵירָא: וּשְׂעִיר" וְי"ו מוֹסִיף עַל עִנְיָן רִאשׁוֹן.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה, רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן (ויקרא י, יז): "וְאֹתָהּ נָתַן לָכֶם לָשֵׂאת אֶת עֲוֹן הָעֵדָה", מָה נַן קָיְמִין? אִם בְּשָׂעִיר נַחְשׁוֹן - עַל שְׁבָטוֹ מְכַפֵּר, אִם בְּשָׂעִיר שֶׁל יוֹם־הַכִּפּוּרִים - אֵין כַּיּוֹצֵא בּוֹ לַדּוֹרוֹת. אֶלָּא כֵּן אֲנַן קָיְמִין: בְּשָׂעִיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ. מַאי כְּדוֹן? נֶאֱמַר כָּאן נְשִׂיאוּת עָוֹן, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן נְשִׂיאוּת עָוֹן - "וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת עֲוֹן הַקָּדָשִׁים" (שמות כח, לח). מַה לְהַלָּן עֲוֹן הַקְּרֵבִין וְלֹא עֲוֹן הַמַּקְרִיבִין, אַף כָּאן עֲוֹן הַקְּרֵבִין וְלֹא עֲוֹן הַמַּקְרִיבִין. לְפִם כֵּן חָמַיְתָּ מֵימַר בְּטָהוֹר שֶׁאָכַל טָמֵא, וְלֹא בְּטָמֵא שֶׁאָכַל טָהוֹר.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי בוּן: רַבִּי יוּדָה חָלַק שִׁיטַת רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שִׁמְעוֹן חָלַק שִׁיטַת רַבִּי יוּדָן. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר בְּשָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים, שֶׁאֵין מְכַפֵּר אֶלָּא תּוֹלֶה. וַתְיָא כְּרַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא (ויקרא טז, ט): "וְעָשָׂהוּ חַטָּאת", קְבָעוֹ לְתִלְיָה, שֶׁלֹּא יִשְׁתַּנֶּה.

שָׂעִיר שֶׁלֹּא קָרַב בָּרֶגֶל יִקָּרֵב בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, לֹא קָרַב בְּרֹאשׁ

[ו.]

חֹדֶשׁ יִקָּרֵב לְהַבָּא. שֶׁמִּתְחִלָּה לֹא הֻקְדְּשׁוּ קָרְבָּנוֹת צִבּוּר אֶלָּא לִקָּרֵב עַל מִזְבַּח הַחִיצוֹן. וְלֹא כְּבָר כִּפֵּר? אָמַר רַבִּי מָנָא: מִכֵּיוָן דִּכְתִיב "חַג הַמַּצּוֹת וְחַג הַשָּׁבֻעוֹת וְחַג הַסֻּכּוֹת", כְּמִי שֶׁכֻּלָּן מְכַפְּרִין כַּפָּרָה אַחַת. אָמַר רַבִּי בוּן: מִכֵּיוָן שֶׁכֻּלָּן מְכַפְּרִין עַל טֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו, כְּמִי שֶׁכֻּלָּן מְכַפְּרִין כַּפָּרָה אַחַת.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יַסָּא: הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּבָה בְּיוֹם־טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אֵין צָרִיךְ לְהַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ. אָמַר רַבִּי אַחָא בַּר פַּפָּא: וְתָנֵי כֵן: הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּבָה בְּיוֹם־טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּשַׁחֲרִית, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: שֶׁבַע. בְּמוּסָף, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: עֶשֶׂר. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: תֵּשַׁע. וְיֹאמַר אַחַת־עֶשְׂרֵה! אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַה פְּלִיגִין? בְּדָבָר שֶׁטָּעוּן בְּרָכָה בִּפְנֵי עַצְמוֹ, בְּרַם הָכָא שֶׁכֵּן אֲפִלּוּ בְּחֹל, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא כּוֹלְלָן וּמַזְכִּיר בָּעֲבוֹדָה.

רַבִּי יוֹסֵי בָּעֵי: מֵעַתָּה שְׁנֵי שְׂעִירֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה מֵחֲמַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ בָּאִין, וְתֵימַר אֵין צָרִיךְ לְהַזְכִּיר רֹאשׁ חֹדֶשׁ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי בוּן: וְלָא יָאוּת רַבִּי יוֹסֵי מַקְשֵׁי? דְּתָנֵי: שְׁנֵי שְׂעִירֵי עֲצֶרֶת וּשְׁנֵי שְׂעִירֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה; אִם כִּפֶּר הָרִאשׁוֹן עַל מַה שֵּׁנִי מְכַפֵּר? עַל טֻמְאָה שֶׁאֵרְעָה בֵּין זֶה לָזֶה. וְלָא רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא? דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן חוֹלֵק

כַּפָּרוֹת! אֶלָּא זֶה וְזֶה מֵחֲמַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ. אָמַר רַבִּי אַבָּמָרִי: לֵית יָכִיל, דִּכְתִיב (במדבר כט, ו): "מִלְּבַד עֹלַת הַחֹדֶשׁ". וְעוֹד מֵהָדָא דְתָנֵי: שְׁנֵים־עָשָׂר לִשְׁנֵים־עָשָׂר חָדְשֵׁי הַשָּׁנָה. חַד בַּר אַבֵּיי עֲבַר קַמֵּי תֵּיבוּתָא, וְלָא אַדְכַּר דְּרֵישׁ יַרְחָא, וְקַלְסוּנֵיהּ.

רַב הוֹשַׁעְיָה בָּעֵי: הַגַּע עַצְמְךָ שֶׁשָּׁחֲטוּ שְׁנֵיהֶן כְּאַחַת, מָה אִית לָךְ טְמְאָה שֶׁאֵרְעָה בֵּין זֶה לָזֶה? אָמַר רַבִּי בוּן:

[ו:]

אִלּוּ יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁרִין, שֶׁמָּא אֵינָן מְבִיאִין מַה שֶׁקִּבְּעָה לָהֶן תּוֹרָה?!

אָמְרוּ לוֹ: מָה הֵן שֶׁיִּקְרְבוּ זֶה בָּזֶה וְכוּ'. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דִּבְרֵי חֲכָמִים מְשַׁנִּין, וְדִבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן אֵין מְשַׁנִּין. דִּבְרֵי חֲכָמִים מְשַׁנִּין וְתֵימַר ׳מַהוּ שֶׁיִּקְרְבוּ זֶה בָּזֶה׳?! כְּשִׁיטָתוֹ דְּהָשִׁיבוּהוּ. כְּשִׁיטָתְךָ שֶׁאַתְּ אוֹמֵר אֵין מְשַׁנִּין, מַהוּ שֶׁיִּקְרְבוּ זֶה בָּזֶה?

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: שֶׁאֵין קָרְבָּנוֹת הַצִּבּוּר נִקְבָּעִין אֶלָּא בְּקִבּוּעָה. אָמַר רַבִּי יוּדָן: וְתָנֵי כֵּן: לְשֵׁם אוֹתוֹ הַזֶּבַח שֶׁהוּא קָרֵב לִשְׁמוֹ, הוּא קָדַשׁ מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה.

הֲלָכָה ה: מַתְנִיתִין: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ: שְׁעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים מְכַפְּרִין עַל הַטָּהוֹר שֶׁאָכַל מִן הַטְּמֵא. מוּסָף עֲלֵיהֶם שֶׁל רְגָלִים, שֶׁהֵן מְכַפְּרִין עַל הַטָּהוֹר שֶׁאָכַל אֶת הַטְּמֵא, וְעַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף. מוּסָף עֲלֵיהֶן שֶׁל יוֹם־הַכִּפּוּרִים, שֶׁהֵן מְכַפְּרִין עַל הַטָּהוֹר שֶׁאָכַל אֶת הַטְּמֵא, וְעַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף, וְעַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה אֲבָל יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף. אָמְרוּ לוֹ: אוֹמֵר הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁיִּקְרְבוּ זֶה בָּזֶה? אָמַר לָהֶן: הֵן. אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן יִהוּ שֶׁל יוֹם־הַכִּפּוּרִים קְרֵבִין לְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים, אֲבָל הֵיאַךְ שֶׁל רָאשֵׁי חֳדָשִׁים קְרֵבִין בְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים לְכַפֵּר כַּפָּרָה שֶׁאֵינָהּ שֶׁלָּהֶן? אָמַר לָהֶן: כֵּלָּן בָּאִין לְכַפֵּר עַל טְמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו.

גְּמָרָא: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי דְּרוֹמָיָא קָמֵי רַבִּי יוֹנָה: הָכֵן צְוִירָכָה לְמִתְנֵי: אִם כֵּן, יִהוּ שֶׁל רָאשֵׁי חֳדָשִׁים קְרֵבִין בְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים, שֶׁכֵּן מַעֲלִין בַּקֹּדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין. אֲבָל שֶׁל יוֹם־הַכִּפּוּרִים אֵין קְרֵבִין בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, שֶׁאֵין מוֹרִידִין בַּקֹּדֶשׁ? רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי בוּן פָּתַר לַהּ פְּתַר חוֹרָן: אִם כֵּן, יִהוּ שֶׁל יוֹם־הַכִּפּוּרִים קְרֵבִין בְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים, שֶׁמְּכַפְּרִין כַּפָּרָתָן וְכַפָּרַת רָאשֵׁי חֳדָשִׁים, אֲבָל שֶׁל רָאשֵׁי חֳדָשִׁים אֵין קְרֵבִין בְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים, שֶׁאֵין מְכַפְּרִין אֶלָּא כַּפָּרָתָן בִּלְבַד. אִלּוּ מִי שֶׁאָכַל חֵלֶב חֲמִשָּׁה זְתִים, וְהִפְרִישׁ אַרְבָּעָה קָרְבָּנוֹת וְסָבוּר שֶׁהֵן חֲמִשָּׁה, שֶׁמָּא כִּפֵּר?! אוֹ אִלּוּ מִי שֶׁאָכַל חֵלֶב אַרְבָּעָה זְתִים, וְהִפְרִישׁ חֲמִשָּׁה קָרְבָּנוֹת וְסָבוּר אַרְבָּעָה, לֹא כָּל שֶׁכֵּן?!

וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שִׁלְשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁעִירִים קְרֵבִין עַל הַצִּבּוּר בְּכָל שָׁנָה, שִׁלְשִׁים וְאֶחָד בַּחוּץ וְנֶאֱכָלִין; וְאֶחָד בִּפְנִים וְאֵינוֹ נֶאֱכָל; וְשָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ. שְׁנֵים־עָשָׂר לִשְׁנֵים־עָשָׂר חָדְשֵׁי שָׁנָה; שְׁמוֹנָה בְּחַג; שִׁבְעָה בְּפֶסַח; שְׁנַיִם בַּעֲצֶרֶת, אֶחָד בִּגְלַל הַיּוֹם וְאֶחָד בִּגְלַל הַלֶּחֶם; אֶחָד בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאֶחָד בְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע מֹשֶׁה כֵּן, אָמַר: מֵעַתָּה מִי שֶׁבָּאת לְיָדוֹ סְפֵק עֲבֵרָה, צָרִיךְ לְהָבִיא כָּל קָרְבָּנוֹת הַלָּלוּ? רַבִּי תַּנְחוּמָא

בְּשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ: בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה (וַיִּקְרָא טז, כא): וְהִתְוַדָּה עָלָיו" וְגוֹ'. הִתְחִיל וְאָמַר "מִזְמוֹר לְתוֹדָה" (תְּהִלִּים ק, א) עַל שֵׁם "וְהִתְוַדָּה עָלָיו".

הֲלָכָה ו: מַתְנִיתִין: וְעַל זְדוֹן טֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו, שָׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים וְיוֹם־הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר. וְעַל שְׁאָר עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, הַקַּלּוֹת וְהַחֲמוּרוֹת, הַזְּדוֹנוֹת וְהַשְּׁגָגוֹת, הוֹדַע וְלֹא הוֹדַע, עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, כְּרֵתוֹת, וּמִיתוֹת בֵּית דִּין - שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ מְכַפֵּר.

גְּמָרָא: הֲדָא הִיא מְכַפֵּר עַל הַזְּדוֹנוֹת, וְתוֹלֶה עַל הַשְּׁגָגוֹת.

לָא הֵן קַלּוֹת׳ עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, לָא הֵן ׳חֲמוּרוֹת׳ כְּרֵתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: כֵּינִי מַתְנִיתָא: הַקַּלּוֹת וְהַחֲמוּרוֹת, אוֹתָן הַקַּלּוֹת וְהַחֲמוּרוֹת בֵּין שֶׁעֲשָׂאָן בִּזְדוֹן בֵּין שֶׁעֲשָׂאָן בִּשְׁגָגָה.

[ז.]

אוֹתָן הַשְּׁגָגוֹת, בֵּין שֶׁנִּתְוַדַּע לוֹ בָּהֶן בֵּין שֶׁלֹּא נִתְוַדַּע לוֹ בָּהֶן. אֵלּוּ הֵן קַלּוֹת: עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה; חֲמוּרוֹת: כְּרֵתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין.

כְּשֵׁם שֶׁהַשָּׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים מְכַפֵּר עַל הַזְּדוֹנוֹת וְתוֹלֶה עַל הַשְּׁגָגוֹת, אַף שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ כֵּן.

נִיחָא לֹא הוֹדַע, הוֹדַע? וְלָא כֵן תָּנֵי: מְנַיִן לְמְחֻיְבֵי חַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת וַדַּאִין שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶן יוֹם־הַכִּפּוּרִים, שֶׁחַיָּבִין לְהָבִיא אַחַר יוֹם־הַכִּפּוּרִים, וְחַיָּבֵי אֲשָׁמוֹת תְּלוּיִין פְּטוּרִין. אָמַר רַבִּי בּוֹן בַּר חִיָּא: בֵּין שֶׁנִּתְוַדַּע לוֹ בָּהֶן בֵּין שֶׁלֹּא נִתְוַדַּע לוֹ בָּהֶן.

תַּמָּן תְּנִינַן: עַל אֵלּוּ חַיָּבִין עַל זְדוֹנָן כָּרֵת, וְעַל שִׁגְגָתָן חַטָּאת, וְעַל לֹא הוֹדַע שֶׁלָּהֶן אָשָׁם תָּלוּי. וְלֹא כְּבָר כִּפֶּר יוֹם־הַכִּפּוּרִים?! רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּשֵׁם לֵוִי סוֹבָיָה: בְּמוֹרֵד בְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים הִיא מַתְנִיתָא. וְלָמָּה לָא מַר בְּשֶׁלֹּא נִתְוַדַּע בָּהֶן בְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים? מִלְּתֵיהּ אָמְרָה אֲפִלּוּ לֹא נִתְוַדַּע לוֹ בָּהֶן בְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים, יוֹם־הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר.

עֲשֵׂה, אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא עָשָׂה תְּשׁוּבָה. לֹא תַעֲשֶׂה, רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא: וְהוּא שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה.

הָאוֹמֵר: ׳אֵין הָעוֹלָה מְכַפֶּרֶת׳, ׳אֵין הָעוֹלָה מְכַפֶּרֶת עָלַי׳ - מְכַפֶּרֶת הִיא עַל כָּרְחוֹ. ׳אִי אֶפְשִׁי שֶׁתְּכַפֵּר לִי׳ - אֵין מְכַפֵּר לוֹ עַל כָּרְחוֹ. ׳אֵין יוֹם־הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר׳ - מְכַפֵּר הוּא לוֹ עַל כָּרְחוֹ. ׳אִי אֶפְשִׁי שֶׁיְּכַפֵּר לִי׳ - אֵינוֹ מְכַפֵּר לוֹ עַל כָּרְחוֹ. אָמַר רַבִּי חֲנִינָה בְּרַבִּי הִלֵּל: לָא מִסְתַּבְּרָה דָּאלָא חִלּוּפִין! לָא כֹלָּא מִן בַּר נָשָׁא מֵימַר לְמַלְכָּא ׳דְּלֵית אַתְּ מְלֵיךְ׳.

הָעוֹלָה מְכַפֶּרֶת עַל הִרְהוּר הַלֵּב. מַאי טַעֲמָא? "וְהָעֹלָה עַל רוּחֲכֶם הָיוֹ לֹא תִהְיֶה" (יְחֶזְקֵאל כ, לב). אָמַר רַבִּי לֵוִי: הָעוֹלָה מְכַפֶּרֶת עַל רוּחֲכֶם. וְכֵן אִיּוֹב הוּא אוֹמֵר (אִיּוֹב א, ה): "אוּלַי חָטְאוּ בָנַי וּבֵרְכוּ אֱלֹהִים בִּלְבָבָם", הֲדָא אָמְרָה, שֶׁעוֹלָה מְכַפֶּרֶת עַל הִרְהוּר הַלֵּב.

רַבִּי אוֹמֵר: עַל כָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה יוֹם־הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר, חוּץ מִפּוֹרֵק עֹל, וּמֵפֵר בְּרִית, וּמְגַלֶּה פָּנִים בַּתּוֹרָה. שֶׁאִם עָשָׂה תְּשׁוּבָה - מְתְכַּפֵּר לוֹ, וְאִם לָאו - אֵין

מִתְכַּפֵּר לוֹ. רַבִּי זְבִידָא אָמַר, רַבִּי יַסָּא מַקְשֶׁה: מִסְבַּר סָבַר רַבִּי שֶׁיּוֹם־הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר בְּלֹא תְשׁוּבָה? אַתָּא רַבִּי אַשְׁיָין, רַבִּי יוֹנָה, רַבִּי בָּא, רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: יוֹם־הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר בְּלֹא תְשׁוּבָה, וּמִיתָה מְמָרֶקֶת בְּלֹא תְשׁוּבָה. וְתָנֵי כֵּן: יוֹם מִיתָה כִּתְשׁוּבָה. מַאן תְּנִיתַהּ? רַבִּי. הֲדָא הִיא דִתְנִינַן תַּמָּן: ״מִיתָה וְיוֹם־הַכִּפּוּרִים מְכַפְּרִין עִם הַתְּשׁוּבָה״, דְּלָא כְּרַבִּי.

שָׁאַל רַבִּי מַתְיָה בֶּן חָרָשׁ אֶת רַבִּי לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: שָׁמַעְתָּה אַרְבָּעָה חִלּוּקֵי כַּפָּרָה שֶׁהָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דּוֹרֵשׁ? אָמַר לוֹ: שְׁלֹשָׁה הֵן, חוּץ מִן הַתְּשׁוּבָה. כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר (יִרְמְיָה ג, כב):

[ז:]

״שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים״ וְגוֹ׳, וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר (וַיִּקְרָא טז, ל): ״כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם״ וְגוֹ׳, וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר (תְּהִלִּים פט, לג): ״וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם״ וְגוֹ׳, וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר (יְשַׁעְיָה כב, יד): ״אִם יְכֻפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמֻתוּן״. הָא כֵיצַד? עָבַר עַל מִצְוַת עֲשֵׂה וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה, אֵינוֹ זָז מִשָּׁם עַד שֶׁיִּמָּחֵל לוֹ, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: ״שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים״ וְגוֹ׳. עָבַר עַל מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה וְשָׁב מִיָּד, הַתְּשׁוּבָה תּוֹלָה, וְיוֹם־הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר; עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (וַיִּקְרָא טז, ל): ״כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם״. עָבַר עַל כָּרֵתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין בְּמֵזִיד, הַתְּשׁוּבָה וְיוֹם־הַכִּפּוּרִים מְכַפְּרִין מֶחֱצָה, וְהַיִּסּוּרִין מְכַפְּרִין מֶחֱצָה; עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (תְּהִלִּים פט, לג): ״וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם״.

אֲבָל מִי שֶׁנִּתְחַלֵּל שֵׁם שָׁמַיִם עַל יָדוֹ, אֵין כֹּחַ לֹא לִתְשׁוּבָה לִתְלוֹת, וְלֹא לְיוֹם־הַכִּפּוּרִים לְכַפֵּר, וְלֹא לְיִסּוּרִין לְמָרֵק, אֶלָּא תְּשׁוּבָה וְיוֹם־הַכִּפּוּרִים תּוֹלִין, וּמִיתָה מְמָרֶקֶת עִם הַיִּסּוּרִין; עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (יְשַׁעְיָה כב, יד): ״אִם יְכֻפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמֻתוּן״, הָא לָמַדְנוּ שֶׁהַמִּיתָה מְמָרֶקֶת. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי לְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרַבִּי עֲקִיבָה, אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ מְכַפֵּר, וְאִם אֵין שָׂעִיר – יוֹם־הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר.

כֵּיצַד מְכַפֵּר? רַבִּי זֵירָא אָמַר: כָּל שֶׁהוּא כָּל שֶׁהוּא. רַבִּי חֲנִינָה אוֹמֵר: בַּסּוֹף. מַה בֵּינֵיהוֹן? מֵת מִיָּד. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי זֵירָא כִּפֵּר מִיָּד, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי חֲנִינָה לֹא כִּפֵּר. אָמַר רַבִּי זֵירָא: וּמַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי חֲנִינָה: חֹמֶר בַּשָּׂעִיר מַה שֶּׁאֵין בְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים, וּבְיוֹם־הַכִּפּוּרִים מַה שֶּׁאֵין בַּשָּׂעִיר. יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר בְּלֹא שָׂעִיר, וְשָׂעִיר אֵין מְכַפֵּר בְּלֹא יוֹם־הַכִּפּוּרִים; וְהַשָּׂעִיר מְכַפֵּר מִיָּד, יוֹם־הַכִּפּוּרִים מְשֻׁתְּחָשַׁךְ. אָמַר רַבִּי הוּנָא: אִיתּוֹתַב קָמֵי רַבִּי יִרְמְיָה, וְמַר: תִּפְתַּר שֶׁהָיָה בְּדַעְתָּן לְהָבִיא שָׂעִיר אַחֵר, וְלֹא הֵבִיאוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וְאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹאֶה אֶת הַנּוֹלָד? וִיכַפֵּר מִיָּד!

רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר: רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק בָּעֵי (מִשְׁלֵי יג, ו): ״צְדָקָה תִּצֹּר תָּם דָּרֶךְ״, ״חַטָּאִים תְּרַדֵּף רָעָה״ (שָׁם, כא), ״רַגְלֵי חֲסִידָו יִשְׁמֹר״ (שְׁמוּאֵל א׳ ב, ט), ״אִם לַלֵּצִים הוּא יָלִיץ״ (מִשְׁלֵי ג, לד) – סָיְיגִין סְיָיגָה וְתָרְעִין תָּרְעָה?! וְכִינִי, סָיְיגִין סְיָיגָה וְתָרְעִין תָּרְעָה. אֶלָּא כִּינִי רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: שׁוֹמֵר אָדָם

עַצְמוֹ מֵעֲבֵרָה פַּעַם רִאשׁוֹנָה שְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁית, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְשַׁמְּרוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב לג, כט): "הֵן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר". אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: וּבִלְחוֹד דְּלָא יְתוּב לֵהּ. "וְהַחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ לֹא בִמְהֵרָה יִנָּתֵק" (קהלת ד, יב), 'לְעוֹלָם' אֵין כְּתִיב כָּאן, אֶלָּא "לֹא בִמְהֵרָה יִנָּתֵק". וְאֵין אַטְרְחַתְּ עֲלוֹי – מִיפְסִיק.

רַבִּי הוּנָא בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּהוּ: הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵין לְפָנָיו שִׂכְחָה, כְּבְיָכוֹל, מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה שִׂכְחָן, שֶׁנֶּאֱמַר (מִיכָה ז, יח): "מִי אֵל כָּמוֹךָ נֹשֵׂא עָוֹן", נֹשֵׂא כְתִיב. וְדָוִד אָמַר (תְּהִלִּים פה, ג): "נָשָׂאתָ עֲוֹן עַמֶּךָ".

הֲלָכָה ז: מַתְנִיתִין: אֶחָד יִשְׂרָאֵל, וְאֶחָד כֹּהֲנִים, וְאֶחָד כֹּהֵן מָשִׁיחַ, מַה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְכֹהֲנִים לְבֵין כֹּהֵן מָשִׁיחַ? אֶלָּא שֶׁדַּם הַפָּר מְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים וְעַל טֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁדַּם הַשָּׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים מְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל, כָּךְ דַּם הַפָּר מְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים. כְּשֵׁם שֶׁוִּדּוּיוֹ שֶׁל שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ מְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל, כָּךְ וִדּוּיוֹ שֶׁל פָּר מְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים.

גְּמָרָא: וְלָא תְּנִינַן מָשִׁיחַ. וּלְמָה לָא תְּנִינַן מָשִׁיחַ? אֵין תֵּימַר בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חִיּוּב קָרְבָּן אֲנַן קָיְמִין, יָאוּת לָא תְּנִינַן מָשִׁיחַ. אֵין תֵּימַר בְּדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ חִיּוּב קָרְבָּן, לָמָּה לָא תְּנִינַן מָשִׁיחַ? אַשְׁכַּח תָּנֵי בְּכֹהֵן מָשִׁיחַ. הֵדָא אָמְרָה, בְּדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ חִיּוּב קָרְבָּן אֲנַן קָיְמִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי בוּן: וַאֲפִלּוּ תֵּימָא בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חִיּוּב קָרְבָּן,

[ח.]

נַעֲשֶׂה כְּזָדוֹן. כְּמָה דְתֵימַר בְּזָדוֹן צָרִיךְ כַּפָּרָה וְכַפָּרַת יוֹם־הַכִּפּוּרִים, וְכָא צָרִיךְ כַּפָּרָה וְכַפָּרַת יוֹם־הַכִּפּוּרִים.

"יֶעֱמַד חַי" (וַיִּקְרָא טז, י), מִלַּמֵּד שֶׁעָתִיד לָמוּת, עַד מָתַי הוּא חַי? עַד (שָׁם, כ): "וְכִלָּה מְכַפֵּר אֶת הַקֹּדֶשׁ", דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַד שְׁעַת וִדּוּי. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוּדָה אֵין הַוִּדּוּי מְעַכֵּב, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן וִדּוּי מְעַכֵּב. מַה מַפְקָה מִבֵּינֵיהוֹן? שִׁלְחוֹ בְלֹא וִדּוּי. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוּדָה אֵין צָרִיךְ לְהָבִיא שָׂעִיר אַחֵר, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן צָרִיךְ לְהָבִיא שָׂעִיר אַחֵר. אַף בְּפַר כֵּן: שְׁחָטוֹ בְלֹא וִדּוּי, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוּדָה אֵין צָרִיךְ לְהָבִיא פַּר אַחֵר, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן צָרִיךְ לְהָבִיא פַּר אַחֵר.

הִתְוַדָּה וּשְׁחָטוֹ, וְנִשְׁפַּךְ הַדָּם – אַתְּ אָמַר צָרִיךְ לְהָבִיא פַּר אַחֵר. וְצָרִיךְ לְהִתְוַדּוֹת פַּעַם שְׁנִיָּה, אוֹ יָצָא בְּוִדּוּי הָרִאשׁוֹן? אַף שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ כֵּן: שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַגְרִיל פַּעַם שְׁנִיָּה. אוֹ כְּבָר יָצָא בְּוִדּוּיוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן?

הַדְרָן עָלָךְ שְׁבוּעוֹת שְׁתַּיִם

פֶּרֶק שֵׁנִי

[ח:]

הֲלָכָה א: **מַתְנִיתִין:** יְדִיעוֹת הַטֻּמְאָה שִׁתִּים שֶׁהֵן אַרְבַּע. נִטְמָא וְיָדַע, וְנֶעְלְמָה מִמֶּנּוּ טֻמְאָה, וְזָכוּר לְקֹדֶשׁ; נֶעְלַם מִמֶּנּוּ קֹדֶשׁ, וְזָכוּר לְטֻמְאָה; נֶעְלְמוּ מִמֶּנּוּ זֶה וְזֶה; אָכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ וְלֹא יָדַע, וּמִשֶּׁאָכַל יָדַע - הֲרֵי זֶה בְּעוֹלָה וְיוֹרֵד.

נִטְמָא וְיָדַע, נֶעְלְמָה מִמֶּנּוּ הַטֻּמְאָה וְזָכוּר לְמִקְדָּשׁ; נֶעְלַם מִמֶּנּוּ מִקְדָּשׁ וְזָכוּר לְטֻמְאָה; נֶעְלְמוּ מִמֶּנּוּ זֶה וְזֶה; נִכְנַס לְמִקְדָּשׁ וְלֹא יָדַע, וּמִשֶּׁיָּצָא יָדַע - הֲרֵי זֶה בְּעוֹלָה וְיוֹרֵד.

גְּמָרָא: רַבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי: פְּשִׁיטָא בִּידִיעָה הָאַחֲרוֹנָה עַד שֶׁיְּהֵא יוֹדֵעַ שֶׁחַיָּב לְהָבִיא בָּהּ קָרְבָּן. אַף בִּידִיעָה רִאשׁוֹנָה כֵּן? נִשְׁמְעִנַּהּ מֵהָדָא: שְׁנֵי שְׁבִילִין, אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר, הִילֵּךְ בְּאֶחָד מֵהֶן וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ וְיָצָא, וְהִזָּה וְשָׁנָה וְטָבַל; וְהִילֵּךְ בַּשֵּׁנִי וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ - חַיָּב. וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא חַיָּב לְהָבִיא קָרְבָּן? אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל הִיא, דְּאָמַר חַיָּב עַל הָעֶלֶם טֻמְאָה וְעַל הָעֶלֶם מִקְדָּשׁ. אָמַר רַבִּי בּוּן בַּר חִיָּה: הֲוִינַן סָבְרִין מֵימַר דְּמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בִּבְרִיא לוֹ שֶׁהוּא טָמֵא, וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ מִקְדָּשׁ וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ; אֲבָל אִם הָיָה סָפֵק טָמֵא סָפֵק טָהוֹר, וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ מִקְדָּשׁ וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ - לָא. מִמַּה דַּאֲמַר רֵישׁ לָקִישׁ דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל הִיא, דְּאָמַר חַיָּב עַל הָעֶלֶם טֻמְאָה וְהָעֶלֶם מִקְדָּשׁ, הֲדָא אָמְרָה, אֲפִלּוּ סָפֵק טָמֵא סָפֵק טָהוֹר, נֶעְלַם מִמֶּנּוּ מִקְדָּשׁ וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ - חַיָּב.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא, מִשּׁוּם סְפֵק יְדִיעָה כִּידִיעָה. מָה אִם בְּשָׁעָה שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם טָמֵא הוּא אִם טָהוֹר, אַתְּ אָמַר יְדִיעָה וַדַּאי הִיא; בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁטָּמֵא וַדַּאי, אֶלָּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם חַיָּבִין עָלֶיהָ קָרְבָּן, לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁתְּהֵא יְדִיעָה!

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ, נִטְמָא וְנַעֲשָׂה לוֹ הַדָּבָר סָפֵק, מַהוּ שֶׁיֵּעָשֶׂה אֶצְלוֹ כְּהֶעְלֵם דָּבָר וִיהֵא חַיָּב? דֵּין כְּדַעְתֵּיהּ וְדֵין כְּדַעְתֵּיהּ. דְּאִתְפַּלְגוּן: אָכַל חֲמִשָּׁה זֵיתִים, וְנוֹדַע לוֹ בְּסָפֵק כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְאַחַר כֵּן נוֹדַע לוֹ בְּוַדַּאי; רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: יְדִיעַת סָפֵק קוֹבַעְתּוֹ לְחַטָּאוֹת. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵין יְדִיעַת סָפֵק קוֹבַעְתּוֹ לְחַטָּאוֹת. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי בוּן בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל: מוֹדֶה רֵישׁ לָקִישׁ בִּכֹהֵן מָשִׁיחַ, שֶׁאֵין יְדִיעַת סְפֵקוֹ קוֹבַעְתּוֹ לְחַטָּאת. שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ז, ז): "כַּחַטָּאת כָּאָשָׁם", אֶת שֶׁמְּבִיא אָשָׁם תָּלוּי, יְדִיעַת סְפֵקוֹ קוֹבַעְתּוֹ לְחַטָּאת.

[ט.]

אֶת שֶׁאֵינוֹ מֵבִיא אָשָׁם תָּלוּי, אֵין יְדִיעַת סְפֵקוֹ מְחַלֶּקֶת לְחַטָּאת. מְחַלְפָה שִׁיטַת רֵישׁ לָקִישׁ, תַּמָּן אָמַר יְדִיעַת סָפֵק קוֹבַעַת לְחַטָּאת, וְכָא אָמַר אֵין יְדִיעַת סָפֵק קוֹבַעַת לְחַטָּאת! תַּמָּן אַשְׁמוֹ קְבָעוֹ. וְכָא מָה אִית לָךְ? מְחַלְפָה שִׁיטַת רַבִּי יוֹחָנָן, תַּמָּן הוּא אוֹמֵר: אֵין יְדִיעַת סָפֵק קוֹבַעְתּוֹ לְחַטָּאת, וְכָא הוּא אָמַר הָכֵן! לָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אֶלָּא בִּידִיעָה הָאַחֲרוֹנָה, שֶׁאֵין בָּהּ חִיּוּב קָרְבָּן.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל סְפֵק רְשׁוּת הָרַבִּים, סְפֵקוֹ טָהוֹר, וְאֵין מַתִּירִין לוֹ לַעֲשׂוֹת. וְהָתְנִינַן: כָּל סָפֵק הַטָּהוֹר לִתְרוּמָה טָהוֹר לְחַטָּאת, וְכָל הַתָּלוּי לִתְרוּמָה נִשְׂפָּךְ לְחַטָּאת. אֵין ׳תָּלוּי׳ בַּחַטָּאת, אֶלָּא אוֹ טָמֵא מַמָּשׁ, אוֹ טָהוֹר מַמָּשׁ! אָמַר רַבִּי זֵירָא: מַתְנִיתָא בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ בָּא מֵחֲמַת הַזֶּבַח; מַה דְּמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּדָבָר שֶׁבָּא מֵחֲמַת הַזֶּבַח. הַכֹּל מוֹדִין שֶׁאִם עָבַר וְעָשָׂה - טָהוֹר.

מְחַלְפָה שִׁיטַת רַבִּי יוֹחָנָן: תַּמָּן אָמַר עָבַר וְעָשָׂה טָמֵא, וְכָא אָמַר עָבַר וְעָשָׂה טָהוֹר! כָּאן בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, כָּאן בִּרְשׁוּת הָרַבִּים. וַאֲפִלּוּ תֵימַר כָּאן וְכָאן בִּרְשׁוּת הָרַבִּים.

מְחַלְפָה שִׁיטַת רֵישׁ לָקִישׁ, מְחַלְפָה שִׁיטַת רַבִּי יוֹחָנָן. דְּאִתְפַּלְגוּן: נָזִיר שֶׁנִּטְמָא בְּטֻמְאַת קֶבֶר הַתְּהוֹם, רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: אֵין הַנָּזִיר מְגַלֵּחַ. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: הַנָּזִיר מְגַלֵּחַ.

[ט:]

וְהָא רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מִשּׁוּם סְפֵק יְדִיעָה כִּידִיעָה. וַאֲפִלּוּ רִאשׁוֹנָה בְּשֶׁרֶץ, וּשְׁנִיָּה בְּמֵת. הָרִאשׁוֹנָה עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּר, וְהַשְּׁנִיָּה מִשֶּׁנִּתְגַּיֵּר. הָרִאשׁוֹנָה עַד שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, וְהַשְּׁנִיָּה מִשֶּׁהֵבִיא.

נִטְמָא בְּמֵת וְיָדַע, בְּשֶׁרֶץ וְלֹא יָדַע - אֵין שָׁם טֻמְאָה קַלָּה אֵצֶל טֻמְאָה חֲמוּרָה. נִטְמָא בְּמֵת וְלֹא יָדַע, בְּשֶׁרֶץ וְלֹא יָדַע, וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע לוֹ עַל הַשֶּׁרֶץ, וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע לוֹ עַל הַמֵּת. מִפְּנֵי שֶׁנּוֹדַע לוֹ עַל הַשֶּׁרֶץ תְּחִלָּה, כְּמִי שֶׁיֵּשׁ טֻמְאָה קַלָּה אֵצֶל חֲמוּרָה, אוֹ מִפְּנֵי שֶׁקְּדָמָה טֻמְאַת הַמֵּת, תִּדְחֶה לְטֻמְאַת שֶׁרֶץ וְלִידִיעָתָהּ, וְאֵין שָׁם לְטֻמְאָה קַלָּה אֵצֶל טֻמְאָה חֲמוּרָה?

נִטְמָא בְּמֵת וְיָדַע, בְּשֶׁרֶץ וְיָדַע, וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ בְּהֶעְלֵימוֹ שֶׁל מֵת - חַיָּב. בְּהֶעְלֵם שֶׁרֶץ - פָּטוּר.

יָרַד לִטְבֹּל מִטֻּמְאָה חֲמוּרָה, וְנִסְמְכָה לוֹ טֻמְאָה קַלָּה - עָלְתָה לוֹ טֻמְאָה קַלָּה. לַיְדָא מִלָּה? שֶׁאִם טָבַל וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ - פָּטוּר. יָרַד לִטְבֹּל מִטֻּמְאָה קַלָּה, וְנִסְמְכָה לוֹ טֻמְאָה חֲמוּרָה - לֹא עָלְתָה לוֹ טֻמְאָה חֲמוּרָה. לַיְדָא מִלָּה? שֶׁאִם טָבַל וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ - חַיָּב. הָא מִטֻּמְאָה חֲמוּרָה, וְנִסְמְכָה לוֹ טֻמְאָה חֲמוּרָה - לֹא. הָא מִטֻּמְאָה קַלָּה, וְנִסְמְכָה לוֹ טֻמְאָה קַלָּה - לֹא.

יָרַד לִטְבֹּל מִטֻּמְאָה חֲמוּרָה וְנִסְמְכָה לוֹ סְכָכוֹת וּפְרָעוֹת.

[י.]

מֵאַחַר דְּמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: כְּלִיהוֹן תּוֹרָה הֵן אֵצֶל תְּרוּמָה, כְּמִי שֶׁהִיא טֻמְאָה חֲמוּרָה? אוֹ מֵאַחַר שֶׁאֵין הַנָּזִיר מְגַלֵּחַ עֲלֵיהֶם, כְּמִי שֶׁהִיא טֻמְאָה קַלָּה?

אַנְדְּרוֹגִינוֹס רָאָה לְבֶן וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ - פָּטוּר. רָאָה אָדָם וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ - פָּטוּר. רָאָה אָדָם וְלֹבֶן כְּאֶחָד, וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ - חַיָּב. אִית תַּנַּי תָּנֵי: פָּטוּר. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּתָנֵי: שְׁנֵי שְׁבִילִין, אֶחָד טָהוֹר וְאֶחָד טָמֵא, הִילֵּךְ בְּאֶחָד מֵהֶן וְלֹא נִכְנַס, בַּשֵּׁנִי וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ - חַיָּב. הָלַךְ בָּרִאשׁוֹן, וְנִכְנַס, וְהוּזָּה וְשָׁנָה וְטָבַל. בַּשֵּׁנִי וְנִכְנַס - חַיָּב. רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר בָּזֶה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה פּוֹטֵר בְּכֻלָּן מִשּׁוּם רַבִּי

שִׁמְעוֹן. נִיחָא אַנְדְּרוֹגִינוֹס גַּבֵּי לֵבֶן אַתְּ עָבַד לֵהּ אִשָּׁה, גַּבֵּי אָדָם אַתְּ עָבַד לֵהּ אִישׁ, בְּרַם הָכָא אֵין כָּאן טֻמְאָה יְדוּעָה? אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר סוּסַרְטַי: תִּפְתֵּר בְּשֶׁשָּׁכַח לָרִאשׁוֹן. רַבִּי יַסִּי בָּעֵי: מָה אֲנַן קָיְמִין? אִם בְּשֶׁשְּׁכָחוֹ לְעוֹלָם - שְׁבִיל אֶחָד הוּא, אִם שֶׁחָזַר וּזְכָרוֹ - שְׁנֵי שְׁבִילִין הֵן.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי בוּן: אָתְיָא דְרַבִּי שִׁמְעוֹן כְּרַבִּי לִיעֶזֶר עַל דַּעְתֵּיהּ דְּחִזְקִיָּה. כְּמָה דְרַבִּי לִיעֶזֶר אָמַר תַּמָּן, עַד שֶׁיֵּדַע אִם בְּשֶׁרֶץ נִטְמָא אִם בְּמֵת. כֵּן רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כָּאן, עַד שֶׁיֵּדַע אִם בְּאָדָם נִטְמָא אִם בְּלֵבֶן. נִיחָא תַּמָּן, מִשּׁוּם דְּאָמַר סְפֵק יְדִיעָה לָאו כִּידִיעָה. בְּרַם הָכָא, מִכֵּיוָן דַּחֲזָא לְבֶן וְאָדָם כְּאֶחָד, יְדִיעָה וַדַּאי הִיא!

רַב חִסְדָּא בָּעֵי: נִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ כְּסָבוּר כְּנֶסֶת, מַהוּ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: כֵּן אָנוּ אוֹמְרִים הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ טֻמְאָה בָּעוֹלָם, אֶלָּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם חַיָּבִין עָלֶיהָ קָרְבָּן - פָּטוּר. לֹא כָל שֶׁכֵּן כָּאן שֶׁלֹּא תְהֵא יְדִיעָה!

[י:]

אֶלָּא כִּי אֲנַן קָיְמִין בְּבָרִיא לוֹ שֶׁטָּמֵא, וְנֶעֱלְמָה מִמֶּנּוּ טֻמְאָה וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ. וְכָא בְּבָרִיא לוֹ שֶׁהוּא מְקֻדָּשׁ, וְנֶעֱלַם מִמֶּנּוּ מְקֻדָּשׁ וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ.

רַבִּי יַסִּי בָּעֵי: אָכַל חֲצִי זַיִת בִּידִיעַת קֹדֶשׁ וְהֶעְלֵם טֻמְאָה, וְכַחֲצִי זַיִת בִּידִיעַת טֻמְאָה וְהֶעְלֵם קֹדֶשׁ, הֶעְלֵמוֹת מַהוּ שֶׁיִּצְטָרְפוּ?

הֲלָכָה ב: מַתְנִיתִין: אֶחָד נִכְנַס לָעֲזָרָה, וְאֶחָד נִכְנַס לְתוֹסֶפֶת עֲזָרָה; שֶׁאֵין מוֹסִיפִין עַל הָעִיר וְעַל הָעֲזָרוֹת אֶלָּא בְּמֶלֶךְ, וְנָבִיא, וּבְאוּרִים וְתֻמִּים, וּבְסַנְהֶדְרִין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד, וּבְשִׁתֵּי תוֹדוֹת וּבְשִׁיר. וּבֵית דִּין מְהַלְכִין וּשְׁתֵּי תוֹדוֹת אַחֲרֵיהֶן; הַפְּנִימִית - נֶאֱכֶלֶת, וְהַחִיצוֹנָה - נִשְׂרֶפֶת, כֹּל שֶׁלֹּא נַעֲשֵׂית בְּכָל אֵלּוּ, הַנִּכְנָס לְשָׁם אֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ.

גְּמָרָא: רַב אָמַר: בַּתְּחִלָּה "וַיַּעַל דָּוִיד בִּדְבַר גָּד" (דִּבְרֵי הַיָּמִים א׳ כא, יט) - זֶה מֶלֶךְ וְנָבִיא. "וַיָּחֶל שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת אֶת בֵּית יְיָ בִּירוּשָׁלַם" (דִּבְרֵי הַיָּמִים ב׳ ג, א) - אֵלּוּ אוּרִים וְתֻמִּים. "לְדָוִיד אָבִיהוּ" - זֶה סַנְהֶדְרִין, "שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ" (דְּבָרִים לב, ז). שִׁיר - "וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵיהֶם הוֹשַׁעְיָה וְשָׁרֵי". וּשְׁתֵּי תוֹדוֹת - "וָאַעֲמִידָה שְׁתֵּי תוֹדוֹת" וְגוֹ׳ (נְחֶמְיָה יב, לא). אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַבִּי יוּדָן: מַה כְתִיב ׳מְהַלְכוֹת׳ וְלָא ׳תַּהֲלוּכוֹת׳.

מִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה תּוּרְפַּת יְרוּשָׁלַיִם שָׁם, וְהָיְתָה יְכוֹלָה לְהִכָּבֵשׁ מִשָּׁם.

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: נִטְמָא בָּעֲזָרָה, נֶעֱלְמָה מִמֶּנּוּ הַטֻּמְאָה וְזָכוּר לַמִּקְדָּשׁ, נֶעְלַם מִמֶּנּוּ הַמִּקְדָּשׁ וְזָכוּר לַטֻּמְאָה, נֶעְלַם מִמֶּנּוּ זֶה וְזֶה, הִשְׁתַּחֲוָה אוֹ שֶׁשָּׁהָא כְּדֵי הִשְׁתַּחֲוָיָה, וּבָא לוֹ בַּאֲרָכָה - חַיָּב. וּבִקְצָרָה - פָּטוּר. זוֹ הִיא ׳מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ׳ שֶׁאֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ.

גְּמָרָא: רַבִּי חִזְקִיָּה, רַבִּי אַמִּי בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר (בַּמִּדְבָּר יט, ג): "אֶת מִשְׁכַּן יְיָ טִמֵּא", וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר (שָׁם, כ): "אֶת מִקְדַּשׁ יְיָ טִמֵּא". הָא כֵיצַד? לִתֵּן חֵלֶק בֵּין לְמִטַּמֵּא בִּפְנִים, לְמִטַּמֵּא בַּחוּץ. מִטַּמֵּא בִּפְנִים עַד שֶׁיִּשְׁהֶא כְּדֵי הִשְׁתַּחֲוָיָה; מִטַּמֵּא בַּחוּץ עַד שֶׁיַּכְנִיס רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ.

נִטְמָא בִּפְנִים, וְנִכְנַס לִפְנַי וְלִפְנִים?
נִשְׁמְעִנַּהּ מֵהָדָא: הִשְׁתַּחֲוָה אוֹ שֶׁשָּׁהָא כְּדֵי
הִשְׁתַּחֲוָיָה. וְכֵיוָן שֶׁשָּׁהָא לָאו כְּמִי שֶׁהִכְנִיס
רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ? וְתֵימַר עַד שֶׁיִּשְׁהֵא כְּדֵי
הִשְׁתַּחֲוָיָה, וְכָא עַד שֶׁיִּשְׁהֵא כְּדֵי
הִשְׁתַּחֲוָיָה.

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק חֲמִישִׁי

ה,א זֶה פּוֹסֵל דַּיָּנוֹ שֶׁל זֶה וְזֶה פּוֹסֵל דַּיָּנוֹ שֶׁל זֶה - דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא כָל הֵימֶנּוּ לִפְסֹל אֶת הַדַּיָּן הַמֻּמְחֶה לָרַבִּים. אָמַר לוֹ ׳נֶאֱמָן עָלַי אַבָּא, נֶאֱמָן עָלַי אָבִיךָ, נֶאֱמָנִין עָלַי שִׁלשָׁה רוֹעֵי בָקָר׳ - יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ עַד שֶׁיִּשְׁמַע מִפִּי הַדַּיָּן; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ. הָיָה חַיָּב לַחֲבֵרוֹ שְׁבוּעָה, וְאָמַר ׳דּוֹר לִי בְּחַיֵּי רֹאשְׁךָ׳, בְּקַיְטָא, בְּמִקְטַיּוּר דְּנָקִיט[1] - יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ עַד שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו שְׁבוּעָה בִּפְנֵי הַדַּיָּן; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אָמַר לָהֶן ׳אֵין יְחִידִי דָּן׳, אָמְרוּ לוֹ ׳אֵין לָנוּ אֶלָּא דַּעְתְּךָ׳ וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶן - אֵין יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב שְׁבוּעָה לַחֲבֵרוֹ בְּבֵית דִּין, וְאָמַר לוֹ ׳דּוֹר בְּחַיֵּי רֹאשְׁךָ׳ וְקִבֵּל עָלָיו - אֵין יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁנִּתְחַיֵּב שְׁבוּעָה לַחֲבֵרוֹ בְּבֵית דִּין, וְנָדַר לוֹ בְּחַיֵּי הַקָּיָץ וְקִבֵּל עָלָיו.

ה,ב מְשַׁחֵק בְּקֻבְיָא - זוֹ מְשַׁחֶקֶת בִּפְסִיפְסִין. אֶחָד הַמְשַׁחֵק בִּפְסִיפְסִין, וְאֶחָד הַמְשַׁחֵק בְּקֻלְיְפֵי אֱגוֹזִים, וּבְקֻלְיְפֵי רִמּוֹנִים - לְעוֹלָם אֵין יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ עַד שֶׁיְּשַׁבֵּר אֶת פִּסִיפְסִין, וְיַחֲזֹר בּוֹ חֲזָרָה גְּמוּרָה. הַמַּלְוֶה בְּרִבִּית - אֵין יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ, עַד שֶׁיְּקַרַע שְׁטָרוֹתָיו, וְיַחֲזֹר בּוֹ חֲזָרָה גְּמוּרָה. מַפְרִיחֵי יוֹנִים - זֶה הַמַּמְרֶה אֶת הַיּוֹנִין. אֶחָד מַמְרֶה אֶת הַיּוֹנִין וְאֶחָד מַמְרֶה שְׁאָר בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף, לְעוֹלָם אֵין יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ, עַד שֶׁיְּשַׁבֵּר אֶת פִּיגְמָיו וְיַחֲזֹר בּוֹ חֲזָרָה גְּמוּרָה. סוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית - זֶה הַיּוֹשֵׁב וּבָטֵל בְּשְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה הִתְחִיל מַפְשִׁיט יָדָיו וְרַגְלָיו, וְנוֹשֶׂא וְנוֹתֵן בִּפְרוֹת עֲבָרָה, לְעוֹלָם אֵין יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ עַד שֶׁתַּגִּיעַ שְׁמִטָּה אַחֶרֶת, וְיִדְבַּק וְיַחֲזֹר בּוֹ חֲזָרָה גְּמוּרָה. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: חֲזָרַת מָמוֹן וְלֹא חֲזָרַת דְּבָרִים. כֵּיצַד? אָמַר מָאתַיִם דִּינָר אֵלּוּ כְּנִסְתִּי מִפֵּרוֹת עֲבָרָה - חַלְּקוּ אוֹתָן לָעֲנִיִּים. רַבִּי מֵאִיר הָיָה קוֹרֵא אוֹתָן ׳אוֹסְפֵי שְׁבִיעִית׳. רַבִּי יְהוּדָה הָיָה קוֹרֵא אוֹתָן ׳סוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית׳. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מְקַיֵּם אֲנִי דְּבַר שְׁנֵיהֶן. הָא כֵּיצַד? עַד שֶׁלֹּא רַבּוּ הָאוֹנְסִין הָיוּ קוֹרִין ׳אוֹסְפֵי שְׁבִיעִית׳ וּמִשֶּׁרַבּוּ הָאוֹנְסִין הָיוּ קוֹרִין אוֹתָן ׳סוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית׳. וּבְכֻלָּן, הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אוּמָנוּת אֲחֵרוֹת - הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין. חָזְרוּ בָּהֶן - הֲרֵי כְּשֵׁרִים. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אַף בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אֻמָּנוּת - הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּקִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ וּבְעִבּוּר שָׁנָה, בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת וּבְדִינֵי נְפָשׁוֹת, אֲבָל עֵדוּת שֶׁהָאִשָּׁה כְּשֵׁרָה לָהּ - הֵן כְּשֵׁרִין לָהּ.

ה,ג גִּיסוֹ לְבַדּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חוֹרְגוֹ לְבַדּוֹ, אֵין דָּנִין לֹא זֶה אֶת זֶה, וְלֹא זֶה עִם זֶה, וְלֹא זֶה עַל זֶה, וְלֹא זֶה בִּפְנֵי זֶה, וְאֵין מְעִידִים לֹא זֶה אֶת זֶה, וְלֹא זֶה עִם זֶה, וְלֹא זֶה עַל זֶה, וְלֹא זֶה בִּפְנֵי זֶה. הָיָה יוֹדֵעַ עָלָיו עֵדוּת עַד שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה חֲתָנוֹ, מֻתָּה בְּתוֹ עַד שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה סוֹחֵר שְׁבִיעִית, וּמִשֶּׁנַּעֲשָׂה סוֹחֵר שְׁבִיעִית חָזַר בּוֹ, חֵרֵשׁ וְנִתְפַּקַּח, סוּמָא וְנִתְפַּתַּח, שׁוֹטֶה וְנִשְׁתַּפֶּה, נָכְרִי וְנִתְגַּיֵּר - פָּסוּל. עַד שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה חֲתָנוֹ וְנַעֲשָׂה חֲתָנוֹ, וּמִשֶּׁנַּעֲשָׂה חֲתָנוֹ מֻתָּה בְּתוֹ עַד שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה סוֹחֵר שְׁבִיעִית, נַעֲשָׂה סוֹחֵר שְׁבִיעִית וּמִשֶּׁנַּעֲשָׂה סוֹחֵר שְׁבִיעִית חָזַר בּוֹ, פִּקֵּחַ וְנִתְחָרֵשׁ, חָזַר וְנִתְפַּקֵּחַ, פִּקֵּחַ וְנִסְתַּמָּא, וְחָזַר וְנִתְפַּתַּח, שָׁפוּי וְנִשְׁתַּטָּה, וְחָזַר וְנִשְׁתַּפָּה - כָּשֵׁר. זֶה הַכְּלָל, כָּל שֶׁתְּחִלָּתוֹ וְסוֹפוֹ כָּשֵׁר - כָּשֵׁר. תְּחִלָּתוֹ פָּסוּל וְסוֹפוֹ כָּשֵׁר - פָּסוּל. הָיָה יוֹדֵעַ לוֹ עֵדוּת בְּשְׁטַר וְנַעֲשָׂה חֲתָנוֹ, הוּא אֵין יָכוֹל לְקַיֵּם כְּתַב יָדוֹ, אֲבָל אֲחֵרִים מְקַיְּמִין לוֹ כְּתַב יָדוֹ.

ה,ד לָקַח הֵימֶנּוּ בַּיִת אוֹ שָׂדֶה בְּמֵאָה מָנֶה, וְהָיָה יוֹדֵעַ לוֹ עֵדוּת בָּהֶן - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ מֵעִיד, שֶׁאֵין מֵעִיד עַל יְדֵי עַצְמוֹ.

ה,ה הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶן הָרוֹעִין, וְהַגַּזְלָנִין, הַחַמְסָנִין, וְכָל הַחֲשׁוּדִין עַל הַמָּמוֹן - עֵדוּתָן פְּסוּלָה לְעוֹלָם.

הַשָּׁלֵם

[1] היינו שתופס איזה בגד ונשבע בו.

תּוֹסֶפְתָּא

ה,ו אֵין עֵדוּתָן שֶׁל הָעֵדִים מִתְקַיֶּמֶת, אֶלָּא אִם כֵּן רָאוּ זֶה אֶת זֶה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: אֲפִלּוּ זֶה שֶׁלֹּא כְנֶגֶד זֶה, לְעוֹלָם אֵין עֵדוּתָן מִתְקַיֶּמֶת שֶׁל עֵדִים, אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שׁוֹמְעִין דִּבְרֵיהֶן שֶׁל זֶה הַיּוֹם, וּכְשֶׁיָּבוֹא שֵׁנִי לְמָחָר – שׁוֹמְעִין דִּבְרָיו.

מַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק שִׁישִּׁי

ו,א הָעֵדִים שֶׁאָמְרוּ 'מְעִידִים אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁהָרַג שׁוֹרוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי וְקִצֵּץ נְטִיעוֹתָיו שֶׁל פְּלוֹנִי', וְהַלָּה אוֹמֵר 'אֵינִי יוֹדֵעַ' – חַיָּב. 'אַתָּה אָמַרְתָּ לְהָרְגוֹ', 'אַתָּה אָמַרְתָּ לְקַצְּצוֹ' – הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַטַּעֲנָה. 'הָרַגְתָּ אֶת שׁוֹרוֹ וְקִצַּצְתָּ אֶת נְטִיעוֹתָיו שֶׁל פְּלוֹנִי', וְהַלָּה אוֹמֵר לָאו! שֶׁהוּא כְּמַתְמִיהַּ, אוֹ הֵן שֶׁהוּא כְּמַתְמִיהַּ! יֵשׁ לָאו שֶׁהוּא כְּהֵן, וְיֵשׁ הֵן שֶׁהוּא כְּלָאו.

ו,ב אֵין דָּנִין אֶלָּא מֵעֶמֶד, וְאֵין מְעִידִין אֶלָּא מֵעֶמֶד, וְאֵין נִשְׁאָלִין לִנְדָרִין אֶלָּא מֵעֶמֶד, וְאֵין מַעֲלִין לִכְהוּנָה וּלְוִיָּה וּלְיִשְׂרְאֵל אֶלָּא מֵעֶמֶד, וְלֹא יְהֵא מַאֲרִיךְ פָּנָיו כְּנֶגֶד אֶחָד, וְלֹא יְהֵא מַעֲמִיד אֶחָד וְלֹא מוֹשִׁיב אֶחָד, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא יט): "בְּצֶדֶק תִּשְׁפּוֹט עֲמִיתֶךָ", אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מְקֻבָּל אֲנִי, שֶׁאִם רָצוּ לְהוֹשִׁיב שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד – מוֹשִׁיבִין וְאֵין בְּכָךְ כְּלוּם. וְאֵיזֶה הוּא הָאָסוּר? שֶׁלֹּא יְהֵא אֶחָד עוֹמֵד וְאֶחָד יוֹשֵׁב, מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמְרוּ: אוֹמְרִין לוֹ לְבוּשׁ כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא לָבוּשׁ, אוֹ הַלְבִישֵׁהוּ כְּדֶרֶךְ שָׁאַתָּה לָבוּשׁ.

ו,ג כֵּיצַד הֵן דָּנִין? הַדַּיָּנִין יוֹשְׁבִין וּבַעֲלֵי הַדִּין עוֹמְדִין לִפְנֵיהֶם, וְכָל הַתּוֹבֵעַ אֶת חֲבֵרוֹ הוּא פּוֹתֵחַ רִאשׁוֹן, אִם יֵשׁ עֵדִים מַכְנִיסִים אוֹתָן וּמְאַיְמִין עֲלֵיהֶן, וּמוֹצִיאִים אוֹתָן לַחוּץ, וּמְשַׁיְּרִין אֶת הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶם, וְשׁוֹמְעִין אֶת דִּבְרֵיהֶן וּמוֹצִיאִין אוֹתוֹ לַחוּץ, וְאַחַר כָּךְ מַכְנִיסִין אֶת הַשֵּׁנִי וְשׁוֹמְעִין אֶת דְּבָרָיו וּמוֹצִיאִין אוֹתוֹ לַחוּץ, וְאַחַר כָּךְ מַכְנִיסִין אֶת שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד, וְאוֹמְרִים דִּבְרֵיהֶם זֶה בִּפְנֵי זֶה, אִם אָמְרוּ זַכַּאי – זַכַּאי. וְאִם אָמְרוּ חַיָּב – חַיָּב. אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת אֶחָד דִּינֵי נְפָשׁוֹת.

הַשָּׁלֵם

ו,ד דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה, שְׁנַיִם מְזַכִּין אוֹ מְחַיְּבִין, וְאֶחָד אוֹמֵר 'אֵינִי יוֹדֵעַ' – יוֹסִיפוּ הַדַּיָּנִין. יָפֶה כֹּחַ הָאוֹמֵר 'חַיָּב' מִכֹּחַ הָאוֹמֵר 'אֵינִי יוֹדֵעַ', עַד כַּמָּה מוֹסִיפִין? אֵין פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם, יוֹסִיפוּ הַדַּיָּנִין. אִם אָמְרוּ זַכַּאי – זַכַּאי. אִם אָמְרוּ חַיָּב – חַיָּב. אֶחָד אוֹמֵר זַכַּאי וְאֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ – יוֹסִיפוּ הַדַּיָּנִין, שֶׁעַד עַכְשָׁו בֵּית דִּין שָׁקוּל, אֶחָד אוֹמֵר זַכַּאי, וְאֶחָד אוֹמֵר חַיָּב, וְאֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ – יוֹסִיפוּ הַדַּיָּנִין, שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא הוֹסִיפוּ אֶלָּא אֶחָד.

ו,ה לְעוֹלָם מוֹסִיפִין הַדַּיָּנִין עַד שֶׁיִּגְמֹר הַדִּין. לְעוֹלָם אֵין הָעֵדִים יְכוֹלִין לַחֲזֹר בָּהֶן עַד שֶׁיִּגְמֹר הַדִּין. לְעוֹלָם מֵבִיא עֵדֵיוֹתָיו לְבֵית דִּין עַד שֶׁיִּגְמֹר הַדִּין, אוֹ עַד שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ זְמַן. נָתְנוּ לוֹ זְמַן, הֵבִיא בְּתוֹךְ זְמַן – מְקַבְּלִין הֵימֶנּוּ, לְאַחַר זְמַן – אֵין מְקַבְּלִין הֵימֶנּוּ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֲפִלּוּ הֵבִיא לְאַחַר שָׁלֹשׁ שָׁנִים – מְקַבְּלִין הֵימֶנּוּ, וְסוֹתְרִין דִּבְרֵיהֶם שֶׁל זֶה.

ו,ו 'יֵשׁ לְךָ עֵדִים אֲחֵרִים'? וְאָמַר: 'אֵין לִי אֶלָּא אֵלּוּ'. 'יֵשׁ לְךָ רְאָיוֹת אֲחֵרוֹת'? וְאָמַר: 'אֵין לִי אֶלָּא אֵלּוּ', וְאַחַר זְמַן מָצָא עֵדִים אֲחֵרִים וּמָצָא רְאָיוֹת אֲחֵרוֹת – הֲרֵי זֶה אֵין מְקַבְּלִין הֵימֶנּוּ עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ בָּהֶן. לְעוֹלָם אֵין הָעֵדִים יְכוֹלִין לַחֲזֹר בָּהֶן, עַד שֶׁתֶּחְקַר עֵדוּתָן לְבֵית דִּין. נֶחְקְרָה עֵדוּתָן לְבֵית דִּין – אֵין יְכוֹלִין לַחֲזֹר בָּהֶן. וְזֶהוּ כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: עֵדִים שֶׁהֵעִידוּ לְטַמֵּא וּלְטַהֵר, לְרַחֵק וּלְקָרֵב, לֶאֱסוֹר וּלְהַתִּיר, לְפָטוֹר וּלְחַיֵּב, עַד שֶׁלֹּא נֶחְקְרָה עֵדוּתָן וְאָמְרוּ מְבוּדִּין אָנוּ – הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִים. מִשֶּׁנֶּחְקְרָה עֵדוּתָן וְאָמְרוּ מְבוּדִּין אָנוּ – אֵין נֶאֱמָנִין. לְעוֹלָם אֵין הָעֵדִים נַעֲשִׂים זוֹמְמִין עַד שֶׁיִּגְמֹר הַדִּין, לֹא לוֹקִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין, וְלֹא נֶהֱרָגִין עַד שֶׁיִּגְמֹר הַדִּין. לְעוֹלָם אֵין אֶחָד מִן הָעֵדִים נַעֲשֶׂה זוֹמֵם עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם זוֹמְמִין, וְאֵין לוֹקֶה עַד שֶׁיִּהְיוּ

תּוֹסֶפְתָּא

שְׁנֵיהֶם לוֹקִין, וְאֵין נֶהֱרָג עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם נֶהֱרָגִים, וְלֹא מְשַׁלֵּם עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם מְשַׁלְּמִין. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי: אֶרְאֶה בְּנֶחְמָה אִם לֹא הָרַגְתִּי עַד זוֹמֵם בִּשְׁבִיל לַעֲקֹר מַלְבֵּן שֶׁל בַּיְתּוֹסִין, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים עַד שֶׁיֵּהָרֵג הַנִּדּוֹן. אָמַר לוֹ שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח: אֶרְאֶה בַּנֶּחְמָה אִם לֹא שָׁפַכְתָּ דָּם נָקִי, שֶׁהֲרֵי אָמְרָה תּוֹרָה (דְּבָרִים יז): ״עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמַת הַמֵּת״, בְּעֵדִים שְׁנַיִם וּבְזוֹמְמִים שְׁנַיִם, מַה עֵדִים שְׁנַיִם - אַף זוֹמְמִין שְׁנַיִם. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה קִבֵּל עָלָיו יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי שֶׁלֹּא יִהְיֶה מוֹרֶה הֲלָכָה אֶלָּא עַל פִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח.

מַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק שְׁבִיעִי

ז,א אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בָּרְאשׁוֹנָה לֹא הָיוּ חוֹתְמִים עַל כְּתֻבַּת נָשִׁים כְּשֵׁרוֹת, אֶלָּא כֹּהֲנִים אוֹ לְוִיִּם אוֹ יִשְׂרְאֵלִים הַמַּשִּׂיאִין לַכְּהֻנָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בָּרְאשׁוֹנָה לֹא הָיָה מַחְלֹקֶת בְּיִשְׂרָאֵל, בֵּית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד שֶׁהָיוּ בְּלִשְׁכַּת הַגָּזִית וּשְׁאָר בָּתֵּי דִינִין שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה הָיוּ בַּעֲיָרוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּשְׁנֵי בָתֵּי דִינִין שֶׁל שְׁלֹשָׁה הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם, אֶחָד בְּהַר הַבַּיִת וְאֶחָד בַּחֵיל, נִצְרַךְ אֶחָד מֵהֶן הֲלָכָה הוֹלֵךְ אֵצֶל בֵּית דִּין שֶׁבְּעִירוֹ, אֵין בֵּית דִּין בְּעִירוֹ - הוֹלֵךְ לְבֵית דִּין הַסָּמוּךְ לְעִירוֹ. אִם שָׁמְעוּ - אָמְרוּ לָהֶם. וְאִם לָאו - הוּא וְהַמַּפְלֶא שֶׁבָּהֶן בָּאִין לְבֵית דִּין שֶׁבְּהַר הַבַּיִת, אִם שָׁמְעוּ - אָמְרוּ לָהֶם. וְאִם לָאו - הוּא וְהַמַּפְלֶא שֶׁבָּהֶן בָּאִין לְבֵית דִּין שֶׁבַּחֵיל. אִם שָׁמְעוּ - אָמְרוּ לָהֶם. וְאִם לָאו אֵלּוּ וְאֵלּוּ בָּאִין לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִּלְשְׁכַּת הַגָּזִית, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא שִׁבְעִים וְאֶחָד, אֵין פָּחוֹת מֵעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, נִצְרָךְ אֶחָד מֵהֶן לָצֵאת, רוֹאֶה אִם יֵשׁ שָׁם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה - יוֹצֵא, וְאִם לָאו - אֵינוֹ יוֹצֵא, עַד שֶׁיִּהוּ שָׁם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. וְשָׁם הָיוּ יוֹשְׁבִין מִתָּמִיד שֶׁל שַׁחַר וְעַד תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם, בַּשַּׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים לֹא הָיוּ נִכְנָסִין אֶלָּא לְבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁבְּהַר הַבַּיִת. נִשְׁאֲלָה שְׁאֵלָה, אִם שָׁמְעוּ - אָמְרוּ לָהֶם, אִם לָאו - עוֹמְדִין לְמִנְיָן, אִם רַבּוּ מְטַמְּאִין - טִמְּאוּ, רַבּוּ מְטַהֲרִין - טִהֲרוּ, וּמִשָּׁם הֲלָכָה רוֹחֶשֶׁת בְּיִשְׂרָאֵל. מִשֶּׁרַבּוּ תַּלְמִידֵי שַׁמַּאי וְהִלֵּל שֶׁלֹּא שִׁמְּשׁוּ כָּל צָרְכָּן, הִרְבּוּ מַחֲלוֹקוֹת בְּיִשְׂרָאֵל וְנַעֲשׂוּ שְׁתֵּי תוֹרוֹת, וּמִשָּׁם שׁוֹלְחִין וּבוֹדְקִין, כָּל מִי שֶׁהוּא חָכָם וְעָנָיו וְשָׁפֵל וִירֵא חֵטְא, וּפִרְקוֹ טוֹב וְרוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה עָלָיו - עוֹשִׂין אוֹתוֹ דַּיָּן בְּעִירוֹ. מִשֶּׁנַּעֲשָׂה דַּיָּן בְּעִירוֹ - מַעֲלִין וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בְּהַר הַבַּיִת, מִשָּׁם מַעֲלִין וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בַּחֵיל, מִשָּׁם מַעֲלִין וּמוֹשִׁיבִין בְּלִשְׁכַּת הַגָּזִית, וְשָׁם יוֹשְׁבִין וּבוֹדְקִין אֶת יַחֲסֵי כְּהוּנָּה וְאֶת יַחֲסֵי לְוִיָּה, כֹּהֵן שֶׁנִּמְצָא בּוֹ פְּסוּל - לוֹבֵשׁ שְׁחוֹרִין וּמִתְעַטֵּף שְׁחוֹרִין, וְשֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ פְּסוּל - לוֹבֵשׁ לְבָנִים וּמְשַׁמֵּשׁ עִם אֶחָיו הַכֹּהֲנִים. מֵבִיא עֲשִׂירִית הָאֵיפָה מִשֶּׁלּוֹ וַעֲבוֹדָה בְּיָדוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין הַמִּשְׁמָר שֶׁלּוֹ. אֶחָד כֹּהֵן גָּדוֹל וְאֶחָד כֹּהֵן הֶדְיוֹט שֶׁעָבְדוּ עַד שֶׁלֹּא הֵבִיאוּ הָעֲשִׂירִית הָאֵיפָה - עֲבוֹדָתוֹ כְּשֵׁרָה.

ז,ב אֵין דָּנִין שְׁנֵי דִינִין בְּיוֹם אֶחָד, אֲפִלּוּ נוֹאֵף וְנוֹאֶפֶת, אֶלָּא דָּנִין אֶת הָרִאשׁוֹן וְאַחַר כָּךְ דָּנִין אֶת הַשֵּׁנִי, אֵין נִמְנִין עַל שְׁנֵי דְּבָרִים כְּאֶחָד, וְאֵין נִשְׁאָלִין עַל שְׁתֵּי שְׁאֵלוֹת כְּאֶחָד, אֶלָּא נִמְנִין עַל הָרִאשׁוֹן וְאַחַר כָּךְ נִמְנִין עַל הַשֵּׁנִי, וְנִשְׁאָלִים עַל הָרִאשׁוֹן וְאַחַר כָּךְ נִשְׁאָלִין עַל הַשְּׁנִיָּה, אֵין דָּנִין אֶלָּא בְּמָקוֹם גָּדוֹל, וְאֵין נִמְנִין אֶלָּא בְּמָקוֹם שְׁמוּעָה, אֶחָד אוֹמֵר מִשּׁוּם שְׁמוּעָה, וְכֻלָּם אוֹמְרִים לֹא שָׁמַעְנוּ עַל זֶה, מִנְיָן עוֹמֵד אֶחָד אוֹסֵר וְאֶחָד מַתִּיר, אֶחָד מְטַמֵּא וְאֶחָד מְטַהֵר, וְכֻלָּן אוֹמְרִים לֹא שָׁמַעְנוּ, מִנְיָן עוֹמֵד אֶחָד אוֹמֵר מִשּׁוּם שְׁנַיִם וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים מִשּׁוּם אֶחָד, יָפֶה כֹּחַ אֶחָד הָאוֹמֵר מִשּׁוּם שְׁנַיִם מִכֹּחַ שְׁנַיִם הָאוֹמְרִים מִשּׁוּם אֶחָד. עֶשְׂרָה אוֹמְרִים מִשּׁוּם אֶחָד - כֻּלָּן אֶחָד, וּבְטָהֳרוֹת וּבְטֻמְאוֹת - הָאָב וּבְנוֹ הָרַב וְתַלְמִידוֹ - שְׁנֵיהֶם נִמְנִין שְׁנַיִם. בְּקִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ וּבְעִבּוּר שָׁנָה, בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת וּבְדִינֵי נְפָשׁוֹת, אָב וּבְנוֹ הָרַב וְתַלְמִידוֹ - שְׁנֵיהֶן נִמְנִין אֶחָד. וְלֹא יְהֵא יוֹשֵׁב בְּצִדּוֹ, וַאֲפִילּוּ הוּא שׁוֹתֵק, אֶלָּא עוֹמֵד וְהוֹלֵךְ לוֹ בְּקִדּוּשׁ

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

הַחֹדֶשׁ וּבְעִבּוּר שָׁנָה. בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת - מַתְחִילִין מִן הַגָּדוֹל. מִפְּנֵי מַה בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת מַתְחִילִין מִן הַצַּד? שֶׁלֹּא יְהֵא סָמוּךְ עַל דִּבְרֵי רַבּוֹ.

ז,ג בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת פּוֹתְחִין לִזְכוּת וְאֵין פּוֹתְחִין לְחוֹבָה, חוּץ מִן הַמִּסִּית. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: אַף הַמַּדִּיחַ. חַיָּבֵי גָלֻיּוֹת - בֵּית דִּין מַחֲזִירִין אוֹתָם לִזְכוּת, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר לה): "וְלֹא תִקְחוּ כֹּפֶר לְנֶפֶשׁ רוֹצֵחַ", וְאוֹמֵר (דְּבָרִים יט): "וְזֶה דְּבַר הָרֹצֵחַ", רוֹצֵחַ רוֹצֵחַ לִגְזֵרָה שָׁוָה, חַיָּבֵי מַלְקִיּוֹת - בֵּית דִּין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ לִזְכוּת, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כה): "וְהִצְדִּיקוּ אֶת הַצַּדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הָרָשָׁע" וְגוֹ', וְאוֹמֵר (דְּבָרִים כה): "וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע"; רָשָׁע רָשָׁע לִגְזֵרָה שָׁוָה. הַסָּרִיס, וּמִי שֶׁלֹּא רָאָה לוֹ בָּנִים - כָּשֵׁר לָדוּן דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאֵין כָּשֵׁר לָדוּן דִּינֵי נְפָשׁוֹת. רַבִּי יְהוּדָה מוֹסִיף אַף אַכְזָרִי וְהָרַחֲמָן. אֵין מוֹסִיפִין עַל הַדִּין בַּתְּחִלָּה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מוֹסִיפִין עַל הַדִּין.

ז,ד בַּתְּחִלָּה הָיוּ שְׁנַיִם, אֶחָד אוֹסֵר וְאֶחָד מַתִּיר, אֶחָד מְטַמֵּא וְאֶחָד מְטַהֵר, הָאוֹסֵר וְהַמְטַמֵּא - עָלָיו לְהָבִיא רְאָיָה, וְכָל הַמַּחְמִיר - עָלָיו לְהָבִיא רְאָיָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אַף הַמֵּקֵל. אֵין נִזְקָקִין לַדִּין אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מַכְרִיעִין, וְאֵין מוֹשִׁיבִין אֶת הָאָדָם אֶלָּא כְּמִדּוֹתָיו, נִסְתַּלֵּק הַדִּין - אֵין רַשַּׁאי לְהָשִׁיב. כֵּיצַד אֵין מוֹסִיפִין עַל הַדִּין בַּתְּחִלָּה? נִגְמַר דִּבְרוֹ - אֵין רַשַּׁאי לְהָשִׁיב. נָתַן לוֹ חֲבֵרוֹ רְשׁוּת - רַשַּׁאי לְהָשִׁיב. נִסְתַּלֵּק הָעִקָּר נַעֲשֶׂה טְפֵלָה עִקָּר, לֹא יָשִׁיב אֶת חֲבֵרוֹ יַתִּיר מִשָּׁלֹשׁ תְּשׁוּבוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא תִטָּרֵף דַּעְתּוֹ. אֶחָד דָּן כְּנֶגֶד שְׁנַיִם וּשְׁנַיִם דָּנִין כְּנֶגֶד אֶחָד, שְׁנַיִם דָּנִין כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה וּשְׁלֹשָׁה דָּנִין כְּנֶגֶד שְׁנַיִם, אֲבָל לֹא שְׁלֹשָׁה כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה, וְלֹא מֵהֶן וּלְמַעְלָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה בֵּית דִּין מְעֻרָב.

ז,ה בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת אוֹמְרִין 'נִזְדַּקֵּק הַדִּין'. בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת, אֵין אוֹמְרִין 'נִזְדַּקֵּק הַדִּין'.

הַשָּׁלֵם

וְהַגָּדוֹל שֶׁבַּדַּיָּנִים אוֹמֵר: 'נִזְדַּקֵּק הַדִּין', אֵין שׁוֹאֲלִין מֵעֲמָד וְאֵין מְשִׁיבִין מֵעֲמָד, לֹא מִגַּבּוֹהַּ וְלֹא מֵרָחוֹק, וְלֹא מֵאֲחוֹרֵי הַזְּקֵנִים. אֵין שׁוֹאֲלִין אֶלָּא בְּעִנְיָן וְאֵין מְשִׁיבִין אֶלָּא בְּמַדָּע, וְלֹא יִשְׁאַל הַשּׁוֹאֵל בְּעִנְיָן יַתִּיר מִשָּׁלֹשׁ הֲלָכוֹת. אֶחָד שׁוֹאֵל וְאֶחָד אוֹמֵר שֶׁלֹּא לִשְׁאוֹל - נִזְקָקִין לַשּׁוֹאֵל. וְהַשּׁוֹאֵל מַעֲשֶׂה - צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר: "מַעֲשֶׂה אֲנִי שׁוֹאֵל"! וְהַשּׁוֹאֵל כְּעִנְיָן וְהַשּׁוֹאֵל שֶׁלֹּא כְּעִנְיָן -מְשִׁיבִין אֶת הַשּׁוֹאֵל כְּעִנְיָן. וְהַשּׁוֹאֵל שֶׁלֹּא כְּעִנְיָן - צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר "שֶׁלֹּא כְּעִנְיָן שְׁאַלְתִּי"; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין צָרִיךְ, שֶׁכָּל הַתּוֹרָה עִנְיָן אֶחָד. עִנְיָן וְשֶׁאֵינוֹ עִנְיָן -נִזְקָקִין לָעִנְיָן. מַעֲשֶׂה וְשֶׁאֵינוֹ מַעֲשֶׂה - נִזְקָקִין לַמַּעֲשֶׂה. הֲלָכָה וּמִדְרָשׁ - נִזְקָקִין לַהֲלָכָה. מִדְרָשׁ וְאַגָּדָה - נִזְקָקִין לַמִּדְרָשׁ. מִדְרָשׁ וְקַל וָחוֹמֶר - נִזְקָקִין לְקַל וָחוֹמֶר. קַל וָחוֹמֶר וּגְזֵרָה שָׁוָה - נִזְקָקִין לְקַל וָחוֹמֶר. חָכָם וְתַלְמִיד - נִזְקָקִין לְחָכָם. תַּלְמִיד וְעַם הָאָרֶץ - נִזְקָקִין לְתַלְמִיד. הָיוּ שְׁנֵיהֶם חֲכָמִים, וּשְׁנֵיהֶם תַּלְמִידִים, וּשְׁנֵיהֶם עַמֵּי הָאָרֶץ, שְׁתֵּי הֲלָכוֹת, וּשְׁתֵּי שְׁאֵלוֹת, וּשְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת, וּשְׁנֵי מַעֲשִׂים - הָרִאשׁוֹת בְּיַד הַתַּרְגְּמָן מֵעַתָּה.

כְּשֶׁהַנָּשִׂיא נִכְנָס, כָּל הָעָם עוֹמְדִים, וְהֵן יָשְׁבוּ, עַד שֶׁאָמַר לָהֶם: שְׁבוּ! כְּשֶׁאָב בֵּית דִּין נִכְנָס, עוֹשִׂים לוֹ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת מִכָּאן וּמִכָּאן, עַד שֶׁנִּכְנַס וְיָשַׁב בִּמְקוֹמוֹ. חָכָם שֶׁנִּכְנַס, אֶחָד עוֹמֵד וְאֶחָד יוֹשֵׁב, עַד שֶׁנִּכְנַס וְיָשַׁב בִּמְקוֹמוֹ.

בְּנֵי חֲכָמִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים, בִּזְמַן שֶׁהָרַבִּים צְרִיכִים לָהֶם - מְקַפְּצִין אֲפִלּוּ עַל רֹאשֵׁי הָעָם, וַאֲפִלּוּ עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אֵין שֶׁבַח לְתַלְמִיד שֶׁיִּכָּנֵס בָּאַחֲרוֹנָה. יָצָא לְצָרֶךְ - נִכְנַס וְיָשַׁב בִּמְקוֹמוֹ. בְּנֵי חֲכָמִים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם דַּעַת לִשְׁמֹעַ - הוֹפְכִין אֶת פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי אֲבִיהֶם. אֵין בָּהֶם דַּעַת לִשְׁמֹעַ - הוֹפְכִין אֶת פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי הָעָם. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: בְּבֵית הַמִּשְׁתֶּה עוֹשִׂים אוֹתָן סְנִיפִין. חָכָם שֶׁנִּכְנַס - אֵין שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ עַד שֶׁתִּתְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ. נִכְנַס

תּוֹסֶפְתָּא

וּמְצָאָם כְּשֶׁהֵם עוֹסְקִים בַּהֲלָכָה - לֹא יְהֵא קוֹפֵץ לְתוֹךְ דִּבְרֵיהֶם, עַד שֶׁיִּוָּדַע בְּאֵיזֶה עִנְיָן הֵן עוֹסְקִים. וְאִם עָשָׂה כֵּן, עַל זֶה נֶאֱמַר: ׳שִׁבְעָה דְּבָרִים בְּגֹלֶם׳. שֶׁבַע מִדּוֹת דָּרַשׁ הִלֵּל לִפְנֵי זְקֵנֵי בְתֵרָה: קַל וָחֹמֶר, וּגְזֵרָה שָׁוָה, וּבִנְיַן אָב, וְכָתוּב אֶחָד, וּבִנְיַן אָב וּשְׁנֵי כְתוּבִים, וּכְלָל וּפְרָט וּכְלָל, וְכַיּוֹצֵא בּוֹ מִמָּקוֹם אַחֵר- דָּבָר הַלָּמֵד מֵעִנְיָנוֹ; אֵלּוּ שֶׁבַע מִדּוֹת שֶׁדָּרַשׁ הִלֵּל הַזָּקֵן לִפְנֵי זְקֵנֵי בְתֵרָה.

מַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק שְׁמִינִי

ח,א כָּל סַנְהֶדְרִין שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁנַיִם יוֹדְעִים לְדַבֵּר וְכֻלָּם רְאוּיִן לִשְׁמוֹעַ - רְאוּיִם לַעֲשׂוֹת סַנְהֶדְרִין. שִׁלְשָׁה - בֵּינוֹנִית. אַרְבָּעָה - חֲכָמָה. סַנְהֶדְרִין הָיְתָה כַּחֲצִי גֹּרֶן עֲגוּלָה, כְּדֵי שֶׁיִּהוּ רוֹאִין זֶה אֶת זֶה. הַנָּשִׂיא יוֹשֵׁב בְּאֶמְצַע וּזְקֵנִים יוֹשְׁבִים מִימִינוֹ וּשְׂמֹאלוֹ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי צָדוֹק: כְּשֶׁהָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל יוֹשֵׁב בְּבֵית דִּין בְּיַבְנֶה, אַבָּא יוֹשֵׁב בִּימִינוֹ וּזְקֵנִים מִשְּׂמֹאלוֹ, מִפְּנֵי מַה אֶחָד יוֹשֵׁב מִימִינוֹ שֶׁל זָקֵן? מִפְּנֵי כְּבוֹדוֹ שֶׁל זָקֵן! שָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים יוֹשְׁבִים לְפָנֵיהֶם, גְּדוֹלִים בָּרִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיִּים בַּשְּׁנִיָּה, וּשְׁלִישִׁים בַּשְּׁלִישִׁית, מִכָּאן וָאֵילָךְ לֹא הָיָה שָׁם סֵדֶר אֶלָּא כָּל הַקּוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת - זָכָה. שׁוֹטְרֵי הַדַּיָּנִים וְהַנִּדּוֹן, וְהָעֵדִים, זוֹמְמֵיהֶם וְזוֹמְמֵי זוֹמְמֵיהֶם - עוֹמְדִין מִשּׁוּרָה הַחִיצוֹנָה וְלָעָם, וְלֹא הָיוּ צְרִיכִים לֵידַע אֵיזֶהוּ נִדּוֹן, מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידִים אוֹתוֹ שֶׁנִּי לָעֵד הָרִאשׁוֹן.

ח,ב כֵּיצַד אוֹמֵר? שֶׁמָּא תֹּאמַר ׳רְאִינוּהוּ שֶׁרָץ אַחַר חֲבֵרוֹ וְסַיִף בְּיָדוֹ, נִכְנַס מִפָּנָיו לַחֲנוּת, נִכְנַס אַחֲרָיו לַחֲנוּת, וְנִכְנְסוּ אַחֲרָיו וּמְצָאנֻהוּ הָרוּג וְסַיִף בְּיַד הָרוֹצֵחַ, וּמְטַנָּף דָּם׳! שֶׁמָּא תֹּאמְרוּ: אִם לָאו? מִי הֲרָגוֹ? אָמַר שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח: אֶרְאֶה בְּנָחָמָה אִם לֹא רָאִיתִי אֶחָד שֶׁרָץ אַחַר חֲבֵרוֹ וְסַיִף בְּיָדוֹ, נִכְנַס מִפָּנָיו לְחֻרְבָּה, וְנִכְנַס אַחֲרָיו, וְנִכְנַסְתִּי אַחֲרָיו וּמְצָאתִיהוּ הָרוּג וְהַסַּיִף בְּיַד הָרוֹצֵחַ, וְהַטִּיף דָּם. נַמְתִּי לוֹ: רָשָׁע! מִי הֲרָגוֹ לָזֶה? אֶרְאֶה בְּנָחָמָה אִם לֹא אוֹ אֲנִי אוֹ אַתָּה הֲרַגְנוּהוּ, אֲבָל מַה אֶעֱשֶׂה לְךָ? דְּאִין דִּינְךָ מָסוּר בְּיָדֵי, שֶׁהֲרֵי אָמְרָה תּוֹרָה (דְּבָרִים יט): ״עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמַת הַמֵּת״, אֶלָּא יוֹדֵעַ מַחֲשָׁבוֹת הוּא יִפָּרַע מֵאוֹתוֹ הָאִישׁ, לֹא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁנִּשְׁכוֹ נָחָשׁ וָמֵת.

ח,ג אָדָם נִבְרָא יְחִידִי בָּעוֹלָם, וְלָמָּה נִבְרָא יְחִידִי בָּעוֹלָם? שֶׁלֹּא יְהוּ צַדִּיקִים אוֹמְרִים: ״אָנוּ בָּנָיו שֶׁל צַדִּיק״! וְשֶׁלֹּא יְהוּ רְשָׁעִים אוֹמְרִים: ״אָנוּ בָּנָיו שֶׁל רָשָׁע״! דָּבָר אַחֵר: לָמָּה נִבְרָא יְחִידִי: שֶׁלֹּא יְהוּ מִשְׁפָּחוֹת מִתְגָּרוֹת זוֹ בְּזוֹ, וּמַה עַכְשָׁו שֶׁנִּבְרָא יְחִידִי מִתְגָּרוֹת זוֹ בְּזוֹ, אִילּוּ נִבְרָא שְׁנַיִם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! דָּבָר אַחֵר: לָמָּה נִבְרָא יְחִידִי? מִפְּנֵי הַגַּזְלָנִין וְהַחַמְסָנִין, וּמַה עַכְשָׁו שֶׁנִּבְרָא יְחִידִי - גַּזְלָנִין וְחַמְסָנִין, אִלּוּ נִבְרָא שְׁנַיִם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! דָּבָר אַחֵר: לָמָּה נִבְרָא יְחִידִי? לְהַגִּיד גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁבְּחוֹתָם אֶחָד בָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וּמֵחוֹתָם אֶחָד יָצְאוּ חוֹתָמוֹת הַרְבֵּה, שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב לח): ״תִּתְהַפֵּךְ כְּחֹמֶר חוֹתָם״ וְגוֹ׳. מִפְּנֵי מַה אֵין פַּרְצוּפוֹתֵיהֶן דּוֹמוֹת זוֹ לְזוֹ? מִפְּנֵי הָרַמָּאִים, שֶׁלֹּא יְהֵא כָּל אֶחָד וְאֶחָד קוֹפֵץ בְּתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵרוֹ, וּבָא עַל אֵשֶׁת אִישׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב לח): ״וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם״ וְגוֹ׳. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: שִׁנָּה מָקוֹם מַרְאֶה פָּנִים דַּעַת וְקוֹל, מַרְאֶה פָּנִים וְדַעַת - מִפְּנֵי הַחַמְסָנִין וְהַגַּזְלָנִין. קוֹל - מִפְּנֵי הָעֲרָוָה.

ח,ד אָדָם נִבְרָא בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וְלָמָּה נִבְרָא בָּאַחֲרוֹנָה? שֶׁאִם תָּזוּחַ דַּעְתּוֹ עָלָיו, אוֹמֵר לוֹ: ״יַתּוּשׁ קָדְמָךְ בְּמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית״! דָּבָר אַחֵר: כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס לְמִצְוָה מִיָּד. דָּבָר אַחֵר: כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס לַסְּעוּדָה מִיָּד. מָשְׁלוּ מָשָׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁבָּנָה פַּלְטְרִין, וְחָצְבָה, וְהִתְקִין סְעוּדָה, וְאַחַר כָּךְ זִמֵּן הָאוֹרְחִים. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (מִשְׁלֵי ט): ״חָכְמוֹת נָשִׁים בָּנְתָה בֵיתָהּ וְחִצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה״. ״חָכְמוֹת נָשִׁים בָּנְתָה בֵיתָהּ״ - זֶהוּ מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁבָּנָה כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּחָכְמָה. ״חָצְבָה

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

עַמּוּדֵיהָ שִׁבְעָה״ – אֵלּוּ שִׁבְעַת יְמֵי בְּרֵאשִׁית. ״טָבְחָה טִבְחָה מָסְכָה יֵינָהּ״ – אֵלּוּ יָמִים וּנְהָרוֹת וּמִדְבָּרוֹת וּשְׁאָר כָּל צָרְכֵי עוֹלָם, וְאַחַר כָּךְ ״שָׁלְחָה נַעֲרוֹתֶיהָ תִּקְרָא״ – זֶה אָדָם וְחַוָּה.

מַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

ט,א רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מַסִּיעִין אֶת הָעֵד מִמְּקוֹמוֹ בִּשְׁבִיל שֶׁתִּטָּרֵף דַּעְתּוֹ עָלָיו. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: לֹא הָיוּ צְרִיכִין לוֹמַר בְּאֵיזֶה שָׁבוּעַ? בְּאֵיזוֹ שָׁנָה? בְּאֵיזֶה חֹדֶשׁ? בְּכַמָּה בַּחֹדֶשׁ? אֶלָּא בְּאֵיזֶה יוֹם? בְּאֵיזֶה חֹדֶשׁ? בְּאֵיזוֹ שָׁעָה? בְּאֵיזֶה מָקוֹם? מַכְּירִין אַתֶּם אוֹתוֹ? הִתְרֵתֶם בּוֹ? בַּמֶּה הֲרָגוֹ? בְּסַיִף הֲרָגוֹ? בְּמַקֵּל הֲרָגוֹ? עַל שׁוֹקָיו הִכָּהוּ? אוֹ עַל צִפּוֹר נַפְשׁוֹ הִכָּהוּ? לְהֵיכָן הָיוּ פָּנָיו הֲפוּכוֹת בְּשָׁעָה שֶׁהֲרָגוֹ? אֶחָד אוֹמֵר ׳בִּשְׁנַיִם בַּחֹדֶשׁ׳, וְאֶחָד אוֹמֵר ׳בִּשְׁלֹשָׁה בַּחֹדֶשׁ׳ – עֵדוּתָן קַיֶּמֶת, שֶׁאֵין הַכֹּל בְּקִיאִין בָּעִבּוּר. אֶחָד אוֹמֵר ׳בְּשָׁתֵי שָׁעוֹת׳, וְאֶחָד אוֹמֵר ׳בְּשָׁלֹשׁ שָׁעוֹת׳ – עֵדוּתָן קַיֶּמֶת, שֶׁאֵין הַכֹּל בְּקִיאִין בַּשָּׁעוֹת, אֶחָד אוֹמֵר ׳בְּשָׁלֹשׁ שָׁעוֹת׳, וְאֶחָד אוֹמֵר ׳בְּחָמֵשׁ׳ – עֵדוּתָן בְּטֵלָה. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר – קַיֶּמֶת. אֶחָד אוֹמֵר ׳בְּחָמֵשׁ׳, וְאֶחָד אוֹמֵר ׳בְּשֵׁבַע׳ – עֵדוּתָן בְּטֵלָה, שֶׁהַכֹּל יוֹדְעִין שֶׁבְּחָמֵשׁ חַמָּה בַּמִּזְרָח, וּבְשֶׁבַע חַמָּה בַּמַּעֲרָב.

ט,ב נִמְצָא עֵדוּתָן שֶׁל עֵדִים מְכֻוֶּנֶת, הַגָּדוֹל שֶׁבַּדַּיָּנִים פּוֹתֵחַ בִּזְכוּת, וַחֲבֵרוֹ מְסַיְּעוֹ. מָצְאוּ לוֹ זְכוּת – פְּטָרוּהוּ. אִם לָאו – מַעֲבִירִין אוֹתוֹ, וּלְמָחָר מִזְדַּוְּגִין זוּגוֹת, וּמְמַעֲטִים בְּמַאֲכָל, וְלֹא הָיוּ שׁוֹתִין יַיִן, וְנוֹשְׁאִין וְנוֹתְנִין בְּפָרָשַׁת הָעִנְיָן כָּל הַלַּיְלָה. וְאִם הָיָה רוֹצֶה, נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין בְּפָרָשַׁת רוֹצֶה, וְאִם הָיָה מְגַלֶּה עֲרָיוֹת נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין בְּפָרָשַׁת מְגַלֶּה עֲרָיוֹת, וּלְמָחָר מַשְׁכִּימִין וּבָאִין לְבֵית דִּין, הַחַזָּנִין קוֹרִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּשְׁמוֹ – פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי. מְזַכֶּה הָיִיתִי וְעַכְשָׁו מְזַכֶּה אֲנִי – מְקַבְּלִין אוֹתוֹ. מְחַיֵּב הָיִיתִי וְעַכְשָׁו מְחַיֵּב אֲנִי אוֹתוֹ – אֵין מְקַבְּלִין אוֹתוֹ. מְחַיֵּב הָיִיתִי וְעַכְשָׁו מְחַיֵּב אֲנִי – מְקַבְּלִין אוֹתוֹ. מְזַכֶּה הָיִיתִי וְעַכְשָׁו מְזַכֶּה אֲנִי – מְקַבְּלִין אוֹתוֹ: מְחַיֵּב אֲנִי – אוֹמְרִים לוֹ: ׳לְמַד דְּבָרֶיךָ כְּבַתְּחִלָּה׳. טָעָה אֶחָד בִּדְבָרָיו מִן הַמְזַכִּין – סוֹפְרֵי הַדַּיָּנִין מַזְכִּירִין אוֹתוֹ. מִן הַמְחַיְּבִין – אֵין סוֹפְרֵי הַדַּיָּנִין מַזְכִּירִין אוֹתוֹ, אֶלָּא אוֹמְרִין לוֹ: לְמַד דְּבָרֶיךָ כְּבַתְּחִלָּה. אִם מָצְאוּ לוֹ זְכוּת – פְּטָרוּהוּ. אִם לָאו – עוֹמְדִין לְמִנְיָן, שִׁלְשִׁים וְשִׁשָּׁה מְזַכִּים וּשְׁלֹשִׁים וַחֲמִשָּׁה מְחַיְּבִין – זַכַּאי. שִׁלְשִׁים וְשִׁשָּׁה מְחַיְּבִים וּשְׁלֹשִׁים וַחֲמִשָּׁה מְזַכִּים – דִּנִין אֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ, עַד שֶׁיֹּאמַר אֶחָד מִן הַמְחַיְּבִין – רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי הַמְזַכִּין. אָמַר אֶחָד מִן הַתַּלְמִידִים: יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת – מְקַבְּלִין אוֹתוֹ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וּמַעֲלִין וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ עִמָּהֶן, אִם יֵשׁ מַמָּשׁ בִּדְבָרָיו – פְּטָרוּהוּ, וְלֹא הָיָה יוֹרֵד מִשָּׁם עוֹלָמִית, וְאִם לָאו – לֹא יֵרֵד מִשָּׁם כָּל הַיּוֹם, שֶׁלֹּא תְּהֵא עֲלִיָּתוֹ יְרִידָה. הוּא שֶׁאָמַר יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עַל עַצְמִי זְכוּת – שׁוֹמְעִין לוֹ. חוֹבָה – מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ בְּנִזְיָפָה. הָעֵד, אֵין מְלַמֵּד עָלָיו לֹא זְכוּת וְלֹא חוֹבָה. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְלַמֵּד זְכוּת וְאֵין מְלַמֵּד חוֹבָה. שְׁנַיִם עָשָׂר מְזַכִּין וְאַחַד עָשָׂר מְחַיְּבִין – זַכַּאי. שְׁנַיִם עָשָׂר מְחַיְּבִין וְאַחַד עָשָׂר מְזַכִּין – יוֹסִיפוּ הַדַּיָּנִים, עַד שֶׁיַּכְרִיעַ אֶחָד לִזְכוּת וּשְׁנַיִם לְחוֹבָה. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יַחְזְרוּ וְיִמְנוּ בַּתְּחִלָּה, פַּעַם רִאשׁוֹנָה שְׁנֵיָּה וּשְׁלִישִׁית, בֵּין שֶׁיֵּשׁ מַמָּשׁ בִּדְבָרָיו בֵּין שֶׁאֵין מַמָּשׁ בִּדְבָרָיו, מִכָּאן וָאֵילָךְ, אִם יֵשׁ מַמָּשׁ בִּדְבָרָיו – שׁוֹמְעִין לוֹ, וְאִם לָאו – אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ.

ט,ג הָרוֹגֵי בֵּית דִּין יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, מִפְּנֵי שֶׁמִּתְוַדִּין עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶן, רָחוֹק מִבֵּית הַסְּקִילָה עֶשֶׂר אַמּוֹת, וְאוֹמְרִין לוֹ: הִתְוַדֵּה! וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁיָּצָא לִסָּקֵל, אָמְרוּ לוֹ: הִתְוַדֵּה! אָמַר: תְּהֵא מִיתָתִי כַּפָּרָה עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי, וְאִם עָשִׂיתִי כָּךְ – אַל יִמָּחֵל לִי וְיִהְיֶה בֵּית דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל נָקִי, וּכְשֶׁבָּא דָּבָר אֵצֶל חֲכָמִים – זָלְגוּ דְּמָעוֹת. אָמְרוּ לָהֶם: לְהַחְזִירוֹ אִי אֶפְשָׁר, שֶׁכְּבָר נִגְזְרָה גְּזֵרָה, אֶלָּא הֲרֵי דָּמָיו תְּלוּיִן בְּעֵדָיו, וְכֵן הוּא אוֹמֵר

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

(דִּבְרֵי הַיָּמִים-א ב, ו): ״וּבְנֵי זֶרַח זִמְרִי וְאֵיתָן וְהֵימָן וְכַלְכֹּל וְדַרְדַּע כֻּלָּם חֲמִשָּׁה״; וְכִי אֵין יוֹדְעִים שֶׁכֻּלָּם חֲמִשָּׁה? אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁאַף עָכָן הוּא עִמָּהֶם לְעוֹלָם הַבָּא. רָחוֹק מִבֵּית הַסְּקִילָה אַרְבַּע אַמּוֹת מַפְשִׁיטִין אֶת בְּגָדָיו, הָאִישׁ מְכַסִּים אוֹתוֹ פֶּרֶק מִלְּפָנָיו, וְהָאִשָּׁה פֶּרֶק מִלְּפָנֶיהָ וּפֶרֶק מֵאַחֲרֶיהָ, מִפְּנֵי שֶׁהָאִשָּׁה כֶּלָּה עֶרְוָה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה שֶׁאָמַר מִשֵּׁם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הָאִישׁ נִסְקָל עָרוֹם וְאֵין הָאִשָּׁה נִסְקֶלֶת עֶרְמָה. בֵּית הַסְּקִילָה הָיָה גָּבוֹהַּ שְׁתֵּי קוֹמוֹת, וְהוּא קוֹמָה אַחַת - הֲרֵי שָׁלֹשׁ קוֹמוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֶבֶן הָיְתָה שָׁם, וְיֵשׁ בָּהּ מַשְׁאוּי שְׁנַיִם, נוֹטֶל וְנוֹתְנָהּ עַל לִבּוֹ, כְּדֵי לְקַיֵּם בּוֹ מִצְוַת סְקִילָה. וּכְשֶׁתּוֹלִין - אֶחָד קוֹשֵׁר וְאֶחָד מַתִּיר, כְּדֵי לְקַיֵּם בּוֹ מִצְוַת תְּלִיָּה. הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים כא, כג): ״כִּי קִלְלַת אֱלֹהִים תָּלוּי״, מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לִשְׁנֵי אַחִים דּוֹמִים זֶה לָזֶה, אֶחָד שַׂר עַל כָּל הָעוֹלָם, וְאֶחָד יָצָא לִסְטִים. לְאַחַר זְמַן, נִתְפַּס זֶה שֶׁיָּצָא לִסְטִים, הָיוּ צוֹלְבִין אוֹתוֹ עַל הַצָּלוּב, וְהָיָה כָּל עוֹבֵר וְשָׁב אוֹמֵר: דּוֹמֶה שֶׁהַשַּׂר צָלוּב, לְכָךְ נֶאֱמַר: ״כִּי קִלְלַת אֱלֹהִים תָּלוּי״, סַיִּף שֶׁנֶּהֱרַג בּוֹ, סוּדָר שֶׁנֶּחְנַק בּוֹ, אֶבֶן שֶׁנִּסְקַל בָּהּ, וְעֵץ שֶׁנִּתְלָה עָלָיו - כֻּלָּן טְעוּנִין קְבוּרָה, וְלֹא הָיוּ קוֹבְרִין אוֹתוֹ עִמּוֹ. נִתְאַכֵּל הַבָּשָׂר, שְׁלוּחֵי בֵית דִּין מְלַקְּטִין אֶת הָעֲצָמוֹת, וְקוֹבְרִים אוֹתוֹ בָּאֲרָזִין, אֲפִלּוּ מֶלֶךְ שֶׁבַּמְּלָכִים לֹא הָיוּ קוֹבְרִין אוֹתוֹ בְּקִבְרֵי אֲבוֹתָיו, אֶלָּא בְּקִבְרֵי בֵית דִּין, שְׁנֵי קְבָרוֹת הָיוּ מְתֻקָּנִין לְבֵית דִּין, אֶחָד לַנִּסְקָלִין וְלַנִּשְׂרָפִין, וְאֶחָד לַנֶּחְנָקִים וְלַנֶּהֱרָגִים. וְכֵן דָּוִד אוֹמֵר (תְּהִלִּים כו, ט): ״אַל תֶּאֱסֹף עִם חַטָּאִים נַפְשִׁי״ וְגוֹ׳, אַרְבַּע מִיתוֹת נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין - סְקִילָה, שְׂרֵפָה, הֶרֶג וְחֶנֶק. הָרְשׁוּת - לֹא נִתַּן לָהּ אֶלָּא סַיִּף בִּלְבַד. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק: תִּינוֹק הָיִיתִי, וְהָיִיתִי רוֹכֵב עַל כְּתֵפוֹ שֶׁל אַבָּא, וְרָאִיתִי בַּת כֹּהֵן שֶׁזִּנְתָה בִּירוּשָׁלַיִם, וְהִקִּיפוּהָ חֲבִילֵי זְמוֹרוֹת וּשְׂרָפוּהָ. אָמְרוּ לוֹ: תִּינוֹק הָיָה, וְאֵין עֵדוּת לְתִינוֹק. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הֲרֵי אוֹמֵר (וַיִּקְרָא יט, יח): ״וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ״ - בְּרֹר לוֹ מִיתָה יָפָה שֶׁבַּמִּיתוֹת! כֵּיצַד עוֹשִׂין לוֹ? מֵנִיחַ רֹאשׁוֹ עַל הַסַּדָּן וְקוֹצֵץ בְּקוֹפִיץ. אָמְרוּ לוֹ: אֵין מִיתָה מְנֻוֶּלֶת מִזּוֹ. אָמַר לָהֶם: וַדַּאי אֵין מִיתָה מְנֻוֶּלֶת מִזּוֹ, אֶלָּא מְשׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא יח, ג): ״וּבְחֻקּוֹתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ״.

מַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק עֲשִׁירִי

י,א רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַבָּא עַל הָאֵם - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא מְשׁוּם הָאֵם בִּלְבַד. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַבָּא עַל אֵשֶׁת אָב - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא מְשׁוּם אֵשֶׁת אָב בִּלְבַד. הַבָּא עַל הָאֵם, אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, אוֹ שֶׁהָיְתָה אֲנוּסָתוֹ וּמְפוּתָּתוֹ שֶׁל אָבִיו, אוֹ שֶׁהָיְתָה אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת שֶׁל אָבִיו - חַיָּב. הַבָּא עַל אֵשֶׁת אָב, אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט - חַיָּב. אֲנוּסָתוֹ וּמְפוּתָּתוֹ שֶׁל אָבִיו - פָּטוּר. אוֹ שֶׁהָיְתָה אַחַת מִכָּל עֲרָיוֹת שֶׁל אָבִיו - פָּטוּר. הַבָּא עַל אֲחוֹתוֹ - חַיָּב עָלֶיהָ מְשׁוּם אֲחוֹתוֹ, וּמְשׁוּם בַּת אֵשֶׁת אָב. רַבִּי יוֹסֵי בַּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא מְשׁוּם אֲחוֹתוֹ בִּלְבַד. וְכֵן הַבָּא עַל כַּלָּתוֹ, הַבָּא עַל הַזָּכוּר, בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, וְהַבָּא עַל הַבְּהֵמָה, כְּדַרְכָּהּ וְשֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ. הָאִשָּׁה הַמְבִיאָה אֶת הַבְּהֵמָה כְּדַרְכָּהּ וְשֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ.

י,ב וְהָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, אֶחָד הָעוֹבֵד וְאֶחָד הַמְזַבֵּחַ, וְאֶחָד הַמַּקְטִיר וְאֶחָד הַמְנַסֵּךְ, וְאֶחָד הַמְשַׁתַּחֲוֶה, וְהַמְקַבְּלוֹ עָלָיו לֵאלֹוהַּ, וְאוֹמֵר לוֹ: ׳אֵלִי אָתָּה! הַצִּילֵנִי!׳ כֻּלָּן בִּסְקִילָה. הָעוֹשֶׂה עֲבוֹדָה זָרָה, הַמְּחַתֵּךְ וְהַמַּעֲמִיד, הַסָּךְ, הַמְקַנֵּחַ, הַמְגָרֵד - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. אֲבָל אֵינָן חַיָּבִים קָרְבָּן, אֶלָּא עַל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַעֲשֶׂה, כְּגוֹן הַמְזַבֵּחַ וְהַמַּקְטִיר וְהַמְנַסֵּךְ, וְהַמִּשְׁתַּחֲוֶה. אֲבָל הַמְגַפֵּף, וְהַמְנַשֵּׁק, הַמְכַבֵּד, הַמַּרְבִּיץ, הַמַּלְבִּישׁ וְהַמַּנְעִיל, וְהַמַּעֲטִיף - הֲרֵי אֵלּוּ בְּאַזְהָרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים א יט, יח): ״וְהִשְׁאַרְתִּי בְיִשְׂרָאֵל

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

שִׁבְעַת אֲלָפִים כָּל הַבְּרֵכִים אֲשֶׁר לֹא כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא נָשַׁק לוֹ״ - מַקִּישׁ נְשִׁיקָה לִכְרִיעָה, מַה כְּרִיעָה - חַיָּבִין עָלֶיהָ, אַף נְשִׁיקָה חַיָּבִין עָלֶיהָ. וּבַמֶּה הִיא מִיתָתָן? בִּידֵי שָׁמַיִם.

י,ג הַנּוֹתֵן מְזַרְעוֹ לַמֹּלֶךְ - אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיִּמְסֹר לַמֹּלֶךְ, וְיַעֲבִיר בָּאֵשׁ. מָסַר לַמֹּלֶךְ וְלֹא הֶעֱבִיר בָּאֵשׁ, הֶעֱבִיר בָּאֵשׁ וְלֹא מָסַר - אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיִּמְסֹר לַמֹּלֶךְ וְיַעֲבִיר בָּאֵשׁ, וְאֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיַּעֲבִיר כְּדַרְכּוֹ, הֶעֱבִיר בְּרַגְלָיו - פָּטוּר. וְאֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא עַל יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ, הַמַּעֲבִיר אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, וְאֶת אָחִיו וְאֶת אֲחוֹתוֹ - פָּטוּר. הַמַּעֲבִיר עַצְמוֹ - פָּטוּר. וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן מְחַיֵּב. אֶחָד מוֹלֵךְ וְאֶחָד שֶׁאָר עֲבוֹדָה זָרָה - חַיָּב, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא מֹשֵׁם מוֹלֵךְ בִּלְבַד. בַּעַל אוֹב - זֶה פִּיתוֹם, הַמְדַבֵּר מִבֵּין פְּרָקָיו, וּמֵבִין אֲצִילֵי יָדָיו. יִדְּעוֹנִי - זֶה הַשָּׂם עֶצֶם שֶׁל יְדִעוֹנִי בְּפִיו - הֲרֵי אֵלּוּ בְּסִקִילָה, וְהַנִּשְׁאָל בָּהֶן בְּאַזְהָרָה. ״דּוֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים״ - זֶה הַמַּעֲלֶה בְּזִכּוּרוֹ. אֶחָד הַמַּעֲלֶה בְּזִכּוּרוֹ, וְאֶחָד הַנִּשְׁאָל בְּגֻלְגֹּלֶת, מַה בֵּין מַעֲלֶה בְּזִכּוּרוֹ לַנִּשְׁאָל בְּגֻלְגֹּלֶת? שֶׁהַמַּעֲלֶה בְּזִכּוּרוֹ אֵינוֹ עוֹלֶה כְּדַרְכּוֹ, וְאֵינוֹ עוֹלֶה בְּשַׁבָּת, וְהַנִּשְׁאָל בְּגֻלְגֹּלֶת - עוֹלֶה כְּדַרְכּוֹ וְעוֹלֶה בְּשַׁבָּת.

י,ד הַבָּא עַל נַעֲרָה מְאוֹרָסָה - אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁתְּהֵא נַעֲרָה בְּתוּלָה מְאוֹרָסָה, וְהִיא בְּבֵית אָבִיהָ. נַעֲרָה אֲרוּסָה בְּבֵית בַּעְלָהּ, בּוֹגֶרֶת אֲרוּסָה בְּבֵית אָבִיהָ, נְשׂוּאָה בֵּין בְּבֵית אָבִיהָ בֵּין בְּבֵית בַּעְלָהּ. הַבָּא עָלֶיהָ - הֲרֵי זֶה בְּחֶנֶק. בָּאוּ עָלֶיהָ עֲשָׂרָה, וַעֲדַיִן הִיא בְּתוּלָה - כֻּלָּם בְּסִקִילָה. וְאִם אֵינָהּ בְּתוּלָה, הָרִאשׁוֹן בְּסִקִילָה וְכֻלָּם בְּחֶנֶק. הַמְקַבֶּלֶת אֶת בַּעְלָהּ בְּבֵית אָבִיהָ, וְאַף עַל פִּי בְּתוּלָה, הַבָּא עָלֶיהָ - הֲרֵי זֶה בְּחֶנֶק. נַעֲרָה אֲרוּסָה שֶׁזִּנְתָה - סוֹקְלִין אוֹתָהּ עַל פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ. אֵין לָהּ פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ - סוֹקְלִין אוֹתָהּ בְּמָקוֹם שֶׁזִּנְתָה, וְאִם הָיְתָה עִיר שֶׁל נָכְרִים - סוֹקְלִין אוֹתָהּ עַל פֶּתַח בֵּית דִּין. כֵּיוֹצֵא בּוֹ, הָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה - סוֹקְלִין אוֹתוֹ בְּמָקוֹם שֶׁעָבַד,

הַשָּׁלֵם

וְאִם הָיְתָה עִיר שֶׁל נָכְרִים - סוֹקְלִין אוֹתוֹ עַל פֶּתַח בֵּית דִּין.

י,ה כָּל חַיָּבֵי מִיתוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה אֵין מַכְמִינִין עֲלֵיהֶם חוּץ מִן הַמְּסִית כֵּיצַד עוֹשִׂין לוֹ? כּוֹנְסִין לוֹ שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים לַבַּיִת הַפְּנִימִי, וְהוּא יוֹשֵׁב בַּבַּיִת הַחִיצוֹן, וּמַדְלִיקִין לוֹ אֶת הַנֵּר, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ רוֹאִין אוֹתוֹ וְשׁוֹמְעִים אֶת קוֹלוֹ, וְכֵן עָשׂוּ לְאִישׁ אֶחָד בְּלוֹד, נִמְנוּ עָלָיו שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, וֶהֱבִיאוּהוּ לְבֵית דִּין, וְסָקְלוּהוּ, פּוֹתְחִין אֶת דִּינוֹ בַּיּוֹם וְגוֹמְרִין אַף בַּלַּיְלָה. פּוֹתְחִין וְגוֹמְרִין בּוֹ בַּיּוֹם, בֵּין לִזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה, מַטִּין עַל פִּי עֵד אֶחָד, בֵּין לִזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה, הַכֹּל מְלַמְּדִין זְכוּת וְחוֹבָה. הַמְלַמֵּד זְכוּת - יָכוֹל לַחֲזֹר וְלִלְמֹד חוֹבָה. הַסָּרִיס, וּמִי שֶׁלֹּא רָאָה לוֹ בָּנִים - יוֹשְׁבִין בְּדִינוֹ. וְרַבִּי יְהוּדָה מוֹסִיף אֶת הָאַכְזָרִי.

מַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק אַחַד עָשָׂר

יא,א וּשְׁאָר חַיָּבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין, אֵין מְמִיתִין אוֹתָם אֶלָּא עַל פִּי עֵדִים וְהַתְרָאָה, עַד שֶׁיּוֹדִיעוּהוּ שֶׁחַיָּב מִיתָה בְּבֵית דִּין. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיּוֹדִיעוּהוּ בְּאֵיזֶה מִיתָה הוּא מֵת, בֵּין שֶׁהִתְרוּ בּוֹ כָּל עֵדָיו, וּבֵין שֶׁהִתְרוּ בּוֹ מִקְצַת עֵדָיו - חַיָּב. וְרַבִּי יוֹסֵי פּוֹטֵר, עַד שֶׁהִתְרוּ בּוֹ כָּל עֵדָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יט, טו): ״עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים״ - עַד שֶׁיִּהְיוּ פִּי שְׁנֵי עֵדִים מַתְרִין בּוֹ כְּאֶחָד. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי יוֹסֵי שֶׁאִם הִתְרָה בּוֹ הָרִאשׁוֹן וְהָלַךְ לוֹ, הַשֵּׁנִי וְהָלַךְ לוֹ - שֶׁהוּא פָּטוּר. מַתְרִין בּוֹ וְשׁוֹתְקִים, מַתְרִין בּוֹ וּמַרְכִּין בְּרֹאשׁוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר ״יוֹדֵעַ אֲנִי״ - פָּטוּר, עַד שֶׁיֹּאמַר: ״יוֹדֵעַ אֲנִי וְעַל מְנָת כָּךְ אֲנִי עוֹשֶׂה״. כֵּיצַד? רָאוּהוּ שֶׁמְּחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת, וְאוֹמְרִים לוֹ: הֲוֵי יוֹדֵעַ שֶׁהַשַּׁבָּת ״מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת״, אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר ׳יוֹדֵעַ אֲנִי׳ - פָּטוּר, עַד שֶׁיֹּאמַר ׳יוֹדֵעַ אֲנִי וְעַל מְנָת כָּךְ אֲנִי עוֹשֶׂה׳. כֵּיצַד? שֶׁהוֹרֵג אֶת הַנֶּפֶשׁ, וְאוֹמֵר: ׳הֲוֵי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא בֶּן בְּרִית׳, וְנֶאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ט, ו): ״שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ״ וְגוֹ׳,

תּוֹסֶפְתָּא

אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר: ״יוֹדֵעַ אֲנִי״ – פָּטוּר, עַד שֶׁיֹּאמַר: ״יוֹדֵעַ אֲנִי וְעַל מְנָת כֵּן אֲנִי עוֹשֶׂה״. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הוּא שֶׁיִּתְוַדֶּה בְּעַצְמוֹ – פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יט, טז): ״לַעֲנוֹת בּוֹ סָרָה״ – שֶׁיַּחְזְרוּ בּוֹ אֲחֵרִים וְלֹא שֶׁיִּתְוַדֶּה הוּא בְּעַצְמוֹ.

יא,ב רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן: הַמַּדִּיחַ – הֲרֵי זֶה בְּחֶנֶק. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה: שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הֲלָכוֹת הָיָה רַבִּי אֶלְיעֶזֶר שׁוֹנֶה בְּמִכְשֵׁפָה, וְלֹא לָמַדְתִּי מִמֶּנּוּ אֶלָּא שְׁנֵי דְּבָרִים. שְׁנַיִם מְלַקְּטִין קְשׁוּאִין, אֶחָד לוֹקֵט – פָּטוּר. וְאֶחָד לוֹקֵט – חַיָּב. הָעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה – חַיָּב. הָאוֹחֵז אֶת הָעִינַיִם – פָּטוּר. בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה לֹא הָיָה וְלֹא עָתִיד לִהְיוֹת. לָמָּה נִכְתַּב? אֶלָּא לוֹמַר דְּרֹשׁ וְקַבֵּל שָׂכָר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בְּדִין הוּא, הַבַּת וְלֹא הַבֵּן, אֶלָּא גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ הָיָה. בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה, אֲפִלּוּ הֶעֱלָה עַל שֻׁלְחָנוֹ כִּשְׁלֹמֹה בִּשְׂעָתוֹ – אֵין נַעֲשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה, עַד שֶׁיִּתֵּן לְתוֹךְ פִּיו כַּשְׁעוֹר, אוֹ עַד שֶׁיֹּאכַל בַּחֲבֵרָה, שֶׁהוּא כַּיּוֹצֵא בּוֹ.

יא,ג בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה, מַתְרִין בּוֹ בִּפְנֵי שְׁלשָׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כא): ״וְתָפְשׂוּ בּוֹ״ וְגוֹ׳ וְאָמְרוּ אֶל זְקֵנֵי עִירוֹ״ – מְצָוָה בִּזְקֵנֵי עִירוֹ. ״בְּנֵנוּ זֶה״ – זֶה הָאִישׁ לָקָה בִּפְנֵיכֶם. דָּבָר אַחֵר: ״בְּנֵנוּ זֶה״ – פָּרַט לְשֶׁבֵּרַח וּבָא מִשֶּׁהִגְדִּיל. ״בְּנֵנוּ זֶה״ – פָּרַט לְשֶׁמֵּת אֶחָד מִן הַדַּיָּנִין. דָּבָר אַחֵר: ״בְּנֵנוּ זֶה״ – מְלַמֵּד שֶׁאֶחָד מִן הָרִאשׁוֹנִים מִצְטָרֵף עִם הָאַחֲרוֹנִים, לְחַיְּבוֹ מִיתָה. בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה וְזָקֵן מַמְרֵא עַל פִּי בֵּית דִּין, וְהַמֵּסִית וְהַמַּדִּיחַ, וּנְבִיא הַשֶּׁקֶר, וְעֵדִים זוֹמְמִין – אֵין מְמִיתִין אוֹתָן מִיַּד, אֶלָּא מַעֲלִין אוֹתָן לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם, וּמְשַׁמְּרִין אוֹתָן עַד הָרֶגֶל, וּמְמִיתִים אוֹתָן בָּרֶגֶל, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יז, יג): ״וְכָל הָעָם יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ״ וְגוֹ׳; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: וְכִי נֶאֱמַר: ״וְכָל הָעָם יִרְאוּ וְיִרָאוּ״, וַהֲלֹא לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא ״וְכָל הָעָם יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ״, לָמָּה מְעַנִּין דִּינוֹ שֶׁל זֶה? אֶלָּא מְמִיתִין אוֹתוֹ מִיַּד, וְכוֹתְבִין וְשׁוֹלְחִין לְכָל הַמְּקוֹמוֹת: אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי, נִגְמַר דִּינוֹ בְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֵדָיו, וְכָךְ וְכָךְ עָשָׂה, וְכָךְ וְכָךְ עָשׂוּ לוֹ.

הַשָּׁלֵם

יא,ד רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן: הַנּוֹי, וְהַכֹּחַ, וְהָעֹשֶׁר וְהַחָכְמָה, וְהַשֵּׂיבָה, וְהַתִּפְאֶרֶת, וּבָנִים לְצַדִּיקִים – נָאִים לָהֶם וְנָאֶה לָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי טז, לא): ״עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת שֵׂיבָה״ וְגוֹ׳. וְאוֹמֵר (שָׁם יז, ו): ״עֲטֶרֶת זְקֵנִים בְּנֵי בָנִים״ וְגוֹ׳. וְאוֹמֵר (מִשְׁלֵי כ, כט): ״תִּפְאֶרֶת בַּחוּרִים כֹּחָם וַהֲדַר זְקֵנִים שֵׂיבָה״. וְאוֹמֵר (יְשַׁעְיָהוּ כד, כג): ״וְנֶגֶד זְקֵנָיו כָּבוֹד״. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר: אֵלּוּ שֶׁבַע מִדּוֹת שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים בַּצַּדִּיקִים – כֻּלָּן נִתְקַיְּמוּ בְּרַבִּי וּבְבָנָיו.

יא,ה הַבָּא בַּמַּחְתֶּרֶת, אִם בָּא לַהֲרוֹג – מַצִּילִין אוֹתוֹ בְּנַפְשׁוֹ. לִטּוֹל מָמוֹן – אֵין מַצִּילִין אוֹתוֹ בְּנַפְשׁוֹ. סָפֵק בָּא לַהֲרוֹג וְסָפֵק בָּא לִטּוֹל מָמוֹן – אֵין מַצִּילִין, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כב, ב): ״אִם זְרָחָה הַשֶּׁמֶשׁ עָלָיו דָּמִים לוֹ״. וְכִי עָלָיו בִּלְבַד חַמָּה זוֹרַחַת? וַהֲלֹא עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הִיא זוֹרַחַת? אֶלָּא מַה זְּרִיחַת הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁהוּא שָׁלוֹם לָעוֹלָם, אַף זֶה, כָּל זְמַן שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם הֵימֶנּוּ, בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה – אֵין מַצִּילִין אוֹתוֹ בְּנַפְשׁוֹ, וְכָל זְמַן שֶׁאֵין אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁאֵין שָׁלוֹם הֵימֶנּוּ, בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה – מַצִּילִין אוֹתוֹ בְּנַפְשׁוֹ. יוֹתֵר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: הָיוּ שָׁם כַּדֵּי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן, וּשְׁבָרָן בְּשָׁעָה שֶׁהוּא חָתַר – חַיָּב. הָרוֹדֵף אַחַר חֲבֵרוֹ – מַצִּילִין אוֹתוֹ בְּנַפְשׁוֹ. כֵּיצַד מַצִּילִין אוֹתוֹ בְּנַפְשׁוֹ? קוֹטְעַ אֶחָד מֵאֵבָרָיו, אִם אֵין יָכוֹל לַעֲמֹד בּוֹ – מַקְדִּים וְהוֹרְגוֹ. הָרוֹדֵף אַחַר הַזָּכוּר, בֵּין בַּבַּיִת וּבֵין בַּשָּׂדֶה – מַצִּילִין אוֹתוֹ בְּנַפְשׁוֹ. אַחַר נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה, בֵּין בַּבַּיִת וּבֵין בַּשָּׂדֶה – מַצִּילִין אוֹתָהּ בְּנַפְשׁוֹ. אֶחָד נַעֲרָה מְאוֹרָסָה, וְאֶחָד כָּל עֲרָיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה – מַצִּילִין אוֹתָן בְּנַפְשׁוֹ. אֲבָל אִם הָיְתָה אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט – אֵין מַצִּילִין אוֹתָהּ בְּנַפְשׁוֹ, וְשֶׁנֶּעֱבַד בָּהּ עֲבֵרָה – אֵין מַצִּילִין

תּוֹסֶפְתָּא

אוֹתָהּ בְּנַפְשׁוֹ, וְאִם יֵשׁ לָהֶן מוֹשִׁיעִין - אֵין מַצִּילִין אוֹתָן בְּנַפְשׁוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם אָמְרָה: ׳הַנִּיחוּ לוֹ׳ - מַצִּילִין אוֹתָהּ בְּנַפְשׁוֹ. וּמִפְּנֵי מָה מַצִּילִין אוֹתָן בְּנַפְשׁוֹ? שֶׁאִם הָיוּ מוֹחִין בְּיָדָם - בָּאִים עַל עִסְקֵי נַפְשׁוֹתָם. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר בַּר צָדוֹק אוֹמֵר: הָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה - מַצִּילִין אוֹתוֹ בְּנַפְשׁוֹ.

הַשָּׁלֵם

שמואל א פרק כח

א וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וַיְקַבְּצוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־
מַחֲנֵיהֶם לַצָּבָא לְהִלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אָכִישׁ
אֶל־דָּוִד יָדֹעַ תֵּדַע כִּי אִתִּי תֵּצֵא בַמַּחֲנֶה אַתָּה
וַאֲנָשֶׁיךָ: ב וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אָכִישׁ לָכֵן אַתָּה תֵּדַע
אֵת אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה עַבְדֶּךָ וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־דָּוִד לָכֵן
שֹׂמֶר לְרֹאשִׁי אֲשִׂימְךָ כָּל־הַיָּמִים: {פ}
ג וּשְׁמוּאֵל מֵת וַיִּסְפְּדוּ־לוֹ כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיִּקְבְּרֻהוּ
בָרָמָה וּבְעִירוֹ וְשָׁאוּל הֵסִיר הָאֹבוֹת וְאֶת־
הַיִּדְּעֹנִים מֵהָאָרֶץ: ד וַיֵּקָבְצוּ פְלִשְׁתִּים וַיָּבֹאוּ
וַיַּחֲנוּ בְשׁוּנֵם וַיִּקְבֹּץ שָׁאוּל אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ
בַּגִּלְבֹּעַ: ה וַיַּרְא שָׁאוּל אֶת־מַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים וַיִּרָּא
וַיֶּחֱרַד לִבּוֹ מְאֹד: ו וַיִּשְׁאַל שָׁאוּל בַּיהוָה וְלֹא עָנָהוּ
יְהוָה גַּם בַּחֲלֹמוֹת גַּם בָּאוּרִים גַּם בַּנְּבִיאִם: ז
וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לַעֲבָדָיו בַּקְּשׁוּ־לִי אֵשֶׁת בַּעֲלַת־אוֹב
וְאֵלְכָה אֵלֶיהָ וְאֶדְרְשָׁה־בָּהּ וַיֹּאמְרוּ עֲבָדָיו אֵלָיו
הִנֵּה אֵשֶׁת בַּעֲלַת־אוֹב בְּעֵין דּוֹר: ח וַיִּתְחַפֵּשׂ
שָׁאוּל וַיִּלְבַּשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וַיֵּלֶךְ הוּא וּשְׁנֵי
אֲנָשִׁים עִמּוֹ וַיָּבֹאוּ אֶל־הָאִשָּׁה לַיְלָה וַיֹּאמֶר
קסומי־ (קָסְמִי־) נָא לִי בָּאוֹב וְהַעֲלִי לִי אֵת
אֲשֶׁר־אֹמַר אֵלָיִךְ: ט וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֵלָיו הִנֵּה
אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה שָׁאוּל אֲשֶׁר הִכְרִית
אֶת־הָאֹבוֹת וְאֶת־הַיִּדְּעֹנִי מִן־הָאָרֶץ וְלָמָּה אַתָּה
מְתַנֵּקֵשׁ בְּנַפְשִׁי לַהֲמִיתֵנִי: י וַיִּשָּׁבַע לָהּ שָׁאוּל
בַּיהוָה לֵאמֹר חַי־יְהוָה אִם־יִקָּרֶךְ עָוֹן בַּדָּבָר הַזֶּה:
יא וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶת־מִי אַעֲלֶה־לָּךְ וַיֹּאמֶר אֶת־
שְׁמוּאֵל הַעֲלִי־לִי: יב וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה אֶת־שְׁמוּאֵל
וַתִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־שָׁאוּל |
לֵאמֹר לָמָּה רִמִּיתָנִי וְאַתָּה שָׁאוּל: יג וַיֹּאמֶר לָהּ
הַמֶּלֶךְ אַל־תִּירְאִי כִּי מָה רָאִית וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה
אֱלֹהִים רָאִיתִי עֹלִים מִן־הָאָרֶץ: יד
וַיֹּאמֶר לָהּ מַה־תָּאָרָו וַתֹּאמֶר אִישׁ זָקֵן עֹלֶה וְהוּא
עֹטֶה מְעִיל וַיֵּדַע שָׁאוּל כִּי־שְׁמוּאֵל הוּא וַיִּקֹּד
אַפַּיִם אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ: {ס} טו וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל
אֶל־שָׁאוּל לָמָּה הִרְגַּזְתַּנִי לְהַעֲלוֹת אֹתִי וַיֹּאמֶר
שָׁאוּל צַר־לִי מְאֹד וּפְלִשְׁתִּים | נִלְחָמִים בִּי
וֵאלֹהִים סָר מֵעָלַי וְלֹא־עָנָנִי עוֹד גַּם בְּיַד־
הַנְּבִיאִם גַּם־בַּחֲלֹמוֹת וָאֶקְרָאֶה לְךָ לְהוֹדִיעֵנִי מָה
אֶעֱשֶׂה: {ס} טז וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל וְלָמָּה תִּשְׁאָלֵנִי
וַיהוָה סָר מֵעָלֶיךָ וַיְהִי עָרֶךָ: יז וַיַּעַשׂ יְהוָה לוֹ
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיָדִי וַיִּקְרַע יְהוָה אֶת־הַמַּמְלָכָה
מִיָּדֶךָ וַיִּתְּנָהּ לְרֵעֲךָ לְדָוִד: יח כַּאֲשֶׁר לֹא־שָׁמַעְתָּ
בְּקוֹל יְהוָה וְלֹא־עָשִׂיתָ חֲרוֹן־אַפּוֹ בַּעֲמָלֵק עַל־כֵּן
הַדָּבָר הַזֶּה עָשָׂה־לְךָ יְהוָה הַיּוֹם הַזֶּה: יט וְיִתֵּן
יְהוָה גַּם אֶת־יִשְׂרָאֵל עִמְּךָ בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים וּמָחָר
אַתָּה וּבָנֶיךָ עִמִּי גַּם אֶת־מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל יִתֵּן יְהוָה
בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים: כ וַיְמַהֵר שָׁאוּל וַיִּפֹּל מְלֹא־קוֹמָתוֹ
אַרְצָה וַיִּרָא מְאֹד מִדִּבְרֵי שְׁמוּאֵל גַּם־כֹּחַ לֹא־הָיָה
בּוֹ כִּי לֶא אָכַל לֶחֶם כָּל־הַיּוֹם וְכָל־הַלָּיְלָה: כא
וַתָּבוֹא הָאִשָּׁה אֶל־שָׁאוּל וַתֵּרֶא כִּי־נִבְהַל מְאֹד
וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה שָׁמְעָה שִׁפְחָתְךָ בְּקוֹלֶךָ וָאָשִׂים
נַפְשִׁי בְּכַפִּי וָאֶשְׁמַע אֶת־דְּבָרֶיךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלָי:
כב וְעַתָּה שְׁמַע־נָא גַם־אַתָּה בְּקוֹל שִׁפְחָתֶךָ
וְאָשִׂמָה לְפָנֶיךָ פַּת־לֶחֶם וֶאֱכוֹל וִיהִי בְךָ כֹּחַ כִּי
תֵלֵךְ בַּדָּרֶךְ: כג וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר לֹא אֹכַל וַיִּפְרְצוּ־בוֹ
עֲבָדָיו וְגַם־הָאִשָּׁה וַיִּשְׁמַע לְקֹלָם וַיָּקָם מֵהָאָרֶץ
וַיֵּשֶׁב אֶל־הַמִּטָּה: כד וְלָאִשָּׁה עֵגֶל־מַרְבֵּק בַּבַּיִת
וְתִמַהֵר וַתִּזְבָּחֵהוּ וַתִּקַּח־קֶמַח וַתָּלָשׁ וַתֹּפֶהוּ

מַצּוֹת: כה וַתַּגֶּשׁ לִפְנֵי־שָׁאוּל וְלִפְנֵי עֲבָדָיו וַיֹּאכֵלוּ וַיָּקֻמוּ וַיֵּלְכוּ בַּלַּיְלָה הַהוּא: {פ}

שמואל א פרק כט

א וַיְקַבְּצוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־כָּל־מַחֲנֵיהֶם אֲפֵקָה וְיִשְׂרְאֵל חֹנִים בַּעֲיִן אֲשֶׁר בְּיִזְרְעֶאל: ב וְסַרְנֵי פְלִשְׁתִּים עֹבְרִים לְמֵאוֹת וְלַאֲלָפִים וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו עֹבְרִים בָּאַחֲרֹנָה עִם־אָכִישׁ: ג וַיֹּאמְרוּ שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים מָה הָעִבְרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים הֲלוֹא־זֶה דָּוִד עֶבֶד | שָׁאוּל מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיָה אִתִּי זֶה יָמִים אוֹ־זֶה שָׁנִים וְלֹא־מָצָאתִי בוֹ מְאוּמָה מִיּוֹם נָפְלוֹ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה: {פ} ד וַיִּקְצְפוּ עָלָיו שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ לוֹ שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים הָשֵׁב אֶת־הָאִישׁ וְיָשֹׁב אֶל־מְקוֹמוֹ אֲשֶׁר הִפְקַדְתָּו שָׁם וְלֹא־יֵרֵד עִמָּנוּ בַּמִּלְחָמָה וְלֹא־יִהְיֶה־לָּנוּ לְשָׂטָן בַּמִּלְחָמָה וּבַמֶּה יִתְרַצֶּה זֶה אֶל־אֲדֹנָיו הֲלוֹא בְּרָאשֵׁי הָאֲנָשִׁים הָהֵם: ה הֲלוֹא־זֶה דָּוִד אֲשֶׁר יַעֲנוּ־לוֹ בַּמְּחֹלוֹת לֵאמֹר הִכָּה שָׁאוּל בַּאֲלָפָיו וְדָוִד בְּרִבְבֹתָו: {ס} ו וַיִּקְרָא אָכִישׁ אֶל־דָּוִד וַיֹּאמֶר אֵלָיו חַי־יְהוָה כִּי־יָשָׁר אַתָּה וְטוֹב בְּעֵינַי צֵאתְךָ וּבֹאֲךָ אִתִּי בַּמַּחֲנֶה כִּי לֹא־מָצָאתִי בְךָ רָעָה מִיּוֹם בֹּאֲךָ אֵלַי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה וּבְעֵינֵי הַסְּרָנִים לֹא־טוֹב אָתָּה: ז וְעַתָּה שׁוּב וְלֵךְ בְּשָׁלוֹם וְלֹא־תַעֲשֶׂה רָע בְּעֵינֵי סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים: {ס} ח וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אָכִישׁ כִּי מֶה עָשִׂיתִי וּמַה־מָּצָאתָ בְעַבְדְּךָ מִיּוֹם אֲשֶׁר הָיִיתִי לְפָנֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא אָבוֹא וְנִלְחַמְתִּי בְּאֹיְבֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ: ט וַיַּעַן אָכִישׁ וַיֹּאמֶר אֶל־דָּוִד יָדַעְתִּי כִּי טוֹב אַתָּה בְּעֵינַי כְּמַלְאַךְ אֱלֹהִים אַךְ שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים אָמְרוּ לֹא־יַעֲלֶה עִמָּנוּ בַּמִּלְחָמָה: י וְעַתָּה הַשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר וְעַבְדֵי אֲדֹנֶיךָ אֲשֶׁר־בָּאוּ אִתָּךְ וְהִשְׁכַּמְתֶּם בַּבֹּקֶר וְאוֹר לָכֶם וָלֵכוּ: יא וַיַּשְׁכֵּם דָּוִד הוּא וַאֲנָשָׁיו לָלֶכֶת בַּבֹּקֶר לָשׁוּב אֶל־אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וּפְלִשְׁתִּים עָלוּ יִזְרְעֶאל: {ס}

שמואל א פרק ל

א וַיְהִי בְּבֹא דָוִד וַאֲנָשָׁיו צִקְלַג בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַעֲמָלֵקִי פָּשְׁטוּ אֶל־נֶגֶב וְאֶל־צִקְלַג וַיַּכּוּ אֶת־צִקְלַג וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָהּ בָּאֵשׁ: ב וַיִּשְׁבּוּ אֶת־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר־בָּהּ מִקָּטֹן וְעַד־גָּדוֹל לֹא הֵמִיתוּ אִישׁ וַיִּנְהֲגוּ וַיֵּלְכוּ לְדַרְכָּם: ג וַיָּבֹא דָוִד וַאֲנָשָׁיו אֶל־הָעִיר וְהִנֵּה שְׂרוּפָה בָאֵשׁ וּנְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם נִשְׁבִּו: ד וַיִּשָּׂא דָוִד וְהָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ אֶת־קוֹלָם וַיִּבְכּוּ עַד אֲשֶׁר אֵין־בָּהֶם כֹּחַ לִבְכּוֹת: ה וּשְׁתֵּי נְשֵׁי־דָוִד נִשְׁבּוּ אֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵלִית וַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמְלִי: ו וַתֵּצֶר לְדָוִד מְאֹד כִּי־אָמְרוּ הָעָם לְסָקְלוֹ כִּי־מָרָה נֶפֶשׁ כָּל־הָעָם אִישׁ עַל־בָּנָו וְעַל־בְּנֹתָיו וַיִּתְחַזֵּק דָּוִד בַּיהוָה אֱלֹהָיו: {ס} ז וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן בֶּן־אֲחִימֶלֶךְ הַגִּישָׁה־נָּא לִי הָאֵפוֹד וַיַּגֶּשׁ אֶבְיָתָר אֶת־הָאֵפוֹד אֶל־דָּוִד: ח וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה לֵאמֹר אֶרְדֹּף אַחֲרֵי הַגְּדוּד־הַזֶּה הַאַשִּׂגֶנּוּ וַיֹּאמֶר לוֹ רְדֹף כִּי־הַשֵּׂג תַּשִּׂיג וְהַצֵּל תַּצִּיל: ט וַיֵּלֶךְ דָּוִד הוּא וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיָּבֹאוּ עַד־נַחַל הַבְּשׂוֹר וְהַנּוֹתָרִים עָמָדוּ: י וַיִּרְדֹּף דָּוִד הוּא וְאַרְבַּע־מֵאוֹת אִישׁ וַיַּעַמְדוּ מָאתַיִם אִישׁ אֲשֶׁר פִּגְּרוּ מֵעְבֹר אֶת־נַחַל הַבְּשׂוֹר: יא וַיִּמְצְאוּ אִישׁ־מִצְרִי בַּשָּׂדֶה וַיִּקְחוּ אֹתוֹ אֶל־דָּוִד וַיִּתְּנוּ־לוֹ לֶחֶם וַיֹּאכַל וַיַּשְׁקֻהוּ מָיִם: יב וַיִּתְּנוּ־לוֹ פֶּלַח דְּבֵלָה וּשְׁנֵי צִמֻּקִים וַיֹּאכַל וַתָּשָׁב רוּחוֹ אֵלָיו כִּי לֹא־אָכַל לֶחֶם וְלֹא־שָׁתָה מַיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים

וּשְׁלֹשָׁה לֵילוֹת: {ס} יג וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד לְמִי־אַתָּה
וְאֵי מִזֶּה אָתָּה וַיֹּאמֶר נַעַר מִצְרִי אָנֹכִי עֶבֶד לְאִישׁ
עֲמָלֵקִי וַיַּעַזְבֵנִי אֲדֹנִי כִּי חָלִיתִי הַיּוֹם שְׁלֹשָׁה: יד
אֲנַחְנוּ פָּשַׁטְנוּ נֶגֶב הַכְּרֵתִי וְעַל־אֲשֶׁר לִיהוּדָה
וְעַל־נֶגֶב כָּלֵב וְאֶת־צִקְלַג שָׂרַפְנוּ בָאֵשׁ: טו וַיֹּאמֶר
אֵלָיו דָּוִד הֲתוֹרִדֵנִי אֶל־הַגְּדוּד הַזֶּה וַיֹּאמֶר
הִשָּׁבְעָה לִּי בֵּאלֹהִים אִם־תְּמִיתֵנִי וְאִם־תַּסְגִּרֵנִי
בְּיַד־אֲדֹנִי וְאוֹרִדְךָ אֶל־הַגְּדוּד הַזֶּה: טז וַיֹּרִדֵהוּ
וְהִנֵּה נְטֻשִׁים עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ אֹכְלִים וְשֹׁתִים
וְחֹגְגִים בְּכֹל הַשָּׁלָל הַגָּדוֹל אֲשֶׁר לָקְחוּ מֵאֶרֶץ
פְּלִשְׁתִּים וּמֵאֶרֶץ יְהוּדָה: יז וַיַּכֵּם דָּוִד מֵהַנֶּשֶׁף
וְעַד־הָעֶרֶב לְמָחֳרָתָם וְלֹא־נִמְלַט מֵהֶם אִישׁ כִּי
אִם־אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ־נַעַר אֲשֶׁר־רָכְבוּ עַל־
הַגְּמַלִּים וַיָּנֻסוּ: יח וַיַּצֵּל דָּוִד אֶת כָּל־אֲשֶׁר לָקְחוּ
עֲמָלֵק וְאֶת־שְׁתֵּי נָשָׁיו הִצִּיל דָּוִד: יט וְלֹא נָעְדַר־
לָהֶם מִן־הַקָּטֹן וְעַד־הַגָּדוֹל וְעַד־בָּנִים וּבָנוֹת
וּמִשָּׁלָל וְעַד כָּל־אֲשֶׁר לָקְחוּ לָהֶם הַכֹּל הֵשִׁיב
דָּוִד: כ וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־כָּל־הַצֹּאן וְהַבָּקָר נָהֲגוּ לִפְנֵי
הַמִּקְנֶה הַהוּא וַיֹּאמְרוּ זֶה שְׁלַל דָּוִד: כא וַיָּבֹא דָּוִד
אֶל־מָאתַיִם הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־פִּגְּרוּ | מִלֶּכֶת | אַחֲרֵי
דָּוִד וַיֹּשִׁיבֵם בְּנַחַל הַבְּשׂוֹר וַיֵּצְאוּ לִקְרַאת דָּוִד
וְלִקְרַאת הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ וַיִּגַּשׁ דָּוִד אֶת־הָעָם
וַיִּשְׁאַל לָהֶם לְשָׁלוֹם: {ס} כב וַיַּעַן כָּל־אִישׁ־רָע
וּבְלִיַּעַל מֵהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ עִם־דָּוִד וַיֹּאמְרוּ
יַעַן אֲשֶׁר לֹא־הָלְכוּ עִמִּי לֹא־נִתֵּן לָהֶם מֵהַשָּׁלָל
אֲשֶׁר הִצַּלְנוּ כִּי־אִם־אִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־בָּנָיו
וְינְהֲגוּ וְיֵלֵכוּ: {ס} כג וַיֹּאמֶר דָּוִד לֹא־תַעֲשׂוּ כֵּן
אֲחֵי אֵת אֲשֶׁר־נָתַן יְהוָה לָנוּ וַיִּשְׁמַר אֹתָנוּ וַיִּתֵּן
אֶת־הַגְּדוּד הַבָּא עָלֵינוּ בְּיָדֵנוּ: כד וּמִי יִשְׁמַע לָכֶם
לַדָּבָר הַזֶּה כִּי כְּחֵלֶק | הַיֹּרֵד בַּמִּלְחָמָה וּכְחֵלֶק
הַיֹּשֵׁב עַל־הַכֵּלִים יַחְדָּו יַחֲלֹקוּ: {ס} כה וַיְהִי
מֵהַיּוֹם הַהוּא וָמָעְלָה וַיְשִׂמֵהָ לְחֹק וּלְמִשְׁפָּט
לְיִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה: {פ}
כו וַיָּבֹא דָּוִד אֶל־צִקְלַג וַיִּשְׁלַח מֵהַשָּׁלָל לִזְקֵנֵי
יְהוּדָה לְרֵעֵהוּ לֵאמֹר הִנֵּה לָכֶם {ר}
בְּרָכָה מִשְּׁלַל אֹיְבֵי יְהוָה: {ס} כז לַאֲשֶׁר בְּבֵית־
אֵל {ס} וְלָאֲשֶׁר {ר}
בְּרָמוֹת־נֶגֶב {ס} וְלָאֲשֶׁר בְּיַתִּר: {ס} כח וְלָאֲשֶׁר
{ר}
בַּעֲרֹעֵר {ס} וְלָאֲשֶׁר בְּשִׁפְמוֹת {ס} וְלָאֲשֶׁר {ר}
בְּאֶשְׁתְּמֹעַ: {ס} כט וְלָאֲשֶׁר בְּרָכָל {ס} וְלָאֲשֶׁר
{ר}
בְּעָרֵי הַיְרַחְמְאֵלִי {ס} וְלָאֲשֶׁר בְּעָרֵי הַקֵּינִי: {ס}
ל וְלָאֲשֶׁר {ר}
בְּחָרְמָה {ס} וְלָאֲשֶׁר בְּבוֹר־עָשָׁן {ס} וְלָאֲשֶׁר {ר}
בַּעֲתָךְ: {ס} לא וְלָאֲשֶׁר בְּחֶבְרוֹן וּלְכָל־הַמְּקֹמוֹת
אֲשֶׁר־ {ר}
הִתְהַלֶּךְ־שָׁם דָּוִד הוּא וַאֲנָשָׁיו: {פ}

שמואל א פרק לא

א וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בְּיִשְׂרָאֵל וַיָּנֻסוּ אַנְשֵׁי
יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים בְּהַר
הַגִּלְבֹּעַ: ב וַיִּדְבְּקוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־שָׁאוּל וְאֶת־בָּנָיו
וַיַּכּוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־יְהוֹנָתָן וְאֶת־אֲבִינָדָב וְאֶת־
מַלְכִּישׁוּעַ בְּנֵי שָׁאוּל: ג וַתִּכְבַּד הַמִּלְחָמָה אֶל־
שָׁאוּל וַיִּמְצָאֻהוּ הַמּוֹרִים אַנְשֵׁי בַּקָּשֶׁת וַיָּחֶל
מְאֹד מֵהַמּוֹרִים: ד וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לְנֹשֵׂא כֵלָיו שְׁלֹף
חַרְבְּךָ | וְדָקְרֵנִי בָהּ פֶּן־יָבוֹאוּ הָעֲרֵלִים הָאֵלֶּה
וּדְקָרֻנִי וְהִתְעַלְּלוּ־בִי וְלֹא אָבָה נֹשֵׂא כֵלָיו כִּי יָרֵא
מְאֹד וַיִּקַּח שָׁאוּל אֶת־הַחֶרֶב וַיִּפֹּל עָלֶיהָ: ה וַיַּרְא

נִשְׂא־כֵלָיו כִּי מֵת שָׁאוּל וַיִּפֹּל גַּם־הוּא עַל־חַרְבּוֹ
וַיָּמָת עִמּוֹ: ו וַיָּמָת שָׁאוּל וּשְׁלֹשֶׁת בָּנָיו וְנֹשֵׂא כֵלָיו
גַּם כָּל־אֲנָשָׁיו בַּיּוֹם הַהוּא יַחְדָּו: ז וַיִּרְאוּ אַנְשֵׁי־
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־בְּעֵבֶר הָעֵמֶק וַאֲשֶׁר | בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
כִּי־נָסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְכִי־מֵתוּ שָׁאוּל וּבָנָיו וַיַּעַזְבוּ
אֶת־הֶעָרִים וַיָּנֻסוּ וַיָּבֹאוּ פְלִשְׁתִּים וַיֵּשְׁבוּ בָהֶן: {פ}
ח וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיָּבֹאוּ פְלִשְׁתִּים לְפַשֵּׁט אֶת־
הַחֲלָלִים וַיִּמְצְאוּ אֶת־שָׁאוּל וְאֶת־שְׁלֹשֶׁת בָּנָיו
נֹפְלִים בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ: ט וַיִּכְרְתוּ אֶת־רֹאשׁוֹ
וַיַּפְשִׁטוּ אֶת־כֵּלָיו וַיְשַׁלְּחוּ בְאֶרֶץ־פְּלִשְׁתִּים סָבִיב
לְבַשֵּׂר בֵּית עֲצַבֵּיהֶם וְאֶת־הָעָם: י וַיָּשִׂימוּ אֶת־
כֵּלָיו בֵּית עַשְׁתָּרוֹת וְאֶת־גְּוִיָּתוֹ תָּקְעוּ בְּחוֹמַת בֵּית
שָׁן: יא וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו יֹשְׁבֵי יָבֵישׁ גִּלְעָד אֵת אֲשֶׁר־
עָשׂוּ פְּלִשְׁתִּים לְשָׁאוּל: יב וַיָּקוּמוּ כָּל־אִישׁ חַיִל
וַיֵּלְכוּ כָּל־הַלַּיְלָה וַיִּקְחוּ אֶת־גְּוִיַּת שָׁאוּל וְאֵת גְּוִיֹּת
בָּנָיו מֵחוֹמַת בֵּית שָׁן וַיָּבֹאוּ יָבֵשָׁה וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָם
שָׁם: יג וַיִּקְחוּ אֶת־עַצְמֹתֵיהֶם וַיִּקְבְּרוּ תַחַת־
הָאֶשֶׁל בְּיָבֵשָׁה וַיָּצֻמוּ שִׁבְעַת יָמִים: {פ}

שמואל ב פרק א

א וַיְהִי, אַחֲרֵי מוֹת שָׁאוּל, וְדָוִד שָׁב, מֵהַכּוֹת אֶת-
הָעֲמָלֵק; וַיֵּשֶׁב דָּוִד בְּצִקְלָג, יָמִים שְׁנָיִם. ב וַיְהִי
בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְהִנֵּה אִישׁ בָּא מִן-הַמַּחֲנֶה מֵעִם
שָׁאוּל, וּבְגָדָיו קְרֻעִים, וַאֲדָמָה עַל-רֹאשׁוֹ; וַיְהִי
בְּבֹאוֹ אֶל-דָּוִד, וַיִּפֹּל אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ. ג וַיֹּאמֶר לוֹ
דָּוִד, אֵי מִזֶּה תָּבוֹא; וַיֹּאמֶר אֵלָיו, מִמַּחֲנֵה יִשְׂרָאֵל
נִמְלָטְתִּי. ד וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד מֶה-הָיָה הַדָּבָר,
הַגֶּד-נָא לִי; וַיֹּאמֶר אֲשֶׁר-נָס הָעָם מִן-הַמִּלְחָמָה,
וְגַם-הַרְבֵּה נָפַל מִן-הָעָם וַיָּמֻתוּ, וְגַם שָׁאוּל
וְיהוֹנָתָן בְּנוֹ, מֵתוּ. ה וַיֹּאמֶר דָּוִד, אֶל-הַנַּעַר
הַמַּגִּיד לוֹ: אֵיךְ יָדַעְתָּ, כִּי-מֵת שָׁאוּל וְיהוֹנָתָן בְּנוֹ.
ו וַיֹּאמֶר הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ, נִקְרֹא נִקְרֵיתִי בְּהַר
הַגִּלְבֹּעַ, וְהִנֵּה שָׁאוּל, נִשְׁעָן עַל-חֲנִיתוֹ; וְהִנֵּה
הָרֶכֶב וּבַעֲלֵי הַפָּרָשִׁים, הִדְבִּקֵהוּ. ז וַיִּפֶן אַחֲרָיו,
וַיִּרְאֵנִי; וַיִּקְרָא אֵלַי, וָאֹמַר הִנֵּנִי. ח וַיֹּאמֶר לִי,
מִי-אָתָּה; ויאמר (וָאֹמַר) אֵלָיו, עֲמָלֵקִי אָנֹכִי. ט
וַיֹּאמֶר אֵלַי, עֲמָד-נָא עָלַי וּמִתְתֵּנִי--כִּי אֲחָזַנִי,
הַשָּׁבָץ: כִּי-כָל-עוֹד נַפְשִׁי, בִּי. י וָאֶעֱמֹד עָלָיו,
וָאֲמִתְתֵּהוּ--כִּי יָדַעְתִּי, כִּי לֹא יִחְיֶה אַחֲרֵי נִפְלוֹ;
וָאֶקַּח הַנֵּזֶר אֲשֶׁר עַל-רֹאשׁוֹ, וְאֶצְעָדָה אֲשֶׁר עַל-
זְרֹעוֹ, וָאָבִיאֵם אֶל-אֲדֹנִי, הֵנָּה. יא וַיַּחֲזֵק דָּוִד
בִּבְגָדָו, וַיִּקְרָעֵם; וְגַם כָּל-הָאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר אִתּוֹ.
יב וַיִּסְפְּדוּ, וַיִּבְכּוּ, וַיָּצֻמוּ, עַד-הָעָרֶב: עַל-שָׁאוּל
וְעַל-יְהוֹנָתָן בְּנוֹ, וְעַל-עַם יְהוָה וְעַל-בֵּית יִשְׂרָאֵל-
-כִּי נָפְלוּ, בֶּחָרֶב. {פ}
יג וַיֹּאמֶר דָּוִד, אֶל-הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ, אֵי מִזֶּה,
אָתָּה; וַיֹּאמֶר, בֶּן-אִישׁ גֵּר עֲמָלֵקִי אָנֹכִי. יד
וַיֹּאמֶר אֵלָיו, דָּוִד: אֵיךְ, לֹא יָרֵאתָ, לִשְׁלֹחַ יָדְךָ,
לְשַׁחֵת אֶת-מְשִׁיחַ יְהוָה. טו וַיִּקְרָא דָוִד, לְאַחַד
מֵהַנְּעָרִים, וַיֹּאמֶר, גַּשׁ פְּגַע-בּוֹ; וַיַּכֵּהוּ, וַיָּמֹת. טז
וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד, דמיך (דָּמְךָ) עַל-רֹאשֶׁךָ: כִּי
פִיךָ, עָנָה בְךָ לֵאמֹר, אָנֹכִי מֹתַתִּי, אֶת-מְשִׁיחַ
יְהוָה. {פ}
יז וַיְקֹנֵן דָּוִד, אֶת-הַקִּינָה הַזֹּאת, עַל-שָׁאוּל, וְעַל-
יְהוֹנָתָן בְּנוֹ. יח וַיֹּאמֶר, לְלַמֵּד בְּנֵי-יְהוּדָה קָשֶׁת,
הִנֵּה כְתוּבָה, עַל-סֵפֶר הַיָּשָׁר. יט הַצְּבִי, יִשְׂרָאֵל,
עַל-בָּמוֹתֶיךָ, חָלָל: אֵיךְ, נָפְלוּ גִבּוֹרִים. כ אַל-
תַּגִּידוּ בְגַת, אַל-תְּבַשְּׂרוּ בְּחוּצוֹת אַשְׁקְלוֹן: פֶּן-
תִּשְׂמַחְנָה בְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים, פֶּן-תַּעֲלֹזְנָה בְּנוֹת
הָעֲרֵלִים. כא הָרֵי בַגִּלְבֹּעַ, אַל-טַל וְאַל-מָטָר

עֲלֵיכֶם--וּשְׁדֵי תְרוּמֹת: כִּי שָׁם נִגְעַל, מָגֵן גִּבּוֹרִים--מָגֵן שָׁאוּל, בְּלִי מָשִׁיחַ בַּשָּׁמֶן. כב מִדַּם חֲלָלִים, מֵחֵלֶב גִּבּוֹרִים--קֶשֶׁת יְהוֹנָתָן, לֹא נָשׁוֹג אָחוֹר; וְחֶרֶב שָׁאוּל, לֹא תָשׁוּב רֵיקָם. כג שָׁאוּל וְיהוֹנָתָן, הַנֶּאֱהָבִים וְהַנְּעִימִם בְּחַיֵּיהֶם, וּבְמוֹתָם, לֹא נִפְרָדוּ; מִנְּשָׁרִים קַלּוּ, מֵאֲרָיוֹת גָּבֵרוּ. כד בְּנוֹת, יִשְׂרָאֵל--אֶל-שָׁאוּל, בְּכֶינָה; הַמַּלְבִּשְׁכֶם שָׁנִי, עִם-עֲדָנִים, הַמַּעֲלֶה עֲדִי זָהָב, עַל לְבוּשְׁכֶן. כה אֵיךְ נָפְלוּ גִבּוֹרִים, בְּתוֹךְ הַמִּלְחָמָה--יְהוֹנָתָן, עַל-בָּמוֹתֶיךָ חָלָל. כו צַר-לִי עָלֶיךָ, אָחִי יְהוֹנָתָן--נָעַמְתָּ לִי, מְאֹד; נִפְלְאַתָה אַהֲבָתְךָ לִי, מֵאַהֲבַת נָשִׁים. כז אֵיךְ נָפְלוּ גִבּוֹרִים, וַיֹּאבְדוּ כְּלֵי מִלְחָמָה. {פ}

שמואל ב פרק ב

א וַיְהִי אַחֲרֵי-כֵן, וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה לֵאמֹר הַאֶעֱלֶה בְּאַחַת עָרֵי יְהוּדָה, וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו, עֲלֵה; וַיֹּאמֶר דָּוִד אָנָה אֶעֱלֶה, וַיֹּאמֶר חֶבְרֹנָה. ב וַיַּעַל שָׁם דָּוִד, וְגַם שְׁתֵּי נָשָׁיו--אֲחִינֹעַם, הַיִּזְרְעֵלִית, וַאֲבִיגַיִל, אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמְלִי. ג וַאֲנָשָׁיו אֲשֶׁר-עִמּוֹ הֶעֱלָה דָוִד, אִישׁ וּבֵיתוֹ; וַיֵּשְׁבוּ, בְּעָרֵי חֶבְרוֹן. ד וַיָּבֹאוּ אַנְשֵׁי יְהוּדָה, וַיִּמְשְׁחוּ-שָׁם אֶת-דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל-בֵּית יְהוּדָה; וַיַּגִּדוּ לְדָוִד, לֵאמֹר, אַנְשֵׁי יָבֵישׁ גִּלְעָד, אֲשֶׁר קָבְרוּ אֶת-שָׁאוּל. {ס} ה וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים, אֶל-אַנְשֵׁי יָבֵישׁ גִּלְעָד; וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם, בְּרֻכִים אַתֶּם לַיהוָה, אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם הַחֶסֶד הַזֶּה עִם-אֲדֹנֵיכֶם עִם-שָׁאוּל, וַתִּקְבְּרוּ אֹתוֹ. ו וְעַתָּה, יַעַשׂ-יְהוָה עִמָּכֶם חֶסֶד וֶאֱמֶת; וְגַם אָנֹכִי, אֶעֱשֶׂה אִתְּכֶם הַטּוֹבָה הַזֹּאת, אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם, הַדָּבָר הַזֶּה. ז וְעַתָּה תֶּחֱזַקְנָה יְדֵיכֶם, וִהְיוּ לִבְנֵי-חַיִל--כִּי-מֵת, אֲדֹנֵיכֶם שָׁאוּל; וְגַם-אֹתִי, מָשְׁחוּ בֵית-יְהוּדָה לְמֶלֶךְ--עֲלֵיהֶם. {פ}

ח וְאַבְנֵר בֶּן-נֵר, שַׂר-צְבָא אֲשֶׁר לְשָׁאוּל--לָקַח, אֶת-אִישׁ בֹּשֶׁת בֶּן-שָׁאוּל, וַיַּעֲבִרֵהוּ, מַחֲנָיִם. ט וַיַּמְלִכֵהוּ, אֶל-הַגִּלְעָד, וְאֶל-הָאֲשׁוּרִי, וְאֶל-יִזְרְעֶאל; וְעַל-אֶפְרַיִם, וְעַל-בִּנְיָמִן, וְעַל-יִשְׂרָאֵל, כֻּלֹּה. {פ}

י בֶּן-אַרְבָּעִים שָׁנָה אִישׁ-בֹּשֶׁת בֶּן-שָׁאוּל, בְּמָלְכוֹ עַל-יִשְׂרָאֵל, וּשְׁתַּיִם שָׁנִים, מָלָךְ; אַךְ בֵּית יְהוּדָה, הָיוּ אַחֲרֵי דָּוִד. יא וַיְהִי מִסְפַּר הַיָּמִים, אֲשֶׁר הָיָה דָּוִד מֶלֶךְ בְּחֶבְרוֹן עַל-בֵּית יְהוּדָה--שֶׁבַע שָׁנִים, וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים. {ס} יב וַיֵּצֵא אַבְנֵר בֶּן-נֵר, וְעַבְדֵי אִישׁ-בֹּשֶׁת בֶּן-שָׁאוּל, מִמַּחֲנַיִם, גִּבְעוֹנָה. יג וְיוֹאָב בֶּן-צְרוּיָה וְעַבְדֵי דָוִד, יָצְאוּ, וַיִּפְגְּשׁוּם עַל-בְּרֵכַת גִּבְעוֹן, יַחְדָּו; וַיֵּשְׁבוּ אֵלֶּה עַל-הַבְּרֵכָה, מִזֶּה, וְאֵלֶּה עַל-הַבְּרֵכָה, מִזֶּה. יד וַיֹּאמֶר אַבְנֵר, אֶל-יוֹאָב, יָקוּמוּ נָא הַנְּעָרִים, וִישַׂחֲקוּ לְפָנֵינוּ; וַיֹּאמֶר יוֹאָב, יָקֻמוּ. טו וַיָּקֻמוּ, וַיַּעַבְרוּ בְמִסְפָּר--שְׁנֵים עָשָׂר לְבִנְיָמִן, וּלְאִישׁ בֹּשֶׁת בֶּן-שָׁאוּל, וּשְׁנֵים עָשָׂר, מֵעַבְדֵי דָוִד. טז וַיַּחֲזִקוּ אִישׁ בְּרֹאשׁ רֵעֵהוּ, וְחַרְבּוֹ בְּצַד רֵעֵהוּ, וַיִּפְּלוּ, יַחְדָּו; וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא, חֶלְקַת הַצֻּרִים אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן. יז וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה קָשָׁה עַד-מְאֹד, בַּיּוֹם הַהוּא; וַיִּנָּגֶף אַבְנֵר וְאַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל, לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד. יח וַיִּהְיוּ-שָׁם, שְׁלֹשָׁה בְּנֵי צְרוּיָה--יוֹאָב וַאֲבִישַׁי, וַעֲשָׂהאֵל; וַעֲשָׂהאֵל קַל בְּרַגְלָיו, כְּאַחַד הַצְּבָיִם אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה. יט וַיִּרְדֹּף עֲשָׂהאֵל, אַחֲרֵי אַבְנֵר; וְלֹא-נָטָה לָלֶכֶת, עַל-הַיָּמִין וְעַל-הַשְּׂמֹאול, מֵאַחֲרֵי, אַבְנֵר. כ וַיִּפֶן אַבְנֵר, אַחֲרָיו, וַיֹּאמֶר,

הַאַתָּה זֶה עֲשָׂהאֵל; וַיֹּאמֶר, אָנֹכִי. כא וַיֹּאמֶר לוֹ אַבְנֵר, נְטֵה לְךָ עַל-יְמִינְךָ אוֹ עַל-שְׂמֹאלֶךָ, וֶאֱחֹז לְךָ אֶחָד מֵהַנְּעָרִים, וְקַח-לְךָ אֶת-חֲלִצָתוֹ; וְלֹא-אָבָה עֲשָׂהאֵל, לָסוּר מֵאַחֲרָיו. כב וַיֹּסֶף עוֹד אַבְנֵר, לֵאמֹר אֶל-עֲשָׂהאֵל, סוּר לְךָ, מֵאַחֲרָי: לָמָּה אַכֶּכָּה, אַרְצָה, וְאֵיךְ אֶשָּׂא פָנַי, אֶל-יוֹאָב אָחִיךָ. כג וַיְמָאֵן לָסוּר, וַיַּכֵּהוּ אַבְנֵר בְּאַחֲרֵי הַחֲנִית אֶל-הַחֹמֶשׁ וַתֵּצֵא הַחֲנִית מֵאַחֲרָיו, וַיִּפֹּל-שָׁם, וַיָּמָת תַּחְתָּו; וַיְהִי כָּל-הַבָּא אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-נָפַל שָׁם עֲשָׂהאֵל, וַיָּמֹת--וַיַּעַמֹדוּ. כד וַיִּרְדְּפוּ יוֹאָב וַאֲבִישַׁי, אַחֲרֵי אַבְנֵר; וְהַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה--וְהֵמָּה בָּאוּ עַד-גִּבְעַת אַמָּה, אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי-גִיחַ דֶּרֶךְ מִדְבַּר גִּבְעוֹן. כה וַיִּתְקַבְּצוּ בְנֵי-בִנְיָמִן אַחֲרֵי אַבְנֵר, וַיִּהְיוּ לַאֲגֻדָּה אֶחָת; וַיַּעַמְדוּ, עַל רֹאשׁ-גִּבְעָה אֶחָת. כו וַיִּקְרָא אַבְנֵר אֶל-יוֹאָב, וַיֹּאמֶר הֲלָנֶצַח תֹּאכַל חֶרֶב--הֲלוֹא יָדַעְתָּה, כִּי-מָרָה תִהְיֶה בָּאַחֲרוֹנָה; וְעַד-מָתַי לֹא-תֹאמַר לָעָם, לָשׁוּב מֵאַחֲרֵי אֲחֵיהֶם. כז וַיֹּאמֶר יוֹאָב--חַי הָאֱלֹהִים, כִּי לוּלֵא דִבַּרְתָּ: כִּי אָז מֵהַבֹּקֶר נַעֲלָה הָעָם, אִישׁ מֵאַחֲרֵי אָחִיו. כח וַיִּתְקַע יוֹאָב, בַּשּׁוֹפָר, וַיַּעַמְדוּ כָּל-הָעָם, וְלֹא-יָרְדְפוּ עוֹד אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל; וְלֹא-יָסְפוּ עוֹד, לְהִלָּחֵם. כט וְאַבְנֵר וַאֲנָשָׁיו, הָלְכוּ בָעֲרָבָה, כֹּל, הַלַּיְלָה הַהוּא; וַיַּעַבְרוּ אֶת-הַיַּרְדֵּן, וַיֵּלְכוּ כָּל-הַבִּתְרוֹן, וַיָּבֹאוּ, מַחֲנָיִם. ל וְיוֹאָב, שָׁב מֵאַחֲרֵי אַבְנֵר, וַיִּקְבֹּץ, אֶת-כָּל-הָעָם; וַיִּפָּקְדוּ מֵעַבְדֵי דָוִד, תִּשְׁעָה-עָשָׂר אִישׁ--וַעֲשָׂהאֵל. לא וְעַבְדֵי דָוִד, הִכּוּ מִבִּנְיָמִן, וּבְאַנְשֵׁי, אַבְנֵר: שְׁלֹשׁ-מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים אִישׁ, מֵתוּ. לב וַיִּשְׂאוּ, אֶת-עֲשָׂהאֵל, וַיִּקְבְּרֵהוּ בְּקֶבֶר אָבִיו, אֲשֶׁר בֵּית לָחֶם; וַיֵּלְכוּ כָל-הַלַּיְלָה, יוֹאָב וַאֲנָשָׁיו, וַיֵּאֹר לָהֶם, בְּחֶבְרוֹן.

שמואל ב פרק ג

א וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה, אֲרֻכָּה, בֵּין בֵּית שָׁאוּל, וּבֵין בֵּית דָּוִד; וְדָוִד הֹלֵךְ וְחָזֵק, וּבֵית שָׁאוּל הֹלְכִים וְדַלִּים. {ס} ב וילדו (וַיִּוָּלְדוּ) לְדָוִד בָּנִים, בְּחֶבְרוֹן; וַיְהִי בְכוֹרוֹ אַמְנוֹן, לַאֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִת. ג וּמִשְׁנֵהוּ כִלְאָב, לאביגל (לַאֲבִיגַיִל) אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמְלִי; וְהַשְּׁלִשִׁי אַבְשָׁלוֹם בֶּן-מַעֲכָה, בַּת-תַּלְמַי מֶלֶךְ גְּשׁוּר. ד וְהָרְבִיעִי, אֲדֹנִיָּה בֶּן-חַגִּית; וְהַחֲמִישִׁי, שְׁפַטְיָה בֶּן-אֲבִיטָל. ה וְהַשִּׁשִּׁי יִתְרְעָם, לְעֶגְלָה אֵשֶׁת דָּוִד; אֵלֶּה יֻלְּדוּ לְדָוִד, בְּחֶבְרוֹן. {פ}

ו וַיְהִי, בִּהְיוֹת הַמִּלְחָמָה, בֵּין בֵּית שָׁאוּל, וּבֵין בֵּית דָּוִד; וְאַבְנֵר הָיָה מִתְחַזֵּק, בְּבֵית שָׁאוּל. ז וּלְשָׁאוּל פִּלֶגֶשׁ, וּשְׁמָהּ רִצְפָּה בַת-אַיָּה; וַיֹּאמֶר, אֶל-אַבְנֵר, מַדּוּעַ בָּאתָה, אֶל-פִּילֶגֶשׁ אָבִי. ח וַיִּחַר לְאַבְנֵר מְאֹד עַל-דִּבְרֵי אִישׁ-בֹּשֶׁת, וַיֹּאמֶר הֲרֹאשׁ כֶּלֶב אָנֹכִי אֲשֶׁר לִיהוּדָה, הַיּוֹם אֶעֱשֶׂה-חֶסֶד עִם-בֵּית שָׁאוּל אָבִיךָ אֶל-אֶחָיו וְאֶל-מֵרֵעֵהוּ, וְלֹא הִמְצִיתִךָ בְּיַד-דָּוִד; וַתִּפְקֹד עָלַי עֲוֹן הָאִשָּׁה, הַיּוֹם. {ס} ט כֹּה-יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאַבְנֵר, וְכֹה יֹסִיף לוֹ: כִּי, כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְדָוִד--כִּי-כֵן, אֶעֱשֶׂה-לּוֹ. י לְהַעֲבִיר הַמַּמְלָכָה, מִבֵּית שָׁאוּל; וּלְהָקִים אֶת-כִּסֵּא דָוִד, עַל-יִשְׂרָאֵל וְעַל-יְהוּדָה--מִדָּן, וְעַד-בְּאֵר שָׁבַע. יא וְלֹא-יָכֹל עוֹד, לְהָשִׁיב אֶת-אַבְנֵר דָּבָר, מִיִּרְאָתוֹ, אֹתוֹ. {ס} יב וַיִּשְׁלַח אַבְנֵר מַלְאָכִים אֶל-דָּוִד תַּחְתָּו לֵאמֹר, לְמִי-אָרֶץ: לֵאמֹר, כָּרְתָה בְרִיתְךָ אִתִּי, וְהִנֵּה יָדִי

עִמָּךְ, לְהָסֵב אֵלֶיךָ אֶת-כָּל-יִשְׂרָאֵל. יג וַיֹּאמֶר טוֹב--אֲנִי, אֶכְרֹת אִתְּךָ בְּרִית: אַךְ דָּבָר אֶחָד אָנֹכִי שֹׁאֵל מֵאִתְּךָ לֵאמֹר, לֹא-תִרְאֶה אֶת-פָּנַי--כִּי אִם-לִפְנֵי הֲבִיאֲךָ אֵת מִיכַל בַּת-שָׁאוּל, בְּבֹאֲךָ לִרְאוֹת אֶת-פָּנָי. {ס} יד וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים, אֶל-אִישׁ-בֹּשֶׁת בֶּן-שָׁאוּל לֵאמֹר: תְּנָה אֶת-אִשְׁתִּי, אֶת-מִיכַל, אֲשֶׁר אֵרַשְׂתִּי לִי, בְּמֵאָה עָרְלוֹת פְּלִשְׁתִּים. טו וַיִּשְׁלַח אִישׁ בֹּשֶׁת, וַיִּקָּחֶהָ מֵעִם אִישׁ--מֵעִם, פַּלְטִיאֵל בֶּן-לוּש (לָיִשׁ). טז וַתֵּלֶךְ אִתָּהּ אִישָׁהּ, הָלוֹךְ וּבָכֹה אַחֲרֶיהָ--עַד-בַּחֻרִים; וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְנֵר לֵךְ שׁוּב, וַיָּשָׁב. יז וּדְבַר-אַבְנֵר הָיָה, עִם-זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: גַּם-תְּמוֹל, גַּם-שִׁלְשֹׁם, הֱיִיתֶם מְבַקְשִׁים אֶת-דָּוִד לִמְלֹךְ, עֲלֵיכֶם. יח וְעַתָּה, עֲשׂוּ: כִּי יְהוָה, אָמַר אֶל-דָּוִד לֵאמֹר, בְּיַד דָּוִד עַבְדִּי הוֹשִׁיעַ אֶת-עַמִּי יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים, וּמִיַּד כָּל-אֹיְבֵיהֶם. יט וַיְדַבֵּר גַּם-אַבְנֵר, בְּאָזְנֵי בִנְיָמִין; וַיֵּלֶךְ גַּם-אַבְנֵר, לְדַבֵּר בְּאָזְנֵי דָּוִד בְּחֶבְרוֹן, אֵת כָּל-אֲשֶׁר-טוֹב בְּעֵינֵי יִשְׂרָאֵל, וּבְעֵינֵי כָּל-בֵּית בִּנְיָמִן. כ וַיָּבֹא אַבְנֵר אֶל-דָּוִד חֶבְרוֹן, וְאִתּוֹ עֶשְׂרִים אֲנָשִׁים; וַיַּעַשׂ דָּוִד לְאַבְנֵר וְלָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-אִתּוֹ, מִשְׁתֶּה. כא וַיֹּאמֶר אַבְנֵר אֶל-דָּוִד אָקוּמָה וְאֵלְכָה וְאֲקַבְּצָה אֶל-אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶת-כָּל-יִשְׂרָאֵל, וְיִכְרְתוּ אִתְּךָ בְּרִית, וּמָלַכְתָּ, בְּכֹל אֲשֶׁר-תְּאַוֶּה נַפְשֶׁךָ; וַיְשַׁלַּח דָּוִד אֶת-אַבְנֵר, וַיֵּלֶךְ בְּשָׁלוֹם. כב וְהִנֵּה עַבְדֵי דָוִד וְיוֹאָב בָּא מֵהַגְּדוּד, וְשָׁלָל רַב עִמָּם הֵבִיאוּ; וְאַבְנֵר, אֵינֶנּוּ עִם-דָּוִד בְּחֶבְרוֹן--כִּי שִׁלְּחוֹ, וַיֵּלֶךְ בְּשָׁלוֹם. כג וְיוֹאָב וְכָל-הַצָּבָא אֲשֶׁר-אִתּוֹ, בָּאוּ; וַיַּגִּדוּ לְיוֹאָב, לֵאמֹר, בָּא-אַבְנֵר בֶּן-נֵר אֶל-הַמֶּלֶךְ, וַיְשַׁלְּחֵהוּ וַיֵּלֶךְ בְּשָׁלוֹם. כד וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל-הַמֶּלֶךְ, וַיֹּאמֶר מָה עָשִׂיתָה: הִנֵּה-בָא אַבְנֵר אֵלֶיךָ, לָמָּה-זֶּה שִׁלַּחְתּוֹ וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ. כה יָדַעְתָּ אֶת-אַבְנֵר בֶּן-נֵר, כִּי לְפַתֹּתְךָ בָּא; וְלָדַעַת אֶת-מוֹצָאֲךָ, וְאֶת-מבואך (מוֹבָאֶךָ), וְלָדַעַת, אֵת כָּל-אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה. כו וַיֵּצֵא יוֹאָב, מֵעִם דָּוִד, וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אַחֲרֵי אַבְנֵר, וַיָּשִׁבוּ אֹתוֹ מִבּוֹר הַסִּרָה; וְדָוִד, לֹא יָדָע. כז וַיָּשָׁב אַבְנֵר, חֶבְרוֹן, וַיַּטֵּהוּ יוֹאָב אֶל-תּוֹךְ הַשַּׁעַר, לְדַבֵּר אִתּוֹ בַּשֶּׁלִי; וַיַּכֵּהוּ שָׁם, הַחֹמֶשׁ--וַיָּמָת, בְּדַם עֲשָׂהאֵל אָחִיו. כח וַיִּשְׁמַע דָּוִד, מֵאַחֲרֵי כֵן, וַיֹּאמֶר נָקִי אָנֹכִי וּמַמְלַכְתִּי מֵעִם יְהוָה, עַד-עוֹלָם--מִדְּמֵי, אַבְנֵר בֶּן-נֵר. כט יָחֻלוּ עַל-רֹאשׁ יוֹאָב, וְאֶל כָּל-בֵּית אָבִיו; וְאַל-יִכָּרֵת מִבֵּית יוֹאָב זָב וּמְצֹרָע וּמַחֲזִיק בַּפֶּלֶךְ, וְנֹפֵל בַּחֶרֶב--וַחֹסֵר-לָחֶם. ל וְיוֹאָב וַאֲבִישַׁי אָחִיו, הָרְגוּ לְאַבְנֵר: עַל אֲשֶׁר הֵמִית אֶת-עֲשָׂהאֵל אֲחִיהֶם, בְּגִבְעוֹן--בַּמִּלְחָמָה. {ס} לא וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-יוֹאָב וְאֶל-כָּל-הָעָם אֲשֶׁר-אִתּוֹ, קִרְעוּ בִגְדֵיכֶם וְחִגְרוּ שַׂקִּים, וְסִפְדוּ, לִפְנֵי אַבְנֵר; וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד, הֹלֵךְ אַחֲרֵי הַמִּטָּה. לב וַיִּקְבְּרוּ אֶת-אַבְנֵר, בְּחֶבְרוֹן; וַיִּשָּׂא הַמֶּלֶךְ אֶת-קוֹלוֹ, וַיֵּבְךְּ אֶל-קֶבֶר אַבְנֵר, וַיִּבְכּוּ, כָּל-הָעָם. {ס} לג וַיְקוֹנֵן הַמֶּלֶךְ אֶל-אַבְנֵר, וַיֹּאמַר: הַכִּמוֹת נָבָל, יָמוּת אַבְנֵר. לד יָדֶךָ לֹא-אֲסֻרוֹת, וְרַגְלֶיךָ לֹא-לְנְחֻשְׁתַּיִם הֻגָּשׁוּ, כִּנְפוֹל לִפְנֵי בְנֵי-עַוְלָה, נָפָלְתָּ; וַיֹּסִפוּ כָל-הָעָם, לִבְכּוֹת עָלָיו. לה וַיָּבֹא כָל-הָעָם, לְהַבְרוֹת אֶת-דָּוִד לֶחֶם--בְּעוֹד הַיּוֹם; וַיִּשָּׁבַע דָּוִד לֵאמֹר, כֹּה יַעֲשֶׂה-לִּי אֱלֹהִים וְכֹה יֹסִיף, כִּי אִם-לִפְנֵי בוֹא-הַשֶּׁמֶשׁ אֶטְעַם-לֶחֶם, אוֹ כָל-מְאוּמָה. לו וְכָל-הָעָם הִכִּירוּ, וַיִּיטַב בְּעֵינֵיהֶם, כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ, בְּעֵינֵי כָל-הָעָם טוֹב. לז וַיֵּדְעוּ כָל-

הָעָם וְכָל-יִשְׂרָאֵל, בַּיּוֹם הַהוּא: כִּי לֹא הָיְתָה
מֵהַמֶּלֶךְ, לְהָמִית אֶת-אַבְנֵר בֶּן-נֵר. {ס} לח
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, אֶל-עֲבָדָיו: הֲלוֹא תֵדְעוּ--כִּי-שַׂר
וְגָדוֹל נָפַל הַיּוֹם הַזֶּה, בְּיִשְׂרָאֵל. לט וְאָנֹכִי הַיּוֹם
רַךְ וּמָשׁוּחַ מֶלֶךְ, וְהָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּנֵי צְרוּיָה
קָשִׁים מִמֶּנִּי: יְשַׁלֵּם יְהוָה לְעֹשֵׂה הָרָעָה, כִּרְעָתוֹ.
{פ}

הודפס
לעילוי נשמת
עומר רחמים בן
סלימה ומנחם ז"ל
נלב"ע
כ"ה שבט תשפ"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

לימודי הבי"ת
ותכשיטי הבית
המשניות והזהר הקדוש
נדפסו לזכות
התורם ובני ביתו הי"ו
הקב"ה יעזור להם
שירוו נחת דקדושה
מכל צאצאיהם ויזכו כולם
לבריאות השלימה ולשלום
בית אמיתי ולפרנסה כשירה
אמן כן יהי רצון.

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב
עיר שומרי הלשון עיר השמחה

פרשת נצבים וילך

יז	יום ראשון	עלות השחר (72 דק') ... 4:59 נץ החמה ..... 6:11 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:38 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:25	סו"ז תפילה ..... 10:30 חצות היום ..... 12:39 שקיעה ..... 7:04 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:17	**30** **ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין קכב **ירושלמי:** שבועות ד **תוספתא:** סנהדרין ה **נ"ך:** שמואל א כח **משניות:** עבודה זרה א **זהר:** שמות א עמ' שפה-שפו
יח	יום שני	עלות השחר (72 דק') ... 5:00 נץ החמה ..... 6:12 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:38 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:25	סו"ז תפילה ..... 10:30 חצות היום ..... 12:38 שקיעה ..... 7:03 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:16	**31** **ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין קכג **ירושלמי:** שבועות ה **תוספתא:** סנהדרין ו **נ"ך:** שמואל א כט **משניות:** עבודה זרה ב **זהר:** שמות א עמ' שפז-שפח
יט	יום שלישי	עלות השחר (72 דק') ... 5:01 נץ החמה ..... 6:13 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:38 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:25	סו"ז תפילה ..... 10:30 חצות היום ..... 12:38 שקיעה ..... 7:02 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:15	**1** **ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין קכד **ירושלמי:** שבועות ו **תוספתא:** סנהדרין ז **נ"ך:** שמואל א ל **משניות:** עבודה זרה ג **זהר:** שמות א עמ' שפט-שצ
כ	יום רביעי	עלות השחר (72 דק') ... 5:01 נץ החמה ..... 6:13 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:38 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:25	סו"ז תפילה ..... 10:30 חצות היום ..... 12:38 שקיעה ..... 7:01 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:14	**2** **ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין קכה **ירושלמי:** שבועות ז **תוספתא:** סנהדרין ח **נ"ך:** שמואל א לא **משניות:** עבודה זרה ד **זהר:** שמות א עמ' שצא-שצב
כא	יום חמישי	עלות השחר (72 דק') ... 5:02 נץ החמה ..... 6:14 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:39 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:26	סו"ז תפילה ..... 10:30 חצות היום ..... 12:37 שקיעה ..... 6:59 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:12	**3** **ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין קכו **ירושלמי:** שבועות ח **תוספתא:** סנהדרין ט **נ"ך:** שמואל ב א **משניות:** עבודה זרה ה **זהר:** שמות א עמ' שצג-שצד
כב	יום שישי	עלות השחר (72 דק') ... 5:03 נץ החמה ..... 6:15 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:39 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:26	סו"ז תפילה ..... 10:30 חצות היום ..... 12:37 שקיעה ..... 6:58 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:11	**4** **ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין קכז **ירושלמי:** שבועות ט **תוספתא:** סנהדרין י **נ"ך:** שמואל ב ב **משניות:** אבות א **זהר:** שמות א עמ' שצה-שצו
	הדלקת נרות (40 דק'): 6:18 (20 דק'): 6:38			
כג	שב"ק	שבת קודש פרשת נצבים וילך עלות השחר (72 דק') ... 5:03 נץ החמה ..... 6:15 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:39 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:26	סו"ז תפילה ..... 10:30 חצות היום ..... 12:37 שקיעה ..... 6:57 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:10	**5** **ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין קכח **ירושלמי:** שבועות י **תוספתא:** סנהדרין יא **נ"ך:** שמואל ב ג **משניות:** אבות ב **זהר:** שמות א עמ' שצז-שצח
	מוצש"ק לשיטת ר"ת: 8:10			

מוֹהֲרָא"שׁ הַקָּדוֹשׁ זי"ע הָיָה רָגִיל לוֹמַר: "כְּשֵׁם שֶׁיֵּשׁ דֶּרֶךְ לְהִכָּנֵס לְצָרָה, כֵּן יֵשׁ דֶּרֶךְ לָצֵאת מִמֶּנָּה", אֵין כָּזֶה דָּבָר שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לָצֵאת, רַק צְרִיכִים לִמְצֹא אֶת הַפְּתָחִים שֶׁדַּרְכָּם יוּכַל לָצֵאת... (משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)